

Krystyna Gawlikowska-Hueckel
Stanisław Umiński

Raport o stanie eksportu w Małopolsce

*Opracowanie przygotowane na zlecenie
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego*

Gdańsk, październik 2006

spis treści

1. Wprowadzenie.....	3
2. Założenia metodologiczne	4
3. Wartość obrotów handlowych oraz udział województwa małopolskiego w eksporcie Polski.....	5
4. Struktura towarowa eksportu Małopolski	18
4.1. Struktura eksportu według proporcji czynników produkcji.....	18
4.2. Najważniejsze produkty w eksporcie, koncentracja eksportu według produktów ...	22
4.3. Eksport produktów rolno-spożywczych.....	27
4.4. Udział Małopolski w ogólnopolskim eksporcie wybranych produktów, ujawnione przewagi komparatywne	33
4.5. Saldo obrotów handlowych według produktów.....	38
5. Struktura geograficzna eksportu	41
5.1. Wartość oraz struktura eksportu na rynki wybranych grup krajów	41
5.2. Koncentracja geograficzna eksportu	50
5.3. Koncentracja produktowo-geograficzna	52
5.4. Najważniejsze kraje w eksporcie Małopolski	54
5.5. Struktura produktowa eksportu na rynki wybranych krajów	57
5.6. Ocena zbieżności popytu na import UE z ofertą eksportową Małopolski	61
6. Intensywność powiązań handlowych z UE.....	63
7. Intensywność powiązań handlowych z pozostałymi regionami świata	73
8. Handel wewnątrzgałęziowy	77
9. Analiza relacji strumieni eksportu i importu Małopolski w podziale na grupy krajów ...	80
10. Import województwa małopolskiego	83
11. Specyfika handlu zagranicznego Małopolski z krajami Europy Śr.-Wschodniej.....	94
12. Specyfika handlu zagranicznego Małopolski z krajami Dalekiego Wschodu	103
13. Struktura eksportu według form własności.....	112
14. Prognozy strumieni handlu zagranicznego w Małopolsce do roku 2010	114
15. Analiza clusters	117
16. Podsumowanie	120
17. Bibliografia	127

1. Wprowadzenie

Opracowanie dotyczy eksportu województwa małopolskiego w latach 2000-2005. Analiza obejmuje takie aspekty, jak ogólna prezentacja obrotów handlowych województwa, ich zmiany w czasie, otwarcie gospodarki regionu na wymianę handlową z zagranicą oraz znaczenie eksportu w produkcji sprzedanej. Prezentowana jest struktura produktowa oraz geograficzna eksportu, a także obie struktury łącznie. Oceniony został również stopień koncentracji eksportu, intensywność handlu wewnątrzgałęziowego i intensywność powiązań handlowych (eksportowych) z UE oraz jej krajami członkowskimi.

Ze względu na zasadnicze znaczenie krajów UE dla wymiany handlowej Polski, relacjom z krajami UE poświęcono w opracowaniu najwięcej miejsca. To przede wszystkim one kształtują i będą kształtowały eksport i import Polski – oraz województwa małopolskiego – w kolejnych latach. Eksport (oraz import i saldo) Małopolski prezentowany jest na tle pozostałych województw Polski. Jest to niezbędne dla właściwej interpretacji stanu oraz zmian w zakresie eksportu (i handlu zagranicznego w ogóle) regionu.

W opracowaniu dokonano podziału krajów na 5 grup: UE (15 „starych” krajów członkowskich UE), „nowe – kraje – w UE” (9 krajów, które wraz z Polską w 2004 roku wstąpiły do Unii Europejskiej), „Rosja, Ukraina i Białoruś” (trzy kraje, które stanowią tzw. nowy Wschód – po wstąpieniu przez Polskę do UE, znajdują się w bezpośredniej bliskości geograficznej Polski i tradycyjnie polskie firmy utrzymują z nimi stosunkowo silne powiązania gospodarcze), „pozostałe kraje” oraz kraje Dalekiego Wschodu¹.

Opracowanie zawiera także próbę grupowania regionów według podobieństwa wybranych cech (analiza *clusters*) w celu identyfikacji województw o charakterystyce eksportu (i wrażliwości na przykład na zmiany w sytuacji gospodarczej) podobnej do Małopolski.

---

¹Do krajów Dalekiego Wschodu zaklasyfikowane zostały: Bangladesz, Bhutan, Brunei Darussalam, Chiny, Filipiny, Guam, Hongkong, India, Indonezja, Japonia, Kambodża, Kazachstan, Kirgistan, Koreańska Rep. Ludowo-Demokratyczna, Laos, Makau, Malezja, Mongolia, Myanmar, Nepal, Palau, Republika Korei, Sri Lanka, Tadżykistan, Tajlandia, Tajwan, Turkmenistan, Uzbekistan, Wietnam, Wschodni Tirom, Wyspa Bożego Narodzenia, Wyspy Marshalla.

2. Założenia metodologiczne

Przy analizie handlu zagranicznego Małopolski należy zwrócić uwagę na następujące uwarunkowania:

- zaszeregowanie strumieni eksportu i importu do konkretnego regionu odbywa się wg kryterium "lokalizacji" przedsiębiorstwa. Dane dotyczące handlu zagranicznego w podziale na województwa opracowywane są w oparciu o dokumenty SAD w połączeniu ze zbiorem REGON, na podstawie którego dobierany jest identyfikator województwa, w którym znajduje się miejsce siedziby eksportera/importera. Oznacza to, że na przykład do Małopolskiego przypisane mogą być obroty firm pośredniczących w handlu zagranicznym, czyli eksportujących towary, które zostały wyprodukowane w innych województwach. Pamiętać należy jednak, że o konkurencyjności lub zdolności do konkurowania regionu decyduje nie tylko umiejętność produkowania, lecz również sprzedaży, czyli m. in. eksportu,
- w handlu zagranicznym Polski znaczna część obrotów przypada na przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego. Firmy te bardzo często rozliczają transakcje handlowe według tzw. cen transferowych. Ceny te zwykle różnią się od deklarowanych w transakcjach dokonywanych między niezależnymi podmiotami, czyli według zasady *at arm's length*, i mogą zniekształcać obraz faktycznych obrotów handlowych regionu,
- nie rejestrowane są obroty "szarej strefy". Jest to szczególnie istotne w przypadku regionów przygranicznych (ale także położonych centralnie, na przykład w pobliżu ośrodków przemysłu odzieżowego), gdzie handel "bazarowy" generuje znaczne obroty handlowe i stanowi źródło utrzymania części ludności. W tym przypadku analizę można uzupełnić opracowaniami dotyczącymi handlu na najważniejszych targowiskach,
- ze względu na fakt, że w statystykach handlowych nie zawsze możliwe jest zaklasyfikowanie strumieni handlu do konkretnego województwa – obok 16 województw pojawia się kategoria „województwo nieznane”. „Województwo nieznane” zostało wyeliminowane z obliczeń. We wszelkich kalkulacjach statystycznych wykonanych na potrzeby poniższego opracowania, wartość eksportu (importu) Polski obliczona została jako suma wartości eksportu (importu) województw. Nie jest to jednak poważniejsza rozbieżność statystyczna, gdyż np. w 2005 roku eksport „nieznanego województwa” stanowił 3,5% eksportu Polski (w roku 2004 było to 1,7%),
- dane w USD zostały przeliczone na EUR i PLN według średniorocznych kursów NBP,
- dane dotyczące produktu krajowego brutto według regionów wykorzystane w obliczeniach uzyskane zostały z publikacji GUS. Warto zauważyć, że są to dane skorygowane i zrewidowane przez GUS,

- analiza handlu zagranicznego opiera się na danych statystycznych GUS. Baza danych, którą wykorzystano do obliczeń, obejmuje klasyfikację według krajów oraz według grup produktów SWW (systematycznego wykazu wyrobów).

3. Wartość obrotów handlowych oraz udział województwa małopolskiego w eksporcie Polski

Eksport jest najważniejszą kategorią ekonomiczną charakteryzującą stopień „otwartości” gospodarki krajów i regionów. Jego wartość, udział w produkcji sprzedanej i PKB, trendy wzrostu oraz dynamika zmian umożliwiają ocenę zdolności regionu do konkurowania w warunkach gospodarki globalnej.

Eksport jest czynnikiem, który ma wpływ na zwiększenie produkcji regionalnej, zatrudnienia, konsumpcji i inwestycji. Im wyższy jest popyt zagranicy, tym większa przewaga konkurencyjna, którą może zdobyć region w stosunku do innych ośrodków. Większość teorii dotyczących roli eksportu w rozwoju odnosi się do krajów, ich wnioski są jednak prawdziwe również dla regionów. Zyski, których źródłem jest eksport, są reinwestowane przez konkretne firmy, co prowadzi do wzrostu potęgi obszarów, na których są zlokalizowane².

W kontekście tych twierdzeń warto zwrócić uwagę na fakt, że polskie przedsiębiorstwa rozpoczęły bezpośrednią wymianę z zagranicą w okresie, gdy handel międzynarodowy był w znacznej mierze zdominowany przez firmy, które funkcjonowały w warunkach gospodarki rynkowej, które posiadały już „przetarte” szlaki handlowe, doświadczenia w zakresie organizacji, zawierania transakcji, płatności, ubezpieczeń, marketingu, transportu itd. Zatem wchodzenie na rynki zagraniczne firm polskich, szczególnie wobec braku doświadczeń, było bardzo trudne.

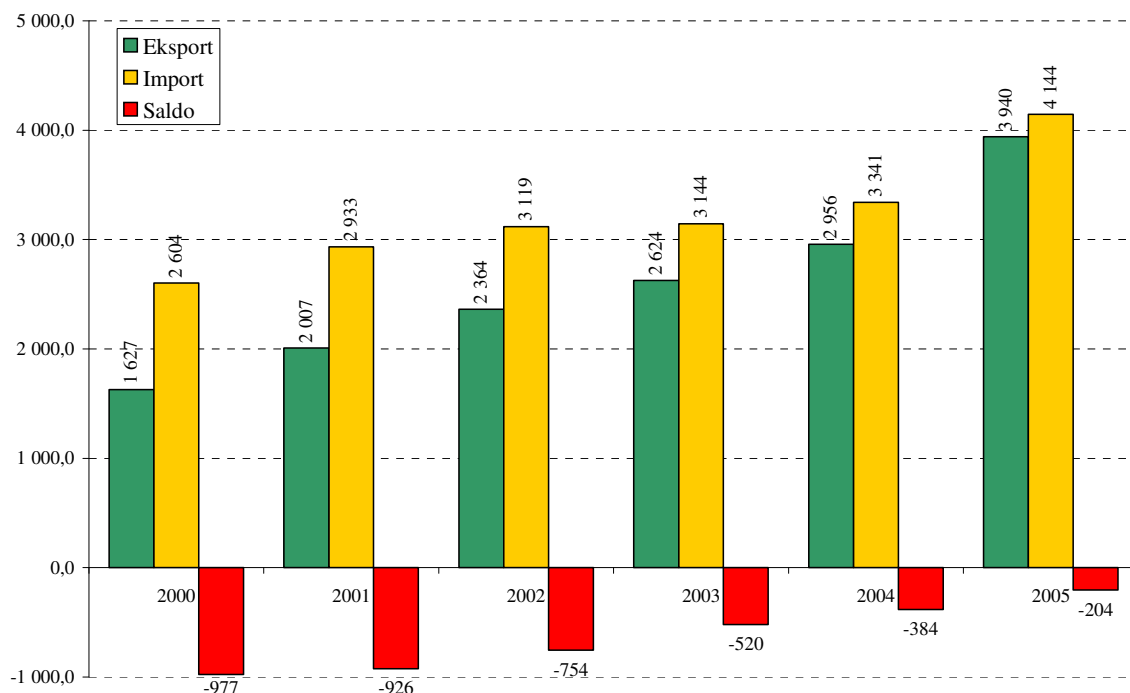
Obecnie, wielkość i dynamika eksportu polskich województw jest w znacznej mierze pochodną ich potencjału gospodarczego (siły ekonomicznej firm zlokalizowanych na ich terenie). Małopolska, na tle innych regionów, zajmuje miejsce szczególne: jest to województwo, które charakteryzuje się jeszcze stosunkowo niewielkim wolumenem eksportu, ale dynamika wzrostu sprzedaży za granicę w latach 2000-2005 należy do najwyższych w kraju.

W 2005 roku eksport Małopolski osiągnął kwotę 3940 mln euro, a import 4144 mln euro (wykres 1).

---

² Nawet, jeżeli w obrotach handlowych pośredniczą firmy zlokalizowane w innych ośrodkach, to i tak transfer zysków zasila w końcu regiony macierzyste.

Wykres 1: Eksport, import oraz saldo obrotów handlu zagranicznego Małopolski w latach 2000-2005 (mln EUR)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

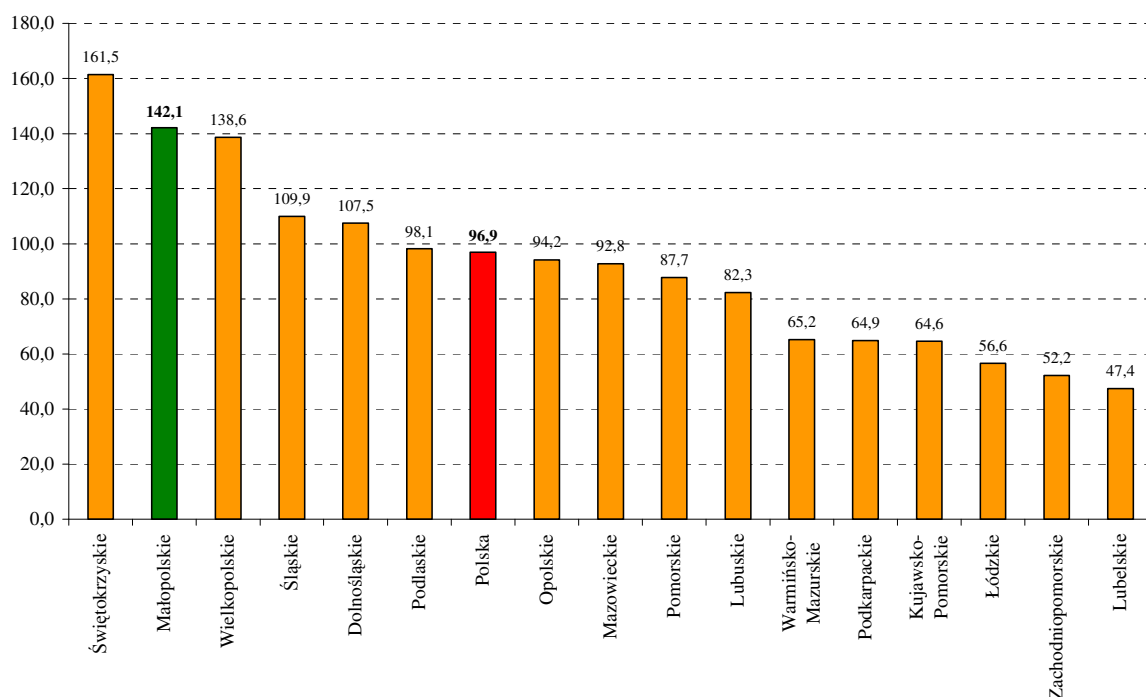
Analiza dynamiki eksportu i importu w latach 2000-2005 wskazuje na następujące tendencje:

- w latach 2000-2005 następował bardzo dynamiczny wzrost eksportu Małopolski. W ciągu sześciu lat sprzedaż na rynki krajów trzecich zwiększyła się z 1627 mln euro do 3940 mln euro (czyli o 2313 mln euro),
- równolegle następował wzrost wartości importu, jednak dynamika zmian była wolniejsza. Import zwiększył się z 2604 mln w 2000 roku do 4144 mln euro w 2005 (czyli o 1540 mln euro),
- szybszy wzrost eksportu niż importu spowodował istotne zmniejszenie ujemnego salda wymiany z zagranicą, które uległo redukcji z kwoty -977 mln euro w 2000 roku do -204 mln euro w 2005 roku.

Znaczące zwiększenie eksportu, które nastąpiło w latach 2002-2005, świadczy o tym, że oferta eksportowa Małopolski jest dla partnerów zagranicznych coraz bardziej atrakcyjna. Utrzymujący się stały wzrost sprzedaży stanowi również dowód na to, że firmy regionu cechuje elastyczność i zdolność do konkurowania w warunkach globalizacji i silnej rywalizacji na rynkach światowych.

Skala przyrostu eksportu była na tyle znacząca, że (z punktu widzenia kształtowania się wskaźnika dynamiki wzrostu eksportu) w latach 2000-2005 Małopolska zajęła 2. miejsce w Polsce. W okresie tym sprzedaż na rynki zagraniczne wzrosła o 142,1% (wykres 2).

Wykres 2: Dynamika wzrostu eksportu województw w latach 2000-2005 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

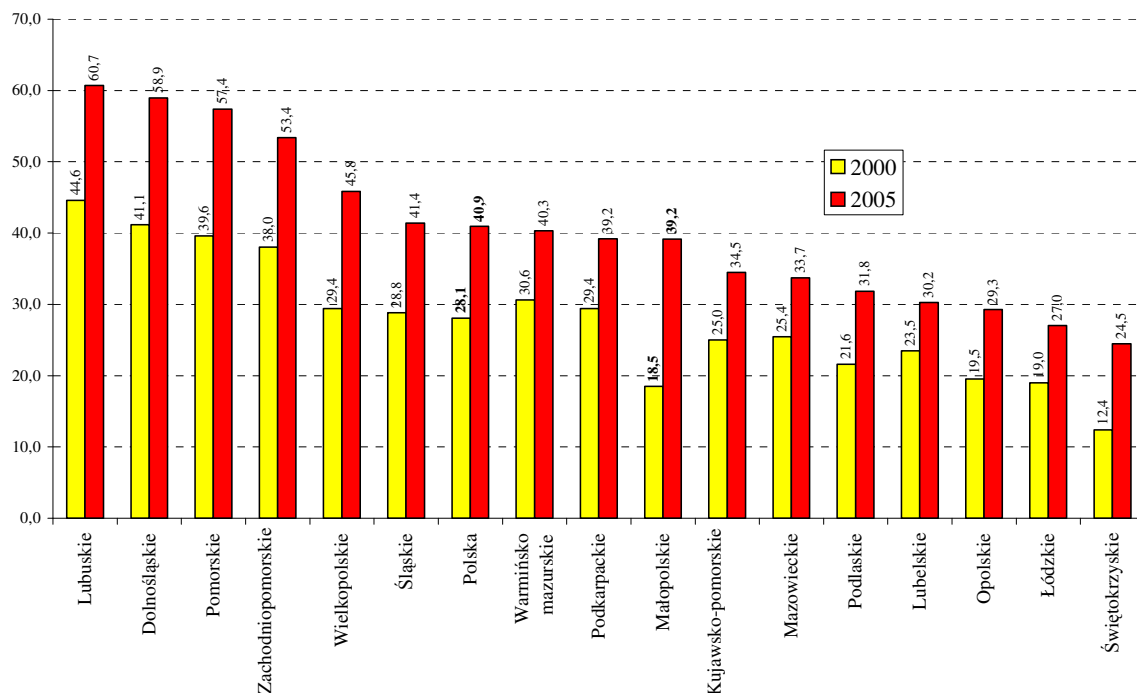
Warto odnotować, że 1. pozycję w rankingu dotyczącym dynamiki wzrostu eksportu zajmuje Świętokrzyskie. Jest to region, który posiada relatywnie niewielkie obroty eksportowe, co – jak wiadomo – sprzyja powstawaniu „efektu szybkiego wzrostu” (niska wartość eksportu „na starcie” powoduje, że stosunkowo niewielkie przyrosty sprzedaży w liczbach bezwzględnych (w euro) „przekładają się” na wysoką dynamikę (wyrażaną w procentach)). Małopolska co prawda – z punktu widzenia wartości eksportu (w euro) – zajmuje 6. miejsce w kraju, ale wartość ta w 2005 roku była prawie 4,5 – krotnie wyższa niż Świętokrzyskiego.

W grupie regionów, które w latach 2000-2005 osiągnęły wyższą od przeciętnej krajowej dynamikę wzrostu eksportu znalazły się – poza Małopolską i Ziemią Świętokrzyską: Wielkopolska, Śląsk, Dolny Śląsk i Podlasie. Są to (poza Podlasiem) województwa, w których eksport jest jak na polskie realia bardzo wysoki. Może to stanowić sygnał, że przewaga regionów – które są liderami eksportu – utrwała się (w grupie wspomnianych województw nie znajduje się Mazowsze).

Precyzyjniej potencjał eksportowy Małopolski charakteryzuje wskaźnik, który stanowi relację eksportu do produkcji sprzedanej przemysłu województwa. Miernik ten nie tylko

ilustruje stopień otwartości gospodarki, ale pośrednio świadczy również o wysokiej jakości oferowanych produktów (rynk zagraniczne są z reguły bardziej wymagające, a sprzedawane tam towary podlegają rygorystycznym procedurom kontroli jakości).

Wykres 3: Relacja wartości eksportu do produkcji sprzedanej przemysłu w roku 2000 oraz 2005 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

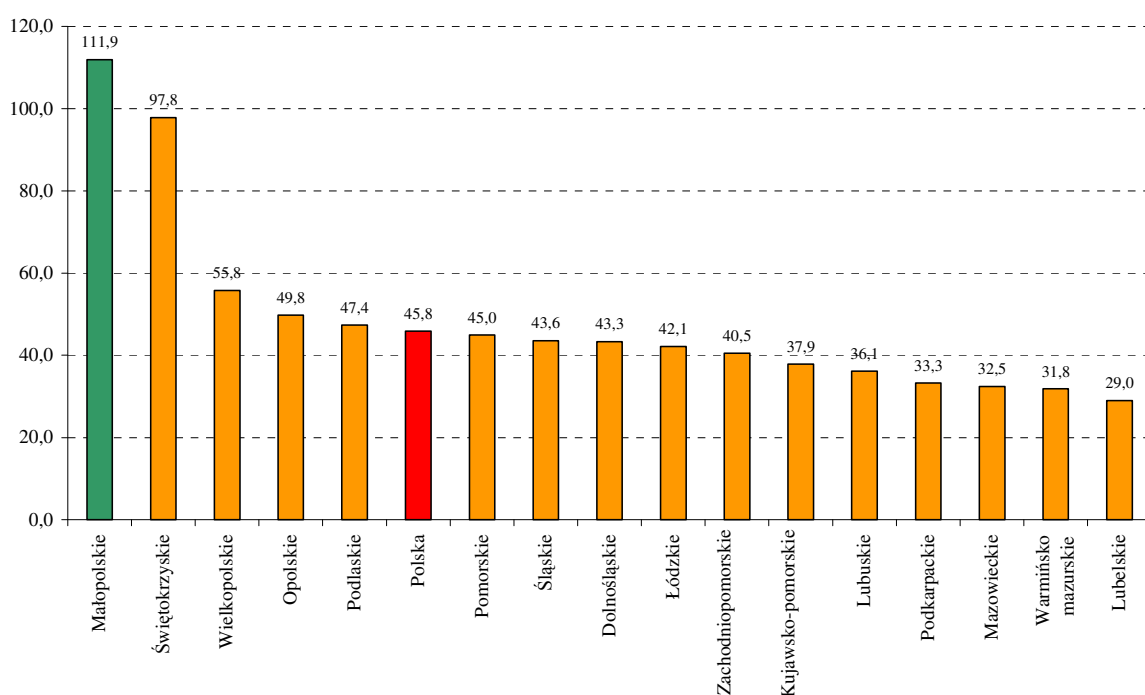
W 2005 roku 39,2% wartości produkcji sprzedanej przemysłu Małopolski stanowił eksport. Poziom wskaźnika można uznać za bardzo korzystny, tym bardziej, że w 2000 roku kształtował się on na poziomie 18,5%. Oznacza to, że w latach 2000-2005 wzrósł ponad dwukrotnie. Taka skala zmian jest tym bardziej znacząca, jeżeli uwzględnimy fakt, że w okresie tym zwiększyła się również wartość produkcji sprzedanej regionu.

Teorie badające wpływ handlu zagranicznego na rozwój regionów i krajów wskazują na następującą prawidłowość: udział eksportu w produkcji sprzedanej jest tym wyższy im lepiej rozwinięta jest gospodarka. Wniosek ten nie zawsze potwierdza się w odniesieniu do polskich regionów, w których w okresie transformacji zachodzą bardzo dynamiczne, często odbiegające od wzorców, charakterystycznych dla innych, wysoko rozwiniętych krajów zmiany. Niezależnie jednak od polskiej specyfiki, fakt zwiększenia się udziału eksportu w wartości produkcji sprzedanej Małopolski należy traktować jednoznacznie pozytywnie. Możliwość sprzedaży za granicę (przy ograniczonej chłonności polskiego rynku) pozwala na utrzymanie a nawet tworzenie nowych miejsc pracy, poprawę koniunktury i wzrost gospodarczy.

Zwraca uwagę fakt, że w latach 2000-2005 dynamika wzrostu udziału eksportu w produkcji sprzedanej Małopolski była najwyższa wśród polskich regionów. Wskaźnik ten w badanym okresie zwiększył się o 111,9%, co oznacza, że był ponad dwukrotnie wyższy od analogicznego miernika charakteryzującego średnią krajową. Małopolska, będąc liderem rankingu, przewodzi stosunkowo nielicznej grupie województw, w których dynamika zmian udziału eksportu w produkcji sprzedanej przemysłu była wyższa od średniej krajowej.

Wykres 4: Dynamika zmian udziału eksportu w produkcji sprzedanej przemysłu w latach 2000-2005

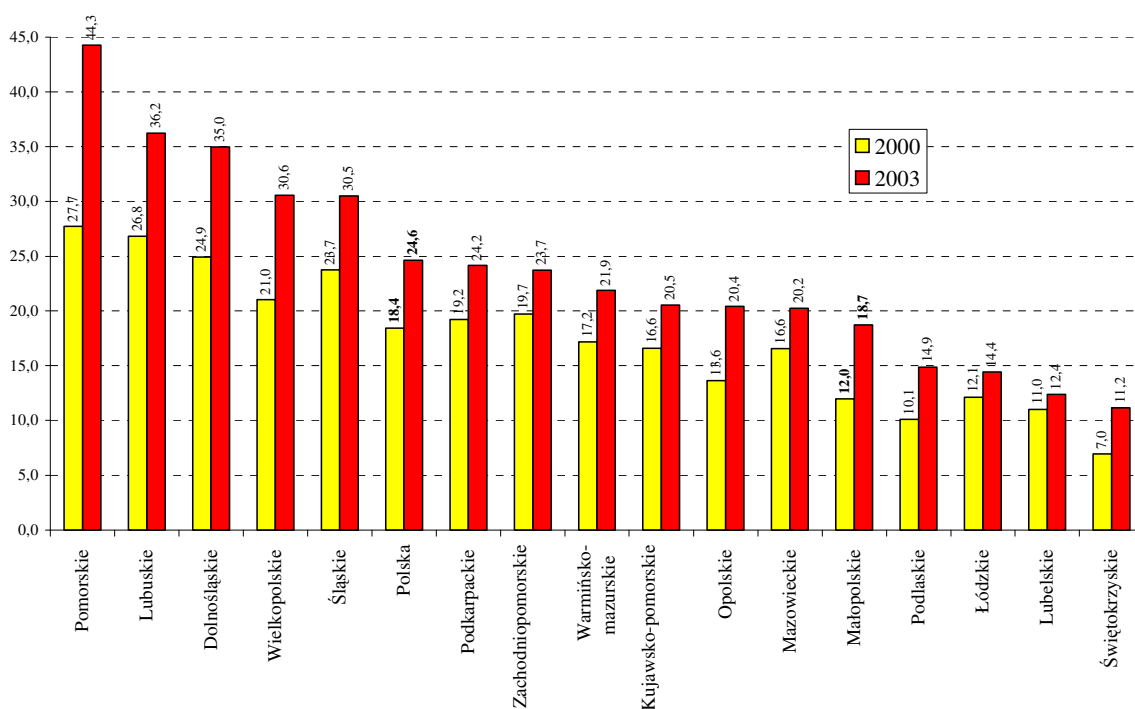

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W grupie tej – poza Małopolską – znalazły się: Świętokrzyskie, Wielkopolskie, Opolskie i Podlaskie. Poza Wielkopolską są to województwa o niższym poziomie rozwoju gospodarczego, co – jak już wspomniano – pozwala im relatywnie łatwiej osiągnąć wysoką dynamikę wzrostu (ze względu na niski poziom „wyjścia”).

Kolejnym miernikiem uwzględnionym w ocenie eksportu Małopolski jest relacja eksportu województwa do produktu krajowego brutto.

Wykres 5: Relacja wartości eksportu do PKB w roku 2000 oraz 2003 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Objaśnienia: Przy opracowywaniu rysunku wykorzystano zrewidowane dane GUS dotyczące produktu krajowego brutto za lata 1995-2003

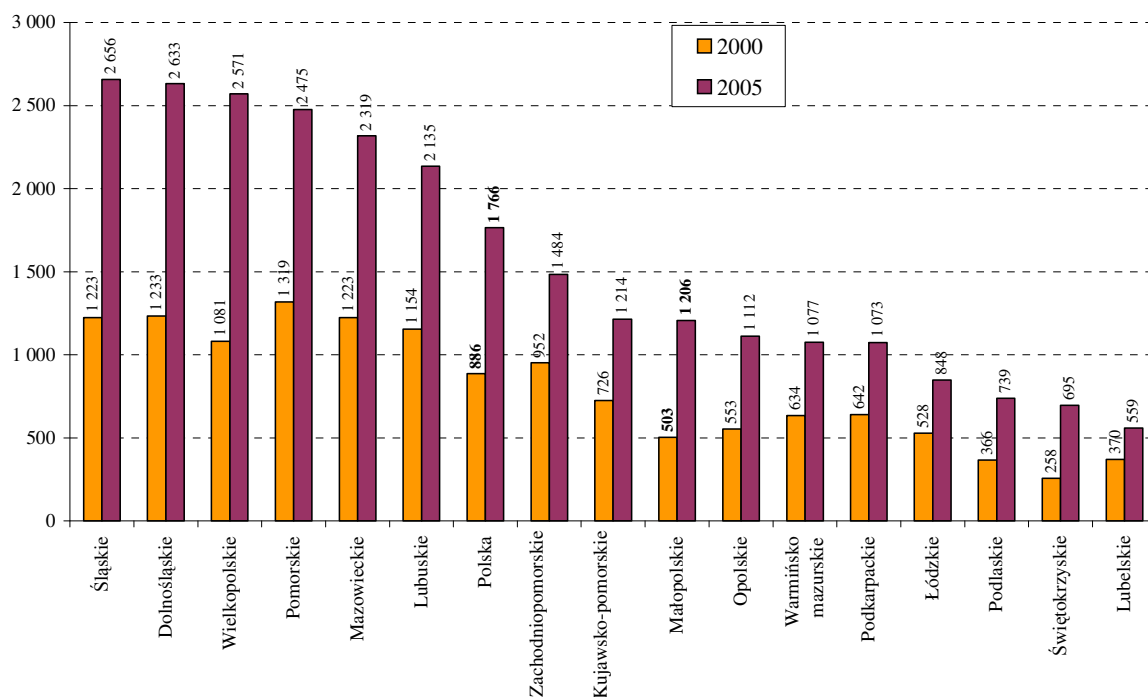
Jak wiadomo, produkt krajowy brutto jest najbardziej syntetyczną miarą charakteryzującą potencjał gospodarczy regionu. Udział eksportu w PKB wskazuje, w jakim stopniu w tworzeniu PKB uczestniczą rynki zagraniczne (poprzez sprzedaż produktów wytwarzanych w regionie). Należy jeszcze raz podkreślić, że w dobie globalizacji eksport uważany jest za jeden z najważniejszych czynników mogących stymulować wzrost gospodarczy, czyli wzrost PKB. Im zatem udział eksportu w PKB jest bardziej znaczący, tym w większym stopniu:

- eksport jest czynnikiem stymulującym wzrost,
- skorelowana jest produkcja i eksport (oznacza to, że w przypadku „załamania” eksportu i braku alternatywnych rynków zbytu może dojść do radykalnego spadku produkcji).

Dla województwa małopolskiego w 2003, wskaźnik udziału eksportu w PKB kształtował się na poziomie 18,7% i wzrósł w porównaniu do 2000 roku o 6,7 punktów procentowych. Z punktu widzenia wysokości tego miernika, Małopolska zajmuje 12. lokatę w Polsce. Przeciętne, analogiczne wskaźniki dla Polski wynosiły w 2003 roku 24,6%, a w 2000 18,4%.

Kolejnym, uwzględnionym w badaniu miernikiem, jest wartość eksportu na jednego mieszkańca. Wskaźnik ten obiektywizuje dane, ponieważ odnosi je do liczby ludności, co pozwala na bezpośrednie porównania województw.

Wykres 6: Wartość eksportu per capita w roku 2000 oraz 2005 (EUR)

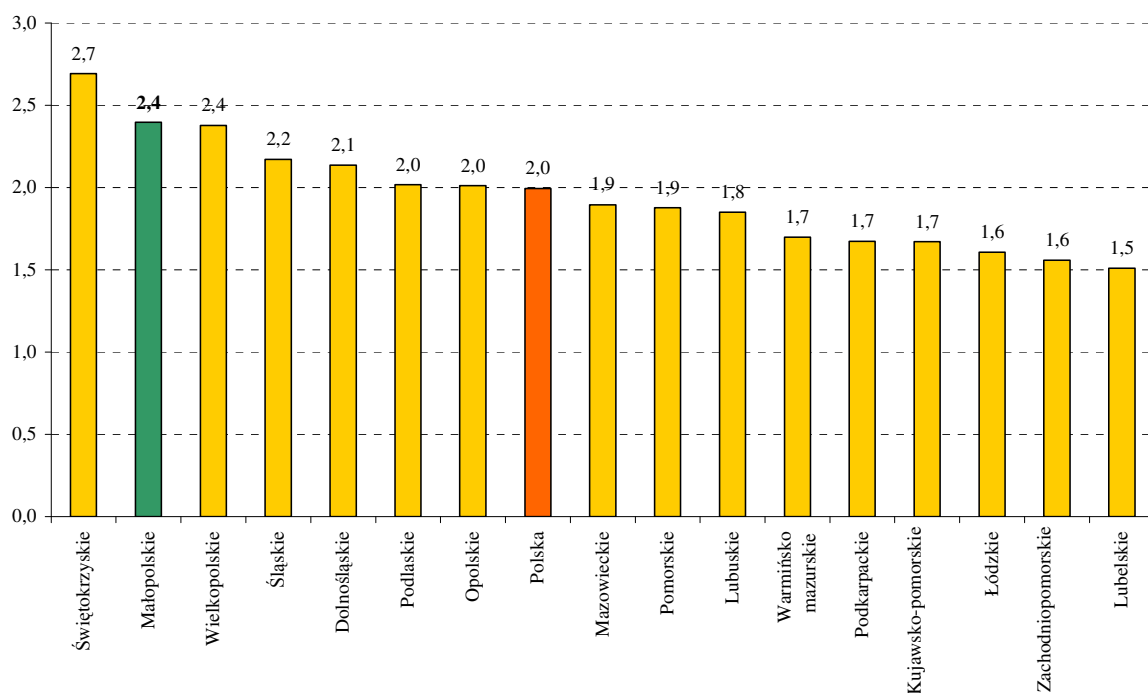

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2005 roku wartość eksportu na jednego mieszkańca w Małopolsce wynosiła 1206 euro w porównaniu do 503 w 2000 roku. Oznacza to, że od 2000 roku wzrosła o ponad 700 euro, a zatem kwota, o jaką zwiększył się eksport na jednego mieszkańca w ciągu tych sześciu lat była wyższa od wartości eksportu *per capita*, którą odnotowano w województwie w 2000 roku. Wskazuje to na znaczne przyspieszenie ekspansji Małopolski na rynki zagraniczne.

Mimo wyraźnej poprawy, eksport *per capita* w województwie jest ciągle niższy niż wynosi jego średnia wartość dla kraju. W 2005 roku eksport *per capita* dla Polski kształtował się na poziomie 1766 euro (w 2000 roku 886 euro). W „najlepszym” pod tym względem województwie śląskim osiągnął kwotę 2656 (w porównaniu do 1223 w 2000 roku).

Wykres 7: Zmiana wartości eksportu *per capita* w latach 2000-2005

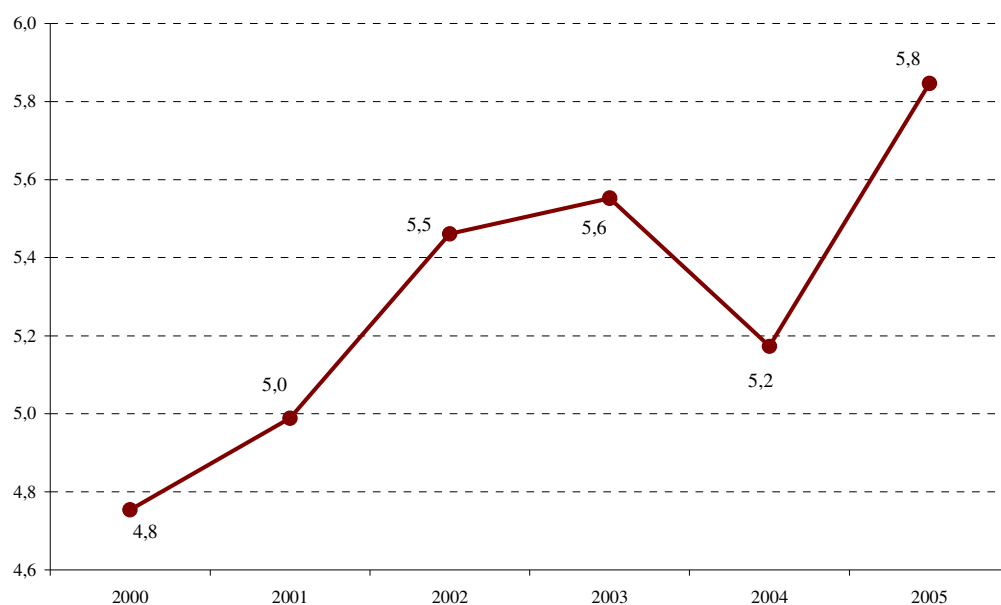

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Porównanie dynamiki wzrostu wartości eksportu *per capita* z innymi regionami (wykres 7) pozwala na stwierdzenie, że w badanym okresie skala zmian w Małopolsce należała do najwyższych w kraju (wartość eksportu *per capita* wzrosła 2,4-krotnie). Z punktu widzenia kształtowania się tego wskaźnika województwo zajmuje 2. miejsce w Polsce (po świętokrzyskim). Należy jednak pamiętać, że i w tym przypadku niskie wartości wyjściowe są „korzystne” dla Małopolski i w znacznej mierze determinują one wysokie przyrosty eksportu na jednego mieszkańca. Mimo tych zastrzeżeń, nie można bagatelizować i nie docenić bardzo wysokiej dynamiki tego wskaźnika.

O poprawie pozycji Małopolski świadczy również wzrastający udział tego województwa w eksporcie Polski w latach 2000-2005. W 2000 roku udział ten wyniósł 4,8%, natomiast w 2005 wzrósł do 5,8%.

Wykres 8: *Udział województwa małopolskiego w eksporcie Polski w latach 2000-2005 (%)*

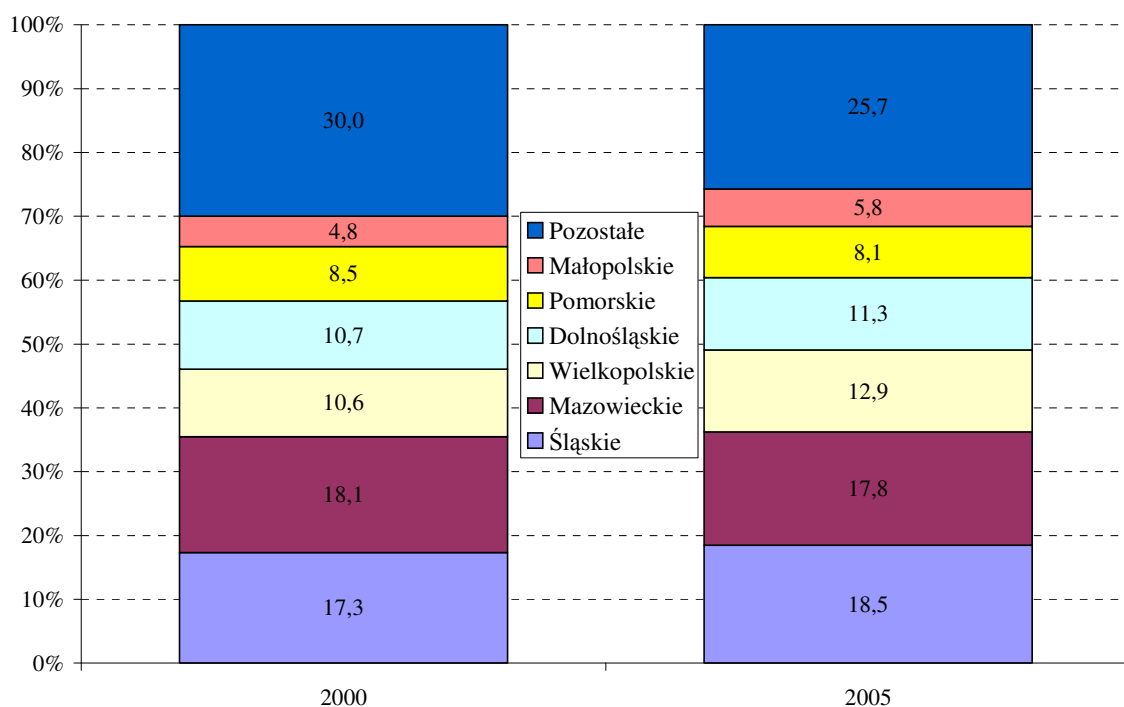

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zwiększanie udziału Małopolski w eksporcie ogólnopolskim nie było procesem ciągłym. Trend wzrostu tego wskaźnika został zakłócony w 2004 roku, kiedy to jego wartość obniżyła się z poziomu 5,6% w 2003 roku do 5,2%. Warto jednak zaznaczyć, że temu incydentalnemu spadkowi udziału Małopolski w eksporcie krajowym w tym roku, towarzyszyło zwiększenie wartości obrotów eksportowych.

Wysokość wskaźnika udziału w eksporcie ogólnopolskim plasuje województwo małopolskie na 6. miejscu w kraju (po śląskim, mazowieckim, wielkopolskim, dolnośląskim i pomorskim). Zwiększaniu roli, jaką pełni Małopolska w eksporcie krajowym, towarzyszy wzrost wartości eksportu (w euro).

Wykres 9: Udziały województw w eksporcie Polski w roku 2000 oraz 2005 (%)

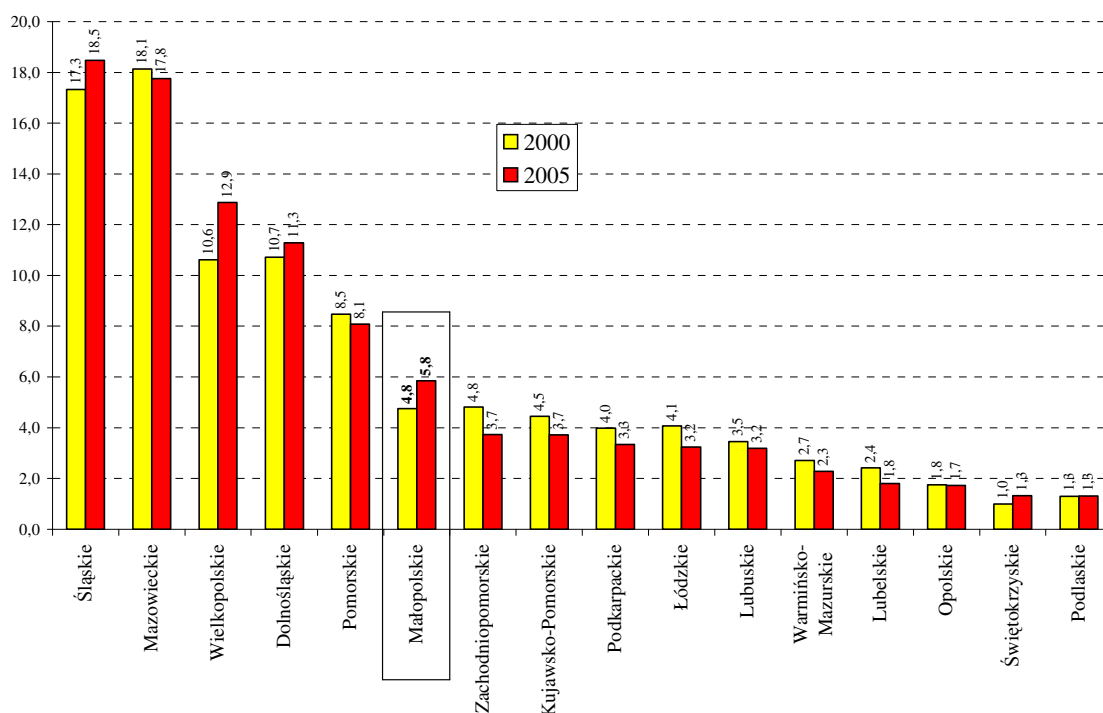

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analiza danych (wykres 9) wskazuje na znaczną koncentrację regionalną polskiego eksportu. Na pięciu największych regionalnych eksporterów przypadało w 2005 roku aż 68,6 % ogólnopolskiej sprzedaży na rynki zagraniczne (w porównaniu do 65,2 w 2000). W tej silnej rywalizacji, zwiększenie udziału Małopolski w eksporcie krajowym jest szczególnie wymowne.

Zwracają również uwagę (wykres 10) bardzo niskie udziały trzech województw: lubelskiego (1,8%), opolskiego (1,7%), świętokrzyskiego (1,3%) i podlaskiego (1,3%).

Wykres 10: Udziały województw w eksporcie Polski w roku 2000 oraz 2005 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Niepokojący jest fakt, że w przypadku kilku „słabszych” województw ich udziały w ogólnopolskim eksporcie w latach 2000-2005 uległy zmniejszeniu.

W tabeli 1 przedstawiono wartość eksportu polskich województw w latach 2000-2005.

Tabela 1: Wartość eksportu województw w latach 2000-2005 (mln EUR)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Dolnośląskie	3 664,7	4 172,5	4 682,2	5 221,5	6 145,9	7 605,9
Kujawsko-pomorskie	1 525,0	1 598,2	1 788,7	1 913,3	1 947,7	2 510,5
Lubelskie	826,6	807,4	819,7	962,4	1 026,0	1 218,4
Lubuskie	1 182,1	1 310,3	1 427,2	1 586,4	1 847,6	2 154,6
Łódzkie	1 395,7	1 633,5	1 705,8	1 738,7	1 849,8	2 186,3
Małopolskie	1 627,0	2 006,9	2 364,2	2 624,0	2 956,4	3 939,7
Mazowieckie	6 205,3	7 273,5	7 557,3	8 081,6	9 584,9	11 962,5
Opolskie	599,6	695,0	710,9	861,6	969,4	1 164,5
Podkarpackie	1 366,0	1 602,6	1 698,3	1 800,4	2 022,3	2 252,3
Podlaskie	447,3	534,4	555,6	684,3	834,7	886,3
Pomorskie	2 899,5	4 207,5	4 938,9	4 783,7	4 932,2	5 442,2
Śląskie	5 928,9	6 688,6	6 805,9	7 878,3	11 664,2	12 446,1
Świętokrzyskie	341,4	413,8	500,7	566,2	710,1	892,7
Warmińsko-mazurskie	931,1	1 048,1	1 127,6	1 236,2	1 309,3	1 538,6
Wielkopolskie	3 633,7	4 298,3	4 964,9	5 401,8	7 031,1	8 671,0
Zachodniopomorskie	1 651,1	1 941,9	1 642,2	1 918,2	2 321,8	2 513,4
Razem	34 225,0	40 232,3	43 290,0	47 258,5	57 153,5	67 385,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizując zmiany wartości eksportu poszczególnych województw latach 2000-2005 należy podkreślić, że wszystkie regiony odnotowały wzrost wartości obrotów eksportowych. W latach 2000-2005 eksport Polski ogółem zwiększył się z kwoty 34 225 mln euro w 2000 roku do 67 385 mln euro w 2005 roku, co oznacza, że uległ on blisko podwojeniu. W analogicznym okresie wartość eksportu Małopolski zwiększyła się z kwoty 1627 mln euro do 3939 mln euro, czyli o 2,4 razy. Oznacza to, o czym już wspomniano, że w latach 2000-2005 wzrost wartości eksportu Małopolski cechował się wyższą dynamiką, niż wynosiła średnia dla całego kraju.

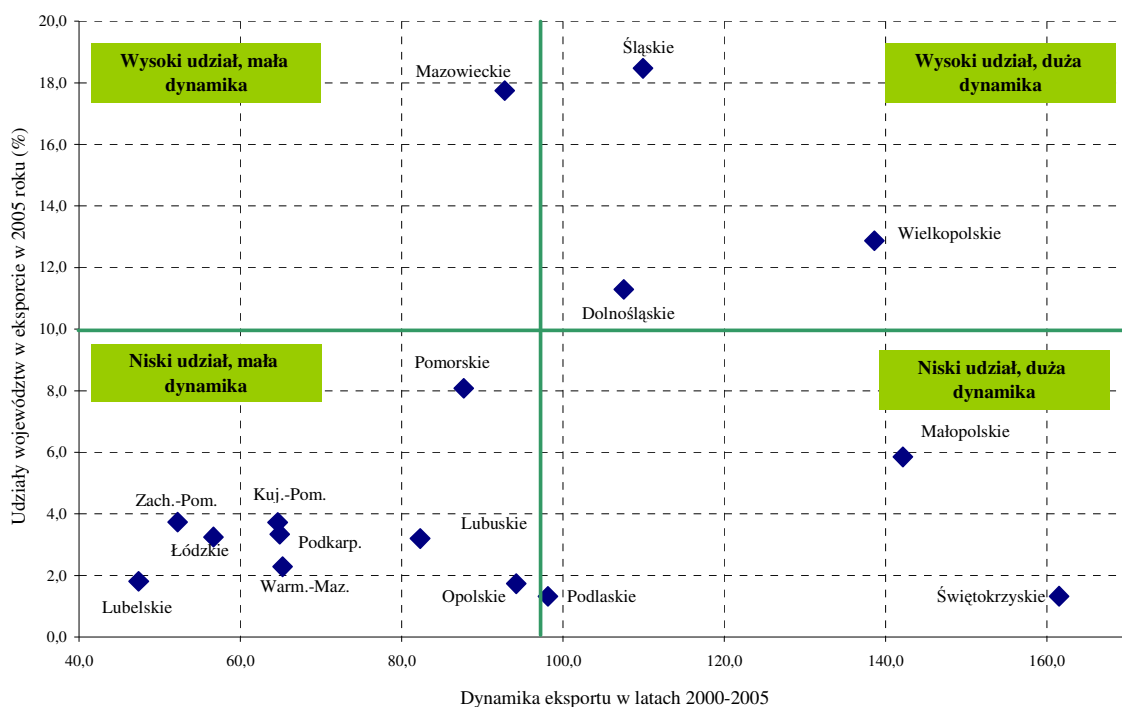
Warto podkreślić, że w latach 2000-2005 eksport był jednym z najważniejszych czynników wzrostu gospodarczego w Polsce. Możliwość ekspansji na rynki zagraniczne jest niezwykle istotna. Relatywnie niski poziom dochodów w Polsce nie stanowi bodźca do zwiększania produkcji, ponieważ – ze względu na ograniczony popyt – nie znajduje ona nabywców. Eksport uruchamia zatem mechanizm nakręcania koniunktury i – jak już wspomniano – przyczynia się do wzrostu produkcji, zatrudnienia i dochodów.

Wykresy 11 i 12 w syntetyczny, ale również wieloaspektowy sposób charakteryzują sytuację Małopolskiego jako eksportera na tle innych polskich regionów. Na wykresie 11 przedstawiono sytuację województw z punktu widzenia udziału w eksporcie Polski w roku 2005 oraz w aspekcie dynamiki wartości eksportu w latach 2000-2005. Województwo małopolskie znajduje się w grupie tych regionów, które charakteryzują się relatywnie niskim udziałem w obrotach eksportowych kraju, ale stosunkowo wysoką ich dynamiką. Jeżeli tego rodzaju trend uległby utrwaleniu doprowadzi to zapewne do zwiększenia udziału Małopolski w eksporcie Polski. Wnioskowanie na podstawie okresów krótkich (lata 2000-2005) jest obciążone ryzykiem pewnych błędów, ponieważ mogą wystąpić okoliczności, które zakłócą dotychczasowy przebieg koniunktury i linia trendu ulegnie zmianom lub załamaniu. Można jednak stwierdzić, że w badanym okresie wystąpił efekt, który określa się w ekonomii jako *catch up*, czyli doganianie. Małopolska w tych latach cechowała się wyższą dynamiką wzrostu niż wynosiły średnie wartości dla Polski.

Podobnie obiecująco przedstawia się analiza trendów dotyczących wartości eksportu *per capita* oraz dynamiki wartości eksportu *per capita*. Małopolska znajduje się w grupie województw, które cechuje relatywnie niski poziom wartości eksportu na jednego mieszkańca, natomiast dynamika wzrostu tego wskaźnika jest na tyle wysoka, że jeżeli trend ten nie ulegnie załamaniu, dystans dzielący region od liderów rankingu powinien się zmniejszać.

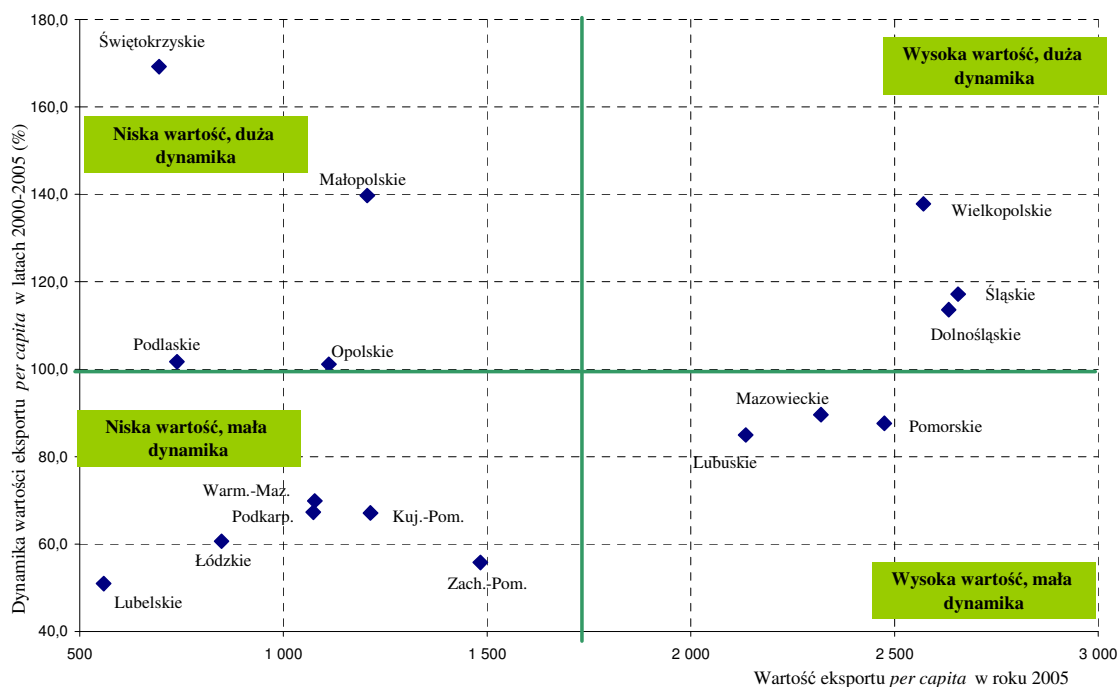

Wykres 11: Syntetyczny obraz województw według udziału w eksporcie Polski w roku 2005 oraz dynamiki wartości eksportu w latach 2000-2005

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 12 : Syntetyczny obraz województw według wartości eksportu per capita w roku 2005 oraz dynamiki eksportu per capita w latach 2000-2005

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

4. Struktura towarowa eksportu Małopolski

4.1. Struktura eksportu według proporcji czynników produkcji

Klasyfikacja według proporcji czynników produkcji nawiązuje do teoretycznych modeli handlu wywodzących się z teorematu Heckschera-Ohlina, zgodnie z którym w produktach będących przedmiotem wymiany zawarte (ucieleśnione) są czynniki produkcji, wykorzystane do wytworzenia tychże dóbr. W teorii H-O baza handlu (eksportu) określana jest przez relatywne wyposażenie krajów w czynniki produkcji (praca i kapitał³), determinujące ich względne ceny. W myśl tej teorii, region specjalizuje się w produkcji oraz w eksporcie produktów, do wytworzenia których potrzeba relatywnie bardziej intensywnego wykorzystania (użycia) czynników produkcji, które są bardziej obfite w danym regionie (lub kraju, w którym region się znajduje). Przykładowo region, w którym występuje relatywnie większa obfitość pracy niż kapitału, będzie się specjalizował w produkcji oraz w eksporcie dóbr pracochłonnych; podejmie natomiast import dóbr kapitałochłonnych. Teoria H-O przewiduje także proces wyrównywania się cen czynników produkcji. Na bazie krytyki modelu H-O rozwinęły się kolejne teorie handlu zagranicznego. Teoria H-O pozostaje przydatna jako narzędzie wyjaśniające strumienie handlu na poziomie regionów, szczególnie w odniesieniu do tzw. handlu międzygałęziowego, czyli eksportu i importu obejmującego odmienne dobra⁴. Należy jednak zastrzec, że analiza struktury eksportu pod względem „zawartości” czynników produkcji jest problematyczna, ponieważ wnioski z niej płynące mogą zostać zdeformowane przez wystąpienie znanego z teorii ekonomii międzynarodowej „efektu odwrócenia proporcji czynników produkcji”. Polega on na tym, że produkt A jest pracochłonny w kraju X, natomiast w kraju Y jest on kapitałochłonny. Wydaje się jednak, że przeprowadzenie tego rodzaju analizy w odniesieniu do Małopolski jest celowe, ponieważ dostarcza dodatkowych informacji na temat specjalizacji województwa.

Tabela 2: Wartość eksportu Małopolski według proporcji czynników produkcji w latach 2002- 2005 (mln EUR)

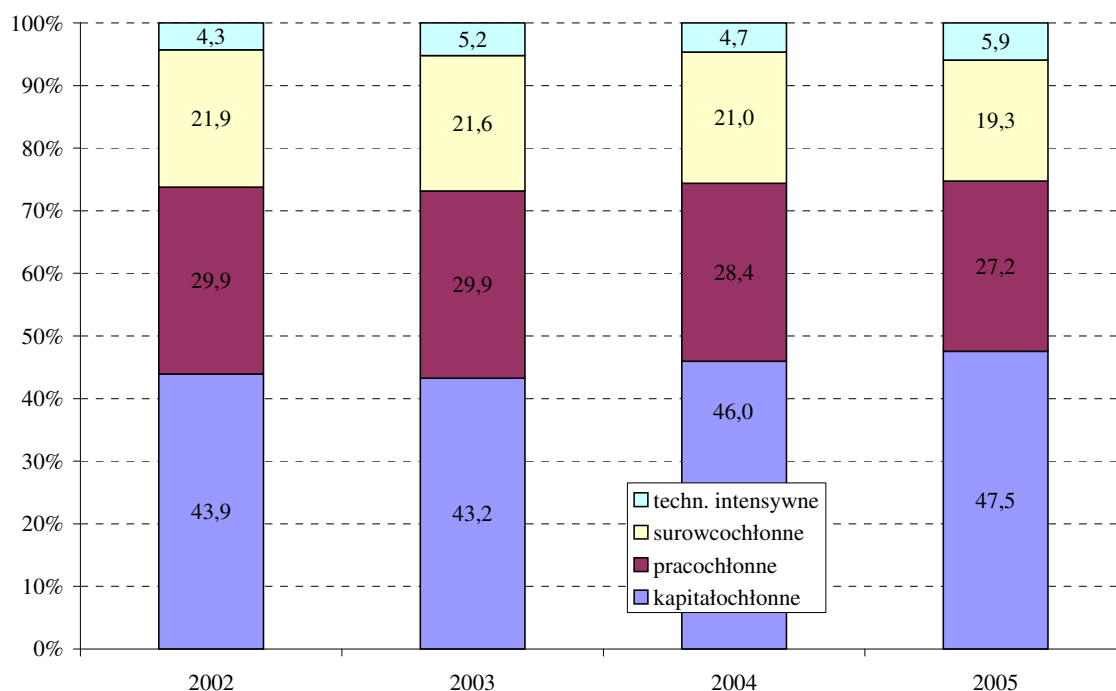
	2002	2003	2004	2005
Kapitałochłonne	1 037,7	1 134,1	1358,8	1 873,3
Pracochłonne	707,1	785,3	840,7	1 072,3
Surowcchołonne	518,1	567,9	619,4	760,4
Techn. intensywne	101,3	136,6	137,6	233,8
Suma końcowa	2 364,2	2 624,0	2956,4	3 939,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

³Oraz inne czynniki produkcji, w tzw. rozszerzonej teorii H-O.

⁴Gawlikowska-Hueckel K., „Procesy rozwoju regionalnego w Unii Europejskiej. Konwergencja czy polaryzacja?”, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk, 2002, str. 63.

Wykres 13: Struktura eksportu województwa małopolskiego według proporcji czynników produkcji w latach 2002-2005 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jak wynika z analizy danych, w latach 2002-2005 w Małopolsce nastąpiło zwiększenie wartości eksportu dóbr we wszystkich grupach towarowych. Największą dynamiką wzrostu sprzedaży za granicę charakteryzowały się produkty technologicznie intensywne (wzrost o 130,8%). Jest to bardzo pozytywny sygnał, przy jego ocenie należy jednak uwzględnić fakt, że udział tej grupy dóbr w eksporcie jest najmniejszy (w 2005 roku wynosił 5,9%). W 2005 roku w porównaniu do 2000 uległ on zwiększeniu (przy niewielkim obniżeniu w 2004 roku).

Największe znaczenie w eksporcie posiadają dobra kapitałochłonne. Ich udział w całości sprzedaży za granicę w roku 2005 wynosił 47,5% i (poza spadkiem tego udziału w 2003 roku) systematycznie wzrastał. Niewielkie zmniejszenie udziałów w latach 2000-2005 nastąpiło natomiast w grupie dóbr surowco- i pracochłonnych (przy wzroście ich eksportu w ujęciu wartościowym).

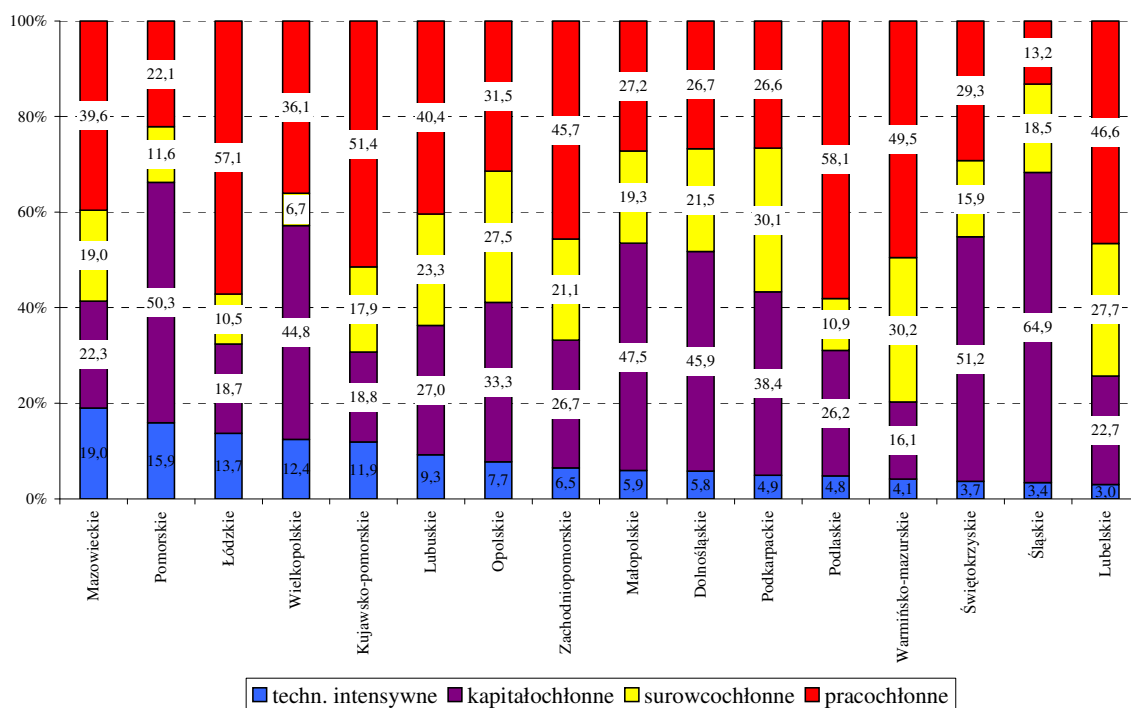
Zgodnie z teorią Heckschera-Ohlina specjalizacja ta świadczyłoby o tym, że w Małopolsce występuje względna obfitość kapitału, co przejawia się w relatywnie dużej produkcji i eksporcie dóbr kapitałochłonnych.

Należy dodać, że kapitał ten stanowią istniejące fabryki i zakłady wytwórcze zlokalizowane na obszarze województwa. W znacznej mierze są one „spadkiem” po poprzednim systemie, dlatego znaczna ich część skoncentrowana jest w sektorze

przemysłu ciężkiego. Fakt, że są zdolne do produkcji na eksport świadczy o tym, że przeszły proces modernizacji i restrukturyzacji.

Porównanie struktury eksportu Małopolski z innymi polskimi regionami potwierdza silną specjalizację województwa w eksporcie dóbr kapitałochłonnych.

Wykres 14: Struktura eksportu według proporcji czynników produkcji w roku 2005 (%). Porównanie Małopolski z innymi województwami

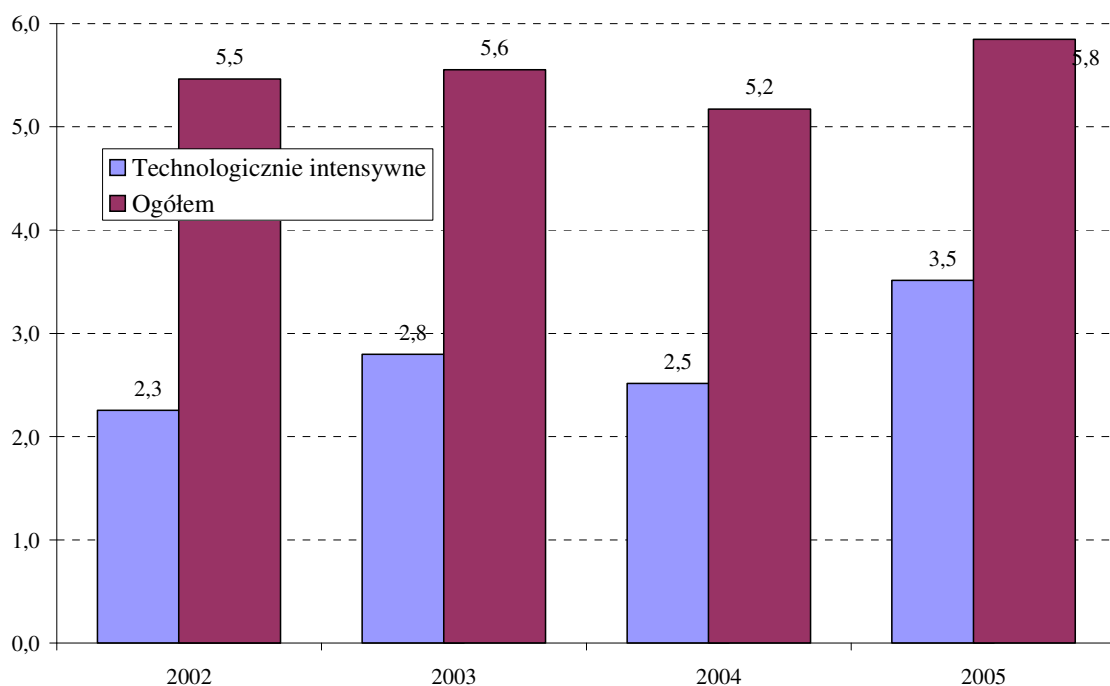
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z punktu widzenia udziału dóbr kapitałochłonnych w wartości eksportu, województwo małopolskie zajmuje 4. miejsce w kraju (większe udziały tej grupy dóbr posiadają województwa: śląskie, świętokrzyskie i pomorskie).

Interesujące są wnioski wynikające z porównania, w jakim stopniu Małopolska partycypuje w eksporcie całego kraju, a w jakim w eksporcie dóbr technologicznie intensywnych (w ujęciu wartościowym).

W latach 2002-2005 udział Małopolski w sprzedaży dóbr za granicę zwiększył się z 5,5% do 5,8%, natomiast dóbr technologicznie intensywnych z 2,3% do 3,5%. Oznacza to, że w okresie tym, nastąpił wyższy wzrost udziału dóbr technologicznie intensywnych niż eksportu ogółem. Jest to sygnał korzystny, jednak nie można na tej podstawie wnioskować, że trend taki jest trwały. Ponadto należy zwrócić uwagę na to, że udział Małopolski w ogólnopolskim eksporcie dóbr technologicznie intensywnych jest bardzo mały i wydaje się być nieadekwatny w stosunku do potencjału tego regionu.

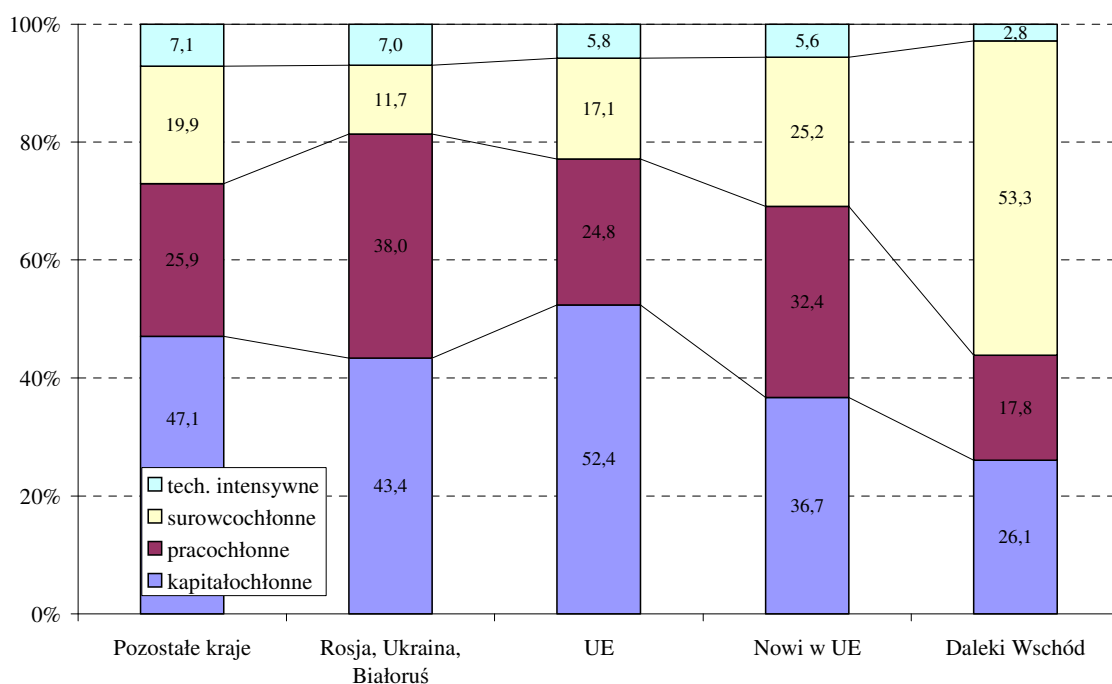
Wykres 15: Udział Małopolski w eksporcie Polski ogółem oraz dóbr technologicznie intensywnych Polski w latach 2002-2005 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura eksportu Małopolski w podziale na grupy towarów różni się w zależności od kierunków geograficznych eksportu.

Wykres 16: Struktura eksportu województwa małopolskiego w podziale na grupy krajów wg. proporcji czynników produkcji w 2005 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Największy udział dóbr technologicznie intensywnych odnotowuje Małopolska w eksporcie do grupy tzw. pozostałych krajów oraz do Rosji, Ukrainy i Białorusi. Najmniejszy udział tych produktów znajduje się w ofercie kierowanej na Daleki Wschód. Największy udział towarów kapitałochłonnych występuje w sprzedaży do UE, najmniejszy na Daleki Wschód. Najbardziej znaczący popyt na towary pracochłonne zgłaszają nowi członkowie UE.

Największe zróżnicowanie udziałów w zależności od kierunku handlu występuje w grupie dóbr pracochłonnych. Ich udział w sprzedaży na różne rynki waha się od 11,7% (Rosja Ukraina, Białoruś) do 53,3% (Daleki Wschód).

4.2. Najważniejsze produkty w eksporcie, koncentracja eksportu według produktów

Największy udział w eksporcie Małopolski w ciągu całego analizowanego okresu ma grupa produktów: kable i przewody. Wartość sprzedaży tych artykułów wzrosła z 323,4 mln euro w 2002 roku do 577,4 mln euro w 2005 euro, a ich udział we wpływach ze sprzedaży na rynki zagraniczne z 13,7 do 14,7% . Kolejną pozycję pod względem wielkości udziału i wartości sprzedaży zajmują środki transportu samochodowego. Pozostała część eksportu jest dość znacznie rozproszona.

Tabela 3: Lista 25 najważniejszych grup produktów w eksporcie województwa małopolskiego w latach 2002-2003

2002				2003			
Lp.		mln EUR	%	Lp.		mln EUR	%
	Razem	2 364,2	100,0		Razem	2 624,0	100,0
1	Kable i przewody	323,4	13,7	1	Kable i przewody	355,4	13,5
2	Produkty organiczne	122,7	5,2	2	Środki transportu samochodowego	164,6	6,3
3	Środki transportu samochodowego	119,0	5,0	3	Produkty organiczne	130,2	5,0
4	Wyroby metalowe przemysłowe	112,7	4,8	4	Wyroby metalowe przemysłowe	104,1	4,0
5	Tworzywa sztuczne i kauczuki	98,7	4,2	5	Tworzywa sztuczne i kauczuki	101,4	3,9
6	Wyroby przemysłu metali nieżelaznych pozostałe	63,0	2,7	6	Wyroby poligraficzne	86,7	3,3
7	Blachy walcowane na zimno, blachy powł., inne wyroby hutnicze	60,9	2,6	7	Maszyny i urządzenia ogólnego przeznaczenia	82,3	3,1
8	Wyroby walcowane na gorąco gotowe	59,7	2,5	8	Meble i wyroby stolarskie	64,1	2,4
9	Wyroby poligraficzne	57,9	2,4	9	Odzież i bielizna osobista z tkanin	61,2	2,3
10	Odzież i bielizna osobista z tkanin	57,3	2,4	10	Wyroby przemysłu elektronicznego	58,5	2,2
11	Szkło gospodarcze	57,2	2,4	11	Szkło gospodarcze	58,5	2,2
12	Meble i wyroby stolarskie	54,8	2,3	12	Wyroby hutnicze metali nieżelaznych	57,1	2,2
13	Maszyny i urządzenia energetyczne	43,4	1,8	13	Wyroby gumowe	56,9	2,2
14	Wyroby wyciskane i ciągnięte z metali nieżelaznych i ich stopów	41,5	1,8	14	Wyroby przemysłu metali nieżelaznych pozostałe	56,8	2,2
15	Wyroby hutnicze metali nieżelaznych	41,2	1,7	15	Maszyny i urządzenia energetyczne	49,8	1,9
16	Maszyny i urządzenia ogólnego przeznaczenia pozostałe	40,5	1,7	16	Wyr. wyciskane i ciągnięte z met. nieżelazn. i ich stopów	45,0	1,7
17	Maszyny, urząd. dla handlu i innych działów gosp. narodowej	39,6	1,7	17	Maszyny, urząd. dla handlu i innych działów gosp. narod.	43,7	1,7
18	Wyroby cukiernicze trwałe	35,3	1,5	18	Przetwory owocowe, warzywne i grzybowe	43,3	1,7
19	Konstrukcje metalowe	34,3	1,5	19	Konstrukcje metalowe	40,7	1,6
20	Wyroby garbarskie	34,1	1,4	20	Wyroby elektrotechniczne osobno nie wymienione	38,5	1,5
21	Maszyny i urządzenia elektroenergetyczne	33,9	1,4	21	Maszyny i urządzenia elektroenergetyczne	37,5	1,4
22	Wyroby przemysłu elektronicznego	33,6	1,4	22	Przetwory papiernicze	37,2	1,4
23	Przetwory papiernicze	32,1	1,4	23	Wyroby przemysłu odzieżowego pozostałe	37,0	1,4
24	Wyroby przemysłu odzieżowego pozostałe	32,0	1,4	24	Wyroby cukiernicze trwałe	35,3	1,3
25	Tytoń i wyroby tytoniowe	30,0	1,3	25	Wyroby garbarskie	35,3	1,3
	Pozostałe	705,6	29,8		Pozostałe	743,0	28,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 4: Lista 25 najważniejszych grup produktów w eksporcie województwa małopolskiego w latach 2004-2005

2004				2005			
Lp.		mln EUR	%	Lp.		mln EUR	%
	Razem	2 956,4	100,0		Razem	3 939,7	100,0
1	Kable i przewody	421,5	14,3	1	Kable i przewody	577,4	14,7
2	Środki transportu samochodowego	187,0	6,3	2	Środki transportu samochodowego	256,7	6,5
3	Tworzywa sztuczne i kauczuki	134,8	4,6	3	Tworzywa sztuczne i kauczuki	165,6	4,2
4	Wyroby metalowe przemysłowe	126,9	4,3	4	Produkty organiczne	154,1	3,9
5	Maszyny i urządzenia ogólnego przeznaczenia pozostałe	111,1	3,8	5	Wyroby metalowe przemysłowe	141,2	3,6
6	Wyroby poligraficzne	105,7	3,6	6	Maszyny i urządzenia ogólnego przeznaczenia pozostałe	138,3	3,5
7	Produkty organiczne	102,6	3,5	7	Wyroby poligraficzne	130,2	3,3
8	Meble i wyroby stolarskie	70,0	2,4	8	Tytoń i wyroby tytoniowe	102,4	2,6
9	Wyroby hutnicze metali nieżelaznych	64,7	2,2	9	Maszyny i urządzenia elektroenergetyczne	93,4	2,4
10	Wyroby gumowe	61,9	2,1	10	Wyroby przemysłu elektronicznego	91,7	2,3
11	Wyroby przemysłu metali nieżelaznych pozostałe	61,7	2,1	11	Meble i wyroby stolarskie	80,6	2,0
12	Szkło gospodarcze	59,3	2,0	12	Wyroby hutnicze metali nieżelaznych	78,4	2,0
13	Wyroby elektrotechniczne osobno nie wymienione	56,2	1,9	13	Wyroby przemysłu metali nieżelaznych pozostałe	78,3	2,0
14	Tytoń i wyroby tytoniowe	54,7	1,8	14	Wyroby gumowe	76,5	1,9
15	Wyroby wyciskane i ciągnięte z metali nieżelaznych i ich stopów	52,5	1,8	15	Wyroby odlewni (łącznie z armaturą)	72,3	1,8
16	Maszyny, urządzenia dla handlu i innych działów gosp. narodowej	48,7	1,6	16	Wyroby z tworzyw sztucznych	71,9	1,8
17	Odzież i bielizna osobista z tkanin	47,7	1,6	17	Wyroby elektrotechniczne osobno nie wymienione	68,3	1,7
18	Wyroby cukiernicze trwałe	47,4	1,6	18	Maszyny i urządzenia energetyczne	67,9	1,7
19	Wyroby przemysłu elektronicznego	46,2	1,6	19	Szkło gospodarcze	62,3	1,6
20	Maszyny i urządzenia energetyczne	44,9	1,5	20	Wyroby wyciskane i ciągnięte z metali nieżelaznych i ich stopów	61,3	1,6
21	Przetwory owocowe, warzywne i grzybowe	44,3	1,5	21	Przetwory owocowe, warzywne i grzybowe	58,7	1,5
22	Konstrukcje metalowe	43,5	1,5	22	Wyroby cukiernicze trwałe	58,1	1,5
23	Wyroby odlewni (łącznie z armaturą)	40,6	1,4	23	Blachy walcowane na zimno, blachy powlekane, inne wyroby hutnicze	54,2	1,4
24	Wyroby z tworzyw sztucznych	37,9	1,3	24	Konstrukcje metalowe	53,5	1,4
25	Maszyny i urządzenia elektroenergetyczne	37,8	1,3	25	Maszyny, urządzenia dla handlu i innych działów gosp. narodowej	52,8	1,3
	Pozostałe	846,7	28,6		Pozostałe	1 093,8	27,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wskaźnik koncentracji dla Małopolski liczony udziałem 5 najbardziej znaczących grup towarów eksportowanych wyniósł w 2005 roku 32,9%.

Tabela 5: Koncentracja eksportu Małopolski według produktów latach 2002-2005

Wskaźnik koncentracji	2002	2003	2004	2005
Dla pierwszych 5 najważniejszych produktów	32,8	32,6	33,2	32,9
Dla pierwszych 10 najważniejszych produktów	45,5	46,1	46,9	47,0
Dla pierwszych 15 najważniejszych produktów	55,5	56,7	56,5	56,8
Dla pierwszych 20 najważniejszych produktów	63,3	64,7	64,5	65,2
Liczba produktów (SWW) w eksporcie województwa	163	166	168	164

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Objaśnienia: wskaźnik koncentracji obliczony został jako suma udziałów pierwszych 5, 10, 15 oraz 20 produktów w eksporcie województwa ogółem, dla poszczególnych lat

Na 10 najważniejszych grup towarowych przypadało 47% eksportu, na 20 – 65,2%. Pełniejszą ocenę stopnia koncentracji można uzyskać porównując sytuację Małopolski do innych województw.

Tabela 6: Koncentracja eksportu według produktów, porównanie Małopolski do innych województw w roku 2005

	Udział najważniejszych			
	5 produktów	10 produktów	15 produktów	20 produktów
Łódzkie	29,4	46,4	58,6	66,3
Mazowieckie	29,7	45,8	58,3	65,9
Kujawsko-pomorskie	32,4	49,5	59,7	68,0
Małopolskie	32,9	47,0	56,8	65,2
Opolskie	33,6	52,1	65,2	72,8
Lubuskie	36,5	56,2	69,1	76,3
Świętokrzyskie	38,4	59,2	68,6	75,3
Podlaskie	44,5	62,3	73,3	80,2
Lubelskie	45,5	64,1	74,1	79,9
Podkarpackie	46,8	59,9	69,3	76,5
Zachodniopomorskie	48,7	61,1	69,4	75,6
Wielkopolskie	49,5	59,3	66,9	72,9
Dolnośląskie	51,1	65,0	74,1	79,2
Śląskie	57,1	68,5	76,4	81,2
Warmińsko-mazurskie	58,6	68,0	75,1	80,4
Pomorskie	62,1	74,9	80,3	84,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli, Małopolska w stosunku do innych regionów, posiada relatywnie zróżnicowaną ofertę towarową, w której nie występuje zdecydowana dominacja kilku produktów. W relatywnie „lepszej” sytuacji w Polsce są województwa: łódzkie, mazowieckie, kujawsko-pomorskie. Bardzo wysoką koncentracją charakteryzują się: pomorskie, warmińsko-mazurskie i śląskie.

Generalnie, ta względna (w porównaniu do innych województw) dekoncentracja eksportu Małopolski jest korzystna, ponieważ stwarza mniejsze ryzyko załamania się sprzedaży za granicę w przypadku spadku koniunktury na produkty będące podstawowym dobrem eksportowym. Im większa dywersyfikacja towarowa sprzedaży, tym większe uniezależnienie się regionu od wahań popytu na różne towary.

W celu dokonania bardziej precyzyjnego porównania obliczono dla województw tzw. indeks Herfindahla (jest to szeroko stosowany w badaniach strukturalnych handlu zagranicznego indeks koncentracji). Wyniki obliczeń przedstawiono w tabeli 7.

Tabela 7: Indeks koncentracji produktowej eksportu województw w latach 2002-2005, obliczony według formuły Herfindahla (*)

Województwo	Wartość indeksu			
	2002	2003	2004	2005
Pomorskie	22,2	19,6	16,5	15,5
Warmińsko-mazurskie	12,7	12,8	14,3	13,3
Wielkopolskie	6,3	5,4	9,5	10,1
Śląskie	7,8	8,7	9,6	10,0
Zachodniopomorskie	7,3	6,8	7,5	6,9
Dolnośląskie	8,6	6,7	6,4	6,9
Podkarpackie	5,0	5,6	5,8	5,8
Podlaskie	4,3	5,2	5,7	5,6
Lubelskie	5,2	5,2	5,5	5,4
Świętokrzyskie	4,5	4,7	4,5	4,4
Lubuskie	4,3	4,1	4,0	4,2
Opolskie	4,7	5,2	4,9	4,1
Małopolskie	3,8	3,8	4,0	4,1
Kujawsko-pomorskie	4,5	4,2	3,6	3,4
Mazowieckie	3,8	3,7	3,5	3,4
Łódzkie	5,5	4,7	3,7	3,0

* - indeks obliczony został wg. formuły:

$$H_e = \left(\sum_{i=1}^n f_i^2 \right) \times 100$$

gdzie:

- n = liczba produktów eksportowanych przez województwo w danym roku,

- f = udział i-tego produktu w eksporcie województwa w danym roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kształtowanie się indeksu Herfindahla potwierdza, że sytuacja eksportowa Małopolski w zakresie dywersyfikacji sprzedaży jest w porównaniu do innych województw korzystna.

4.3. Eksport produktów rolno-spożywczych

Dużym uznaniem – mimo znacznej konkurencji na rynkach międzynarodowych – cieszą się polskie produkty rolno-spożywcze. W 2005 roku ich udział w wartości ogólnopolskiego eksportu kształtował się na poziomie 10,4%. W Małopolsce analogiczny wskaźnik w 2005 roku wyniósł 10,6%, był zatem minimalnie wyższy od średniej krajowej.

Warto zauważyć, że od 2002 roku województwo małopolskie systematycznie podnosi swój udział w ogólnopolskim eksporcie tego rodzaju dóbr (z 8,6% w 2002 roku do 10,6% w 2005 roku).

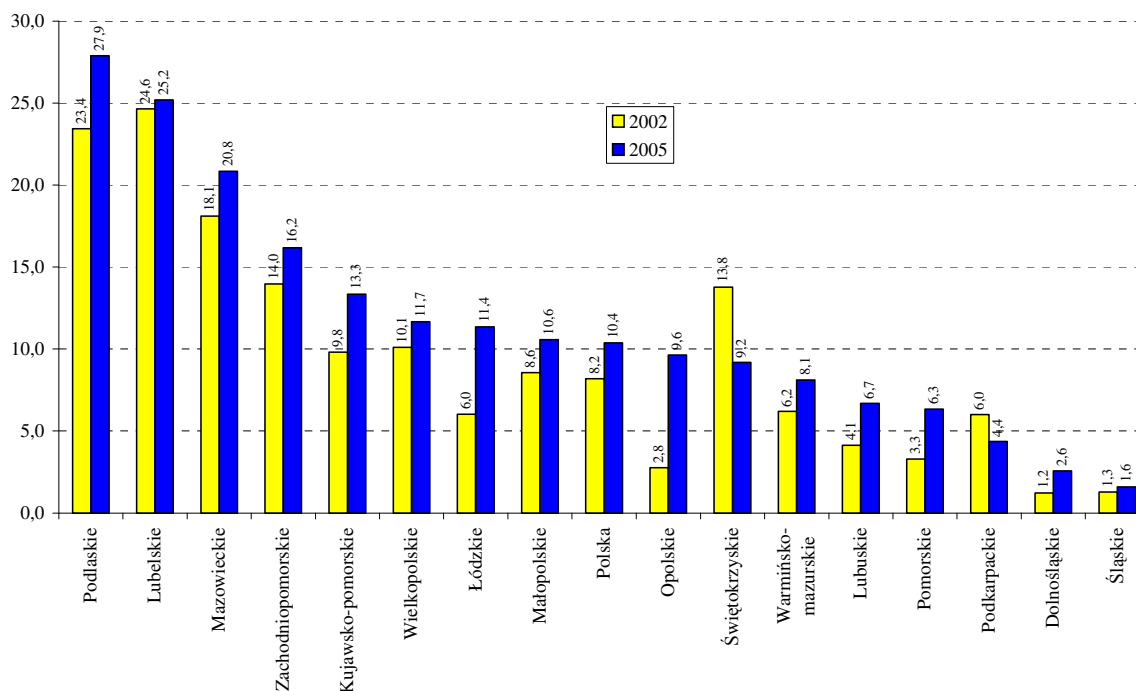
Tabela 8: Udział produktów rolnych i spożywczych w eksporcie województw w latach 2002-2005 (%)

	2002	2003	2004	2005
Podlaskie	23,4	22,1	27,2	27,9
Lubelskie	24,6	25,2	23,9	25,2
Mazowieckie	18,1	18,3	20,3	20,8
Zachodniopomorskie	14,0	13,7	13,9	16,2
Kujawsko-pomorskie	9,8	11,0	11,5	13,3
Wielkopolskie	10,1	11,1	9,7	11,7
Łódzkie	6,0	7,6	8,0	11,4
Małopolskie	8,6	9,3	9,7	10,6
Polska	8,2	8,6	9,0	10,4
Opolskie	2,8	2,9	6,2	9,6
Świętokrzyskie	13,8	12,4	11,8	9,2
Warmińsko-mazurskie	6,2	7,0	7,2	8,1
Lubuskie	4,1	4,6	4,9	6,7
Pomorskie	3,3	4,3	5,4	6,3
Podkarpackie	6,0	5,2	4,4	4,4
Dolnośląskie	1,2	1,3	1,7	2,6
Śląskie	1,3	1,3	1,2	1,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jak widać z danych przedstawionych na wykresie, artykuły rolno-spożywcze mają największe znaczenie w eksporcie województw: podlaskiego, lubelskiego, mazowieckiego i zachodniopomorskiego. Potentatem (jeżeli chodzi o wartość sprzedaży) jest Mazowsze, które w największym stopniu partycypuje w krajowym eksporcie tego rodzaju dóbr (36,9% w 2005 roku).

Wykres 17: Udział produktów rolnych i spożywczych w eksporcie w roku 2002 oraz 2005 (%).
Porównanie Małopolski do innych województw

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 9: Udział województw w eksporcie produktów rolnych i spożywczych Polski w latach 2002-2005 (%)

	2002	2003	2004	2005
Mazowieckie	38,7	36,7	38,9	36,9
Wielkopolskie	14,2	14,8	13,7	15,0
Małopolskie	5,7	6,0	5,7	6,2
Zachodniopomorskie	6,5	6,5	6,4	6,0
Pomorskie	4,6	5,0	5,3	5,1
Kujawsko-pomorskie	5,0	5,2	4,5	4,9
Lubelskie	5,7	6,0	4,9	4,5
Łódzkie	2,9	3,3	2,9	3,7
Podlaskie	3,7	3,7	4,5	3,7
Śląskie	2,5	2,5	2,7	2,9
Dolnośląskie	1,6	1,7	2,1	2,9
Lubuskie	1,7	1,8	1,8	2,1
Warmińsko-mazurskie	2,0	2,1	1,9	1,8
Opolskie	0,6	0,6	1,2	1,7
Podkarpackie	2,9	2,3	1,8	1,4
Świętokrzyskie	2,0	1,7	1,7	1,2
Polska	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Syntetyczną miarą znaczenia, jaką mają produkty rolno-spożywcze w ofercie eksportowej jest wartość ich eksportu na jednego mieszkańca. Dane przedstawione w tabeli 10, potwierdzają, że potęgą, jeżeli chodzi o ich sprzedaż jest województwo mazowieckie (483,5 euro w 2005 roku). W Małopolsce w 2005 roku wartość eksportu artykułów rolno-spożywczych *per capita* wynosiła 127,7 euro. Jest to kwota niewielka, blisko czterokrotnie niższa od osiągniętej przez lidera rankingu, którym jest Mazowsze.

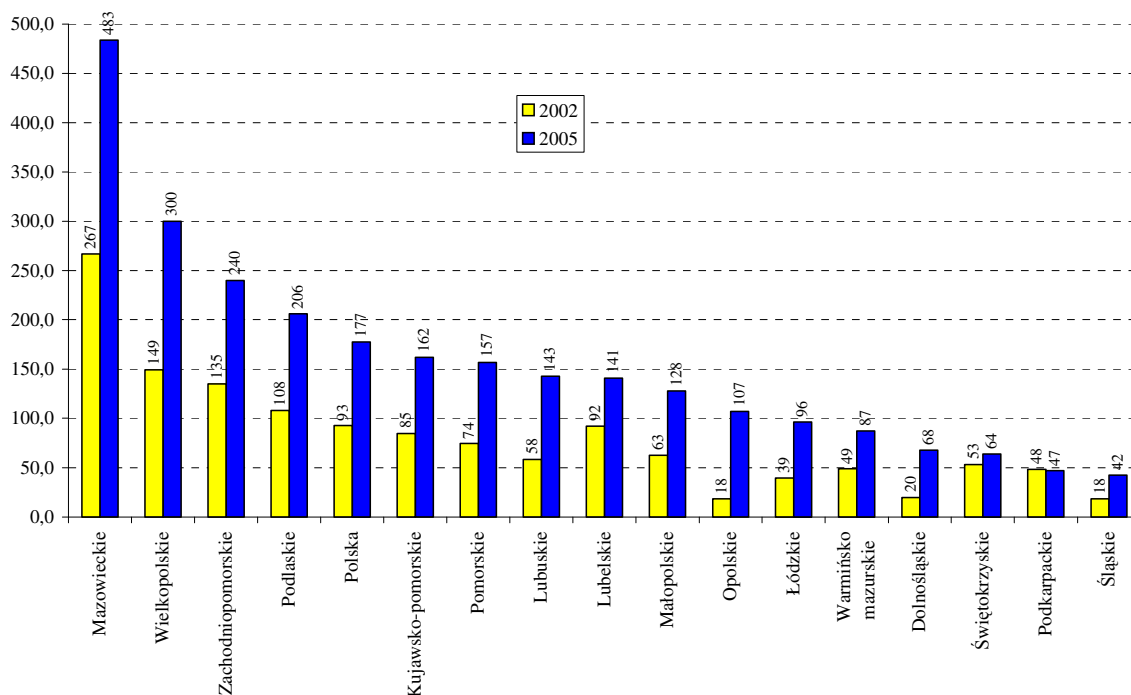
Obserwując trend zmian, należy jednak stwierdzić, że od 2002 roku wartość obrotów eksportowych produktów rolno-spożywczych na jednego mieszkańca uległa podwojeniu (zwiększyła się z 62,6 do 127,7 euro). Mimo to wskaźnik ten wydaje się być nieadekwatny w stosunku do możliwości eksportowych Małopolski w tej dziedzinie. Zwiększenie eksportu mogłoby pomóc regionowi w redukcji powstającej nadwyżki dóbr rolnych, których atutem – ze względu na warunki naturalne – jest wysoka jakość. Ponadto w Małopolsce wytwarzane są unikatowe w skali Polski i Unii Europejskiej produkty, tzw. specjalności regionalne, które mogłyby być na większą skalę sprzedawane na rynki zagraniczne. Nie wpłynęłoby to zapewne znacząco na wzrost globalnych przychodów z eksportu, ale warto zabiegać o każde ich zwiększenie.

Tabela 10: Wartość eksportu produktów rolnych i spożywczych per capita w latach 2002-2005 (EUR)

	2002	2003	2004	2005
Mazowieckie	266,7	289,0	378,3	483,5
Wielkopolskie	149,4	178,9	203,5	299,9
Zachodniopomorskie	135,2	154,5	190,3	239,9
Podlaskie	107,9	125,4	188,9	206,0
Polska	92,6	105,9	131,3	177,3
Kujawsko-pomorskie	84,7	102,0	108,6	161,8
Pomorskie	74,4	93,4	120,5	156,9
Lubuskie	58,4	72,0	90,6	142,7
Lubelskie	91,9	110,5	112,4	140,8
Małopolskie	62,6	75,1	88,0	127,7
Opolskie	18,5	23,5	57,1	107,0
Łódzkie	39,3	50,6	57,0	96,3
Warmińsko-mazurskie	48,9	60,5	66,0	87,3
Dolnośląskie	19,7	23,4	36,7	67,7
Świętokrzyskie	53,3	54,5	64,8	63,9
Podkarpackie	48,4	44,3	42,5	46,7
Śląskie	18,5	21,1	28,8	42,2

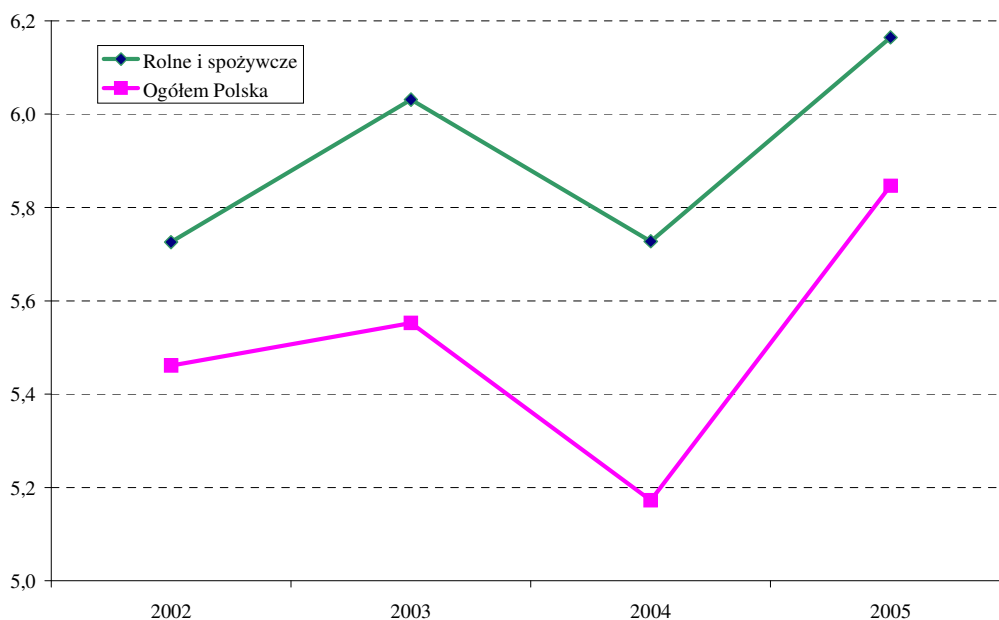
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 18: Wartość eksportu produktów rolnych i spożywczych per capita w roku 2002 oraz 2005 (EUR)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 19: Udział województwa małopolskiego w eksporcie produktów rolnych i spożywczych Polski latach 2002-2005 (porównanie z udziałem województwa w eksporcie Polski ogółem, %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2002-2005 udział województwa małopolskiego w eksporcie artykułów rolno-spożywczych był wyższy, niż udział województwa w eksporcie Polski ogółem (wykres 19).

Jednak dopiero na podstawie obserwacji obrotów w następnych latach będzie można wnioskować, czy następuje utrwalenie się trendu wzrostu udziału regionu w ogólnopolskim eksporcie towarów rolno-spożywczych, czy też zaobserwowane zmiany miały charakter incydentalny.

W tabeli 11 przedstawiono listę najważniejszych eksportowych produktów rolnych i spożywczych oraz ich udziały w ogólnym eksporcie tego rodzaju dóbr.

Tabela 11: Lista najważniejszych produktów rolnych i spożywczych w eksporcie województwa małopolskiego w latach 2003-2005

	2003		2004		2005	
	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%
Ogółem	243,9	100,0	287,0	100,0	417,0	100,0
Tytoń i wyroby tytoniowe	32,8	13,5	54,7	19,1	102,4	24,6
Przetwory owocowe, warzywne i grzybowe	43,3	17,8	44,3	15,4	58,7	14,1
Wyroby cukiernicze trwałe	35,3	14,5	47,4	16,5	58,1	13,9
Produkty przemysłu mięsnego - część I	19,5	8,0	18,9	6,6	38,2	9,2
Wyroby przemysłu koncentratów spożywczych	13,2	5,4	16,9	5,9	26,5	6,3
Wyroby przemysłu jajczarsko-drobiarskiego	18,7	7,7	19,5	6,8	24,6	5,9
Wody mineralne i napoje bezalkoholowe	2,1	0,9	7,9	2,7	21,7	5,2
Wyroby przemysłu spożywczego pozostałe	26,6	10,9	24,2	8,4	18,7	4,5
Produkty przemysłu mięsnego - część II	11,7	4,8	11,7	4,1	13,9	3,3
Warzywa, grzyby uprawiane (bez materiału reprodukcyjnego)	9,3	3,8	7,7	2,7	11,8	2,8
Produkty mleczarskie	4,2	1,7	4,7	1,6	9,7	2,3
Owoce (bez materiału reprodukcyjnego)	5,8	2,4	7,4	2,6	6,5	1,6
Pieczywo i inne produkty przemysłu piekarskiego	4,6	1,9	4,6	1,6	5,8	1,4
Produkty połowów i przetwory rybne	3,0	1,2	3,0	1,1	5,2	1,3
Produkty przemysłu cukrowniczego	5,7	2,3	4,0	1,4	2,9	0,7
Materiał siewny, reprodukcyjny (bez nasion)	1,2	0,5	1,6	0,6	2,3	0,6
Przetwory ziemniaczane i skrobiowe	0,9	0,4	1,0	0,3	1,6	0,4
Zwierzęta, ptactwo i owady	0,9	0,4	0,8	0,3	1,2	0,3
Ziemniaki i rośliny okopowe	0,4	0,1	0,7	0,2	1,0	0,2
Materiał reprodukcyjny dla ogrodnictwa	0,3	0,1	0,5	0,2	1,0	0,2
Pozostałe*	4,5	1,9	5,4	1,9	5,2	1,2

* Do pozostałych grup produktów zaklasyfikowanych jako rolne i spożywcze zaliczono: produkty przemysłu olejarskiego, zboża i rośliny strączkowe, mieszanki paszowe przemysłowe, produkty pochodzenia zwierzęcego, przetwory młynarskie i makaronowe, produkty roślin przemysłowych, przyprawowych i leczniczych, rośliny ozdobne (bez materiału reprodukcyjnego), odpady utylizacyjne, zwierzęce i paszowe, produkty utylizacji zwierzęcej, wyroby przemysłu spirytusowego i drożdżowego, produkty przemysłu piwowarskiego, wyroby winiarskie, produkty upraw połowych, łąkowych oraz plantacji, ryby słodkowodne oraz lód naturalny i sztuczny.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli, najpoważniejszy udział w eksporcie artykułów rolno-spożywczych ma: tytoń i wyroby tytoniowe (w 2005 roku 24,6%). W latach 2003 i 2004 następuje wyraźne zwiększenie tego udziału. Kolejne miejsca zajmują przetwory warzywne, owocowe i grzybowe, a następnie wyroby cukiernicze trwałe.

Udział tych trzech grup produktów w eksporcie artykułów rolno-spożywczych w 2005 roku stanowił 52,6%.

W latach 2003-2005 w największym stopniu wzrósł w eksporcie udział sprzedaży wód mineralnych i napojów niealkoholowych (z 0,9% do 5,2%), najbardziej zmniejszył się natomiast udział wyrobów przemysłu spożywczego pozostałych (z 10,9% do 4,5%)

Warto odnotować, że w latach 2002-2005 najpoważniejszy wzrost sprzedaży małopolskich artykułów rolno-spożywczych dotyczył UE. W okresie tym wartość eksportu tych dóbr na rynek unijny zwiększyła się z 55,1 mln euro do 154,2 mln euro. Oznacza to, że w 2005 roku UE zakupywała aż 37% całości eksportowanych przez Małopolskę artykułów rolno-spożywczych.

Tabela 12: Eksport produktów rolnych i spożywczych Małopolski w latach 2002-2005 w podziale na UE oraz poza UE

	2002	2003	2004	2005
Ogółem (mln EUR)	202,5	243,9	287,0	417,0
W tym do UE (mln EUR)	55,1	75,6	104,2	154,2
UE jako % ogółem	27,2	31,0	36,3	37,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Perspektywy wzrostu ekspansji eksportu w tej grupie towarowej można oceniać w kontekście zapisów traktatu akcesyjnego. Jak wiadomo, Polska uzyskała pozwolenie na wspomaganie rolnictwa przy pomocy dopłat na poziomie niższym od obowiązującego w starych krajach członkowskich (w roku 2004 55%, w roku 2005 60%, a w roku 2006 65% pułapu unijnego). Oznacza to, że warunki konkurencji są zdeformowane, a polskie produkty rolne muszą „zdobywać” konsumentów na szczególnie trudnym rynku. W świetle tych faktów, można wyciągnąć następujące wnioski:

- polskie produkty cechuje bardzo dobra jakość, jeżeli w tak niekorzystnych warunkach znajdują nabywców,
- można prognozować, że w momencie zrównania warunków konkurencji, popyt na polskie produkty rolno-spożywcze zacznie wzrastać.

4.4. Udział Małopolski w ogólnopolskim eksporcie wybranych produktów, ujawnione przewagi komparatywne

Z punktu widzenia oceny wkładu Małopolski do eksportu krajowego, ważne jest przeanalizowanie udziałów tego regionu w sprzedaży na rynki zagraniczne w poszczególnych grupach towarowych. Odpowiednie wyniki obliczeń przedstawione zostały w tabeli 13 (szczegółowo za rok 2005) oraz w tabeli 14 (dla lat 2002-2005).

Małopolska dominuje w eksporcie (w ujęciu wartościowym) grupy: surowce pierwotne dla hutnictwa metali nieżelaznych. Jest w tej dziedzinie niekwestionowanym liderem, ponieważ jej udział w ogólnopolskiej sprzedaży na rynki zagraniczne w 2005 roku wyniósł aż 83,4%. Dane te należy skonfrontować z wagą tej grupy towarów w eksporcie Małopolski. Okazuje się, że znaczenie surowców pierwotnych dla hutnictwa metali nieżelaznych w sprzedaży województwa jest poślednie (udział w całości sprzedaży kształtował się w 2005 roku na poziomie 1,2%). Można zatem wnioskować, że eksport tej grupy towarowej z punktu widzenia wielkości krajowych dochodów z eksportu nie jest szczególnie istotny.

Tabela 13: Udział Małopolski w ogólnopolskim eksporcie według grup towarowych (2005)

	Udział Małopolski w ogólnopolskim eksporcie grupy towarowej, %	Wartość eksportu, mln EUR	Udział grupy towarowej w eksporcie Małopolski
Surowce pierwotne dla hutnictwa metali nieżelaznych	83,4	46,1	1,2
Wyroby metalurgii proszków	79,2	3,3	0,1
Odpady utylizacyjne, zwierzęce i paszowe	73,2	0,4	0,0
Maszyny i urządzenia hutnicze i odlewnicze	66,6	21,3	0,5
Surowce wtórne, odpadowe dla przemysłu szklarskiego	61,1	0,0	0,0
Tytoń i wyroby tytoniowe	48,1	102,4	2,6
Materiały ogniotrwałe	40,9	38,1	1,0
Kable i przewody	39,4	577,4	14,7
Wyroby poligraficzne	38,6	130,2	3,3
Surowce wtórne metali nieżelaznych	28,9	50,9	1,3
Cement, klinkier oraz spoiwa osobno nie wymienione	27,9	10,6	0,3
Produkty przemysłu mięsnego - część II	27,7	13,9	0,4
Tworzywa sztuczne i kauczuki	24,4	165,6	4,2
Szkło gospodarcze	20,9	62,3	1,6
Ziemniaki i rośliny okopowe	20,4	1,0	0,0
Blachy walcowane na zimno, blachy powlekane, inne wyroby hutnicze	19,4	54,2	1,4
Wody mineralne i napoje bezalkoholowe	18,8	21,7	0,5
Produkty organiczne	16,2	154,1	3,9
Wyroby przemysłu metali nieżelaznych pozostałe	16,1	78,3	2,0
Maszyny i urządzenia elektroenergetyczne	15,0	93,4	2,4
Budowle i materiały budowlane drewniane	14,8	32,1	0,8
Wyroby przemysłu spożywczego pozostałe	14,5	18,7	0,5
Wyroby garbarskie	14,0	25,6	0,6

	Udział Małopolski w ogólnopolskim eksporcie grupy towarowej, %	Wartość eksportu, mln EUR	Udział grupy towarowej w eksporcie Małopolski
Materiał siewny, reprodukcyjny (bez nasion będących surowcem przetw.)	13,7	2,3	0,1
Dzieła sztuki i przedmioty wartości muzealnej	12,7	0,7	0,0
Wyroby wyciskane i ciągnięte z metali nieżelaznych i ich stopów	12,3	61,3	1,6
Instrumenty muzyczne, wyroby przemysłu filmowego i fotografii	11,8	18,4	0,5
Maszyny i urządzenia dla pozostałych gałęzi przemysłu	11,7	24,1	0,6
Zabawki i gry towarzyskie	11,7	6,8	0,2
Maszyny, urząd. gór. do wzbogacania paliw, kopalni i koksownicze	11,4	34,5	0,9
Maszyny i urządzenia ogólnego przeznaczenia pozostałe	11,4	138,3	3,5
Wyroby metalowe przemysłowe	11,0	141,2	3,6
Wyroby odlewni (łącznie z armaturą)	10,5	72,3	1,8
Materiał do zalesień	10,4	0,0	0,0
Surowce przem. mineralnego (razem z wstępnie obrobionymi, wtórnymi)	10,4	4,5	0,1
Produkty nieorganiczne	9,2	28,4	0,7
Wyroby cukiernicze trwałe	9,2	58,1	1,5
Maszyny, urządzenia dla handlu i innych działów gosp. narodowej	8,2	52,8	1,3
Nawozy szt. (bez wapniowych) składniki chem. mieszanek paszowych	8,1	28,9	0,7
Urządzenia do automatycznej regulacji i sterowania	8,0	33,7	0,9
Rury stalowe	8,0	15,2	0,4
Szkło budowlane	8,0	14,3	0,4
Pieczyno i inne produkty przemysłu piekarskiego	7,9	5,8	0,1
Wyroby kute nieobrobione mech., rozjazdy, akcesoria i elementy nawierzchni kolejowej	7,4	10,5	0,3
Wyroby przemysłu koncentratów spożywczych	7,3	26,5	0,7
Środki chemiczne dla różnych celów i wyroby azbestowo-kauczukowe	7,1	10,3	0,3
Wyroby walcowane z metali nieżelaznych, ich stopów/bez folii	6,7	16,2	0,4
Owoce (bez materiału reprodukcyjnego)	6,6	6,5	0,2
Wyroby elektrotechniczne osobno nie wymienione	6,4	68,3	1,7
Przetwory owocowe, warzywne i grzybowe	6,3	58,7	1,5
Nieznana branża	6,1	0,0	0,0
Wyroby gumowe	6,0	76,5	1,9
Maszyny i urządzenia dźwigowo-transportowe	6,0	13,9	0,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Objaśnienia: W tabeli uwzględnione zostały tylko te grupy towarowe, w przypadku których udział Małopolski w ogólnopolskim eksporcie jest wyższy niż 5,8% (tyle w 2005 roku wyniósł udział Małopolski w eksporcie Polski)

Ponad 60% udziałów w ogólnopolskim eksporcie (w ujęciu wartościowym) powstaje dzięki Małopolsce w następujących grupach: wyroby metalurgii proszków, odpady utylizacyjne, zwierzęce i paszowe, maszyny i urządzenia hutnicze i odlewnicze, surowce wtórne, odpadowe dla przemysłu szklarskiego.

Najważniejszy dla województwa produkt: kable i przewody stanowi 39,4% eksportu krajowego tej kategorii wyrobów. Druga – z punktu widzenia wagi w eksporcie regionalnym – grupa produktów: tworzywa i kauczuki generuje 24,4% polskiego eksportu tej branży.

Tabela 14: Udział Małopolski w ogólnopolskim eksporcie według grup towarowych (lata 2002-2005)

Grupa produktów (SWW)	2002	2003	2004	2005
Surowce pierwotne dla hutnictwa metali nieżelaznych	32,4	75,5	70,6	83,4
Wyroby metalurgii proszków	90,5	87,1	79,1	79,2
Odpady utylizacyjne, zwierzęce i paszowe	0,0	3,7	24,9	73,2
Maszyny i urządzenia hutnicze i odlewnicze	16,0	25,8	61,2	66,6
Surowce wtórne, odpadowe dla przemysłu szklarskiego	4,7	0,0	10,4	61,1
Tytoń i wyroby tytoniowe	57,8	44,7	43,1	48,1
Materiały ogniotrwałe	50,6	44,6	39,7	40,9
Kable i przewody	35,0	34,1	33,6	39,4
Wyroby poligraficzne	30,4	36,0	37,2	38,6
Surowce wtórne metali nieżelaznych	24,8	24,1	26,2	28,9
Cement, klinkier oraz spoiwa osobno nie wymienione	31,9	46,5	31,7	27,9
Produkty przemysłu mięsnego - część ii	17,6	12,4	30,9	27,7
Tworzywa sztuczne i kauczuki	27,0	26,3	28,6	24,4
Szkoło gospodarcze	19,7	20,8	20,4	20,9
Ziemniaki i rośliny okopowe	1,2	2,6	9,4	20,4
Blachy walcowane na zimno, blachy powlekane, inne wyroby hutnicze	39,6	12,7	10,6	19,4
Wody mineralne i napoje bezalkoholowe	5,3	8,5	12,4	18,8
Produkty organiczne	19,6	18,5	12,6	16,2
Wyroby przemysłu metali nieżelaznych pozostałe	18,1	14,1	13,9	16,1
Maszyny i urządzenia elektroenergetyczne	7,0	8,2	6,7	15,0
Budowle i materiały budowlane drewniane	13,5	13,9	15,3	14,8
Wyroby przemysłu spożywczego pozostałe	29,7	28,1	24,3	14,5
Wyroby garbarskie	18,6	19,8	14,9	14,0
Materiał siewny, reprodukcyjny (bez nasion będących surowcem przetw.)	13,3	12,5	17,6	13,7
Dzieła sztuki i przedmioty wartości muzealnej	12,6	2,2	2,6	12,7
Wyroby wyciskane i ciągnięte z metali nieżelaznych i ich stopów	16,8	16,4	13,4	12,3
Instrumenty muzyczne, wyroby przemysłu filmowego i fotografii	13,5	8,9	8,6	11,8
Maszyny i urządzenia dla pozostałych gałęzi przemysłu	10,4	11,2	9,4	11,7
Zabawki i gry towarzyskie	9,6	10,5	10,6	11,7
Maszyny, urz. gór. do wzbogacania paliw, kopalni i koksownicze	4,6	6,9	11,0	11,4
Maszyny i urządzenia ogólnego przeznaczenia pozostałe	6,5	10,8	11,1	11,4

Grupa produktów (SWW)	2002	2003	2004	2005
Wyroby metalowe przemysłowe	13,5	10,9	11,8	11,0
Wyroby odlewne (łącznie z armaturą)	5,3	5,6	7,4	10,5
Materiał do zalesień	24,1	0,8	3,8	10,4
Surowce przem. mineralnego (razem z wstępnie obrobionymi, wtórnymi)	6,8	5,3	4,2	10,4
Produkty nieorganiczne	13,7	9,2	9,4	9,2
Wyroby cukiernicze trwałe	9,9	9,3	9,0	9,2
Maszyny, urządzenia dla handlu i innych działów gosp. Narodowej	11,6	10,4	10,8	8,2
Nawozy szt. (bez wapniowych) składniki chem. mieszanek paszowych	9,9	6,6	9,4	8,1
Urządzenia do automatycznej regulacji i sterowania	3,3	5,0	5,2	8,0
Rury stalowe	20,8	19,0	15,6	8,0
Szkło budowlane	12,0	9,9	9,5	8,0
Pieczywo i inne produkty przemysłu piekarskiego	20,1	18,7	10,1	7,9
Wyroby kute nieobrobione mech., rozjazdy, akcesoria i elementy nawierzchni kolejowej	7,4	7,1	7,1	7,4
Wyroby przemysłu koncentratów spożywczych	6,4	6,5	6,9	7,3
Środki chemiczne dla różnych celów i wyroby azbestowo-kauczukowe	4,1	4,6	5,7	7,1
Wyroby walcowane z metali nieżelaznych, ich stopów/bez folii	0,4	1,2	6,9	6,7
Owoce (bez materiału reprodukcyjnego)	4,5	4,6	4,5	6,6
Wyroby elektrotechniczne osobno nie wymienione	4,1	5,4	6,7	6,4
Przetwory owocowe, warzywne i grzybowe	3,8	5,1	5,5	6,3
Wyroby gumowe	3,5	5,9	5,6	6,0
Maszyny i urządzenia dźwigowo-transportowe	4,1	4,7	5,3	6,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Objaśnienia: W tabeli uwzględnione zostały tylko te grupy towarowe, w przypadku których udział Małopolski w ogólnopolskim eksporcie jest wyższy niż 5,8% (tyle w 2005 roku wyniósł udział Małopolski w eksporcie Polski)

Przy analizie obrotów handlowych oblicza się często wskaźniki tzw. ujawnionej przewagi komparatywnej (RCA, *revealed comparative advantage*). Pozwalają one na ocenę, jaka jest przewaga Małopolski (w stosunku do średniej krajowej) w sprzedaży określonych wyrobów. W tabeli 15 przedstawione zostały produkty, w zakresie których Małopolska posiada ujawnione przewagi komparatywne w eksporcie. Występują one wówczas, gdy wskaźniki charakteryzujące Małopolskę przyjmują wartość powyżej jedności. W obliczeniach uwzględniono tylko te dobra, których udział w eksporcie województwa przekracza, bądź jest równy 1 procent. Produkty uszeregowane zostały, malejąco, według wartości RCA. Uzyskane wyniki interpretować należy w taki sposób, że np. udział „kabl i przewodów” w eksporcie Małopolski jest 6,7 razy wyższy, niż udział tej grupy produktów w eksporcie Polski ogółem.

Tabela 15: Wskaźniki ujawnionej przewagi komparatywnej eksportu województwa małopolskiego w roku 2005

Grupa produktów (SWW)	Udział w eksporcie Małopolski	RCA
Surowce pierwotne dla hutnictwa metali nieżelaznych	1,2	14,3
Tytoń i wyroby tytoniowe	2,6	8,2
Materiały ogniotrwałe	1,0	7,0
Kable i przewody	14,7	6,7
Wyroby poligraficzne	3,3	6,6
Surowce wtórne metali nieżelaznych	1,3	4,9
Tworzywa sztuczne i kauczuki	4,2	4,2
Szkoło gospodarcze	1,6	3,6
Blachy walcowane na zimno, blachy powlekane, inne wyroby hutnicze	1,4	3,3
Produkty organiczne	3,9	2,8
Wyroby przemysłu metali nieżelaznych pozostałe	2,0	2,8
Maszyny i urządzenia elektroenergetyczne	2,4	2,6
Wyroby wyciskane i ciągnięte z metali nieżelaznych i ich stopów	1,6	2,1
Maszyny i urządzenia ogólnego przeznaczenia pozostałe	3,5	1,9
Wyroby metalowe przemysłowe	3,6	1,9
Wyroby odlewne (łącznie z armaturą)	1,8	1,8
Wyroby cukiernicze trwałe	1,5	1,6
Maszyny, urządzenia dla handlu i innych działów gosp. narodowej	1,3	1,4
Wyroby elektrotechniczne osobno nie wymienione	1,7	1,1
Przetwory owocowe, warzywne i grzybowe	1,5	1,1
Wyroby gumowe	1,9	1,0
Wyroby hutnicze metali nieżelaznych	2,0	1,0
Produkty przemysłu mięsnego (część I)	1,0	0,9
Odzież i bielizna osobista z tkanin	1,3	0,8
Konstrukcje metalowe	1,4	0,8
Przetwory papiernicze	1,3	0,8
Wyroby z tworzyw sztucznych	1,8	0,7
Środki transportu samochodowego	6,5	0,6
Wyroby przemysłu elektronicznego	2,3	0,5
Meble i wyroby stolarskie	2,0	0,3
Maszyny i urządzenia energetyczne	1,7	0,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Największa przewaga Małopolski w stosunku do średniej krajowej ujawnia się w następujących grupach towarowych: surowce pierwotne dla hutnictwa metali nieżelaznych, tytoń i wyroby tytoniowe, materiały ogniotrwałe, kable i przewody, wyroby poligraficzne, surowce wtórne metali nieżelaznych oraz tworzywa sztuczne i kauczuki. Definitywnie największą przewagę posiada grupa surowce pierwotne dla hutnictwa metali nieżelaznych (wskaźnik RCA 14,3).

4.5. Saldo obrotów handlowych według produktów

Jak już wspomniano, Małopolska posiada ujemne saldo wymiany towarowej z zagranicą, jakkolwiek w ostatnich latach, ze względu na szybszy wzrost eksportu niż importu, uległo ono zmniejszeniu (z kwoty -977 mln euro w 2000 roku do -204 mln euro w 2005 roku).

Największa nadwyżka powstaje w handlu kablami i przewodami (w 2005 roku 560,5 mln euro). Zwraca uwagę znaczny przyrost dodatniego salda w tej grupie towarowej w latach 2002-2005 (o 258,2 mln euro). O skali tej nadwyżki świadczy to, że zbliżoną wartość dodatniego salda osiąga łącznie osiem kolejnych grup produktów, przynoszących największą nadwyżkę w handlu zagranicznym Małopolski.

Tabela 16: 30 najważniejszych grup towarowych (SWW) w zakresie których województwo małopolskie osiąga dodatnie saldo obrotów handlowych (mln EUR)

Lp.	Grupa SWW	2002	2003	2004	2005
1	Kable i przewody	302,3	335,7	406,0	560,5
2	Środki transportu samochodowego	24,2	50,0	81,4	148,3
3	Wyroby poligraficzne	42,8	61,6	79,9	82,0
4	Wyroby metalowe przemysłowe	60,9	45,4	59,2	65,7
5	Meble i wyroby stolarskie	41,1	51,5	57,1	64,7
6	Szkło gospodarcze	50,4	53,8	53,7	56,8
7	Maszyny i urządzenia ogólnego przeznaczenia pozostałe	-8,3	14,8	18,8	51,4
8	Wyroby gumowe	3,9	31,2	32,8	40,8
9	Surowce pierwotne dla hutnictwa metali nieżelaznych	18,2	20,3	24,9	40,5
10	Maszyny, urząd. dla handlu i innych działów gosp. narod.	16,4	27,4	34,1	34,7
11	Maszyny i urządzenia energetyczne	11,1	11,4	12,2	33,9
12	Konstrukcje metalowe	18,8	22,0	24,3	33,3
13	Wyroby cukiernicze trwałe	24,8	20,8	23,6	32,0
14	Budowle i materiały budowlane drewniane	21,4	27,5	30,9	31,8
15	Maszyny, urząd. gór. do wzbogacania paliw, kopalin i koksownicze	5,8	7,7	23,0	31,1
16	Surowce wtórne metali nieżelaznych	21,2	24,2	21,6	31,1
17	Nawozy szt. (bez wapn.) składn. chem. mieszanek paszowych	17,0	15,0	21,9	28,2
18	Przetwory owocowe, warzywne i grzybowe	1,4	19,1	20,7	27,5
19	Odzież i bielizna osobista z tkanin	31,8	34,9	26,1	25,3
20	Wyroby odlewne (łącznie z armaturą)	-13,3	-18,9	-8,1	23,4
21	Maszyny i urządzenia elektroenergetyczne	-7,0	7,3	-2,9	22,5
22	Materiały ogniotrwałe	15,9	16,5	17,9	21,1
23	Wody mineralne i napoje bezalkoholowe	1,0	1,9	7,7	20,6
24	Wyroby przemysłu jajczarsko-drobiarskiego	-0,2	16,0	13,9	18,1
25	Produkty przemysłu mięsnego - część I	11,8	13,2	10,1	16,9
26	Maszyny i urządzenia hutnicze i odlewnicze	-4,7	-2,1	15,8	15,5
27	Wyroby przemysłu koncentratów spożywczych	3,9	5,9	8,8	15,1
28	Wyroby przemysłu odzieżowego pozostałe	25,5	29,8	16,9	12,1
29	Wyroby z drewna pozostałe oraz wyroby z wikliny	12,4	12,8	11,3	11,7
30	Wyroby przemysłu spożywczego pozostałe	23,5	22,0	19,5	11,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Podkreślić należy, że wśród grup towarowych, w wymianie których powstaje największa nadwyżka znajdują się produkty, które w Polsce zaliczane są do nowoczesnych. Są to: środki transportu samochodowego i wyroby poligraficzne. W obydwu wymienionych grupach towarowych dodatnie saldo handlowe w latach 2002-2005 istotnie wzrosło. Szczególnie widoczny jest wzrost w grupie środków transportu samochodowego (z 24,2 do 148,3 mln euro, czyli ponad 6 krotnie).

W niektórych kategoriach produktów, które w 2001 roku cechował deficyt w handlu, w 2005 roku pojawiło się dodatnie saldo wymiany z zagranicą. Do tych grup towarów należały: maszyny i urządzenia ogólnego przeznaczenia pozostałe (zmiana z - 8,3 do 51,4 mln euro), wyroby odlewni (łącznie z armaturą) (z -13,3 do 23,4), wyroby przemysłu jajczarsko-drobiarskiego (-0,2 do 18,1 mln euro), maszyny, urządzenia hutnicze i odlewnicze (z -4,7 do 15,5 mln euro).

Interesująca jest również analiza wymiany, w której powstaje deficyt. Największy generowany jest w grupie towarów: produkty naftowe i syntetyczne paliwa płynne. Warto odnotować, że ujemne saldo w obrocie tej grupy produktów w latach 2002-2005 znacznie wzrosło (-175,6 do -424,9 mln euro).

Tabela 17: 30 najważniejszych grup towarowych (SWW) w zakresie których województwo małopolskie osiąga ujemne saldo obrotów handlowych (mln EUR)

Lp.	Grupa SWW	2002	2003	2004	2005
1	Produkty naftowe i syntetyczne paliwa płynne	-175,6	-201,4	-247,0	-424,9
2	Wyroby walcowane z metali nieżelaznych, ich stopów/bez folii	-111,7	-98,7	-105,3	-130,7
3	Wyroby wyciskane i ciągnięte z metali nieżelaznych i ich stopów	-10,0	-22,1	-43,5	-117,0
4	Wyroby walcowane na gorąco gotowe	15,0	-41,7	-76,3	-107,7
5	Półfabrykaty i wytwory papiernicze	-80,4	-81,1	-81,5	-89,8
6	Blachy walcowane na zimno, blachy powlekane, inne wyroby hutnicze	-3,2	-60,0	-74,4	-89,1
7	Owoce (bez materiału reprodukcyjnego)	-102,0	-119,4	-86,1	-78,3
8	Wyroby z tworzyw sztucznych	-82,0	-83,7	-65,8	-58,4
9	Przetwory papiernicze	-54,9	-50,1	-44,9	-54,5
10	Wyroby hutnicze metali nieżelaznych	-23,7	-26,6	-44,9	-42,5
11	Produkty organiczne	-23,1	-25,0	-63,2	-42,1
12	Urządzenia do automatycznej regulacji i sterowania	-20,7	-30,2	-26,8	-36,0
13	Aparatura pomiar. urządz. laborat. (bez optycz. - mechanicz i optycz.)	-18,1	-13,4	-19,7	-31,3
14	Systemy komputerowe, urządz. elektronicznej techniki komputerowej	-70,9	-54,4	-48,3	-31,0
15	Obrabiarki, maszyny i urządzenia do obróbki metali	-21,4	-23,1	-20,9	-30,5
16	Farby i lakiery	-34,4	-32,2	-30,9	-29,3
17	Wyroby przemysłu bawełnianego	-25,4	-26,9	-24,4	-28,3
18	Włókna chemiczne	-18,1	-20,4	-21,0	-28,2
19	Maszyny i urządzenia dla pozostałych gałęzi przemysłu	-15,4	-51,6	-31,0	-25,7
20	Produkty przemysłu olejarskiego	-16,1	-17,0	-20,3	-23,8
21	Środki chemiczne dla różnych celów i wyroby azbestowo-kauczukowe	-17,7	-18,2	-18,0	-22,3
22	Wyroby metalowe powszechnego użytku	-23,1	-22,1	-24,3	-21,6
23	Warzywa, grzyby uprawiane (bez materiału reprodukcyjnego)	-27,6	-15,7	-18,0	-19,4
24	Wyroby przemysłu wełnianego	-25,0	-19,2	-18,0	-17,3
25	Środki chemiczne pomocnicze dla przemysłu	-16,4	-15,9	-17,2	-16,4
26	Produkty roślin przemysłowych, przyprawowych, leczniczych	-12,0	-10,6	-11,2	-14,4
27	Maszyny i urządzenia dla przemysłu spożywczego	-22,6	-15,1	-16,8	-14,3
28	Przetwory ziemniaczane i skrobiowe	-3,2	-4,0	-6,4	-12,7
29	Narzędzia	-15,8	-11,5	-9,9	-12,5
30	Wyroby przemysłowe osobno nie wymienione	-11,6	-11,9	-9,5	-11,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jak wiadomo, import tych produktów jest niezbędny i Małopolska, podobnie jak cały kraj jest „skazana” na zakup paliw za granicą. Badania wskazują, że tempo wzrostu gospodarczego jest bardzo silnie skorelowane z importem surowców napędowych. Powiększający się deficyt w wymianie tej grupy produktów nie jest zatem zjawiskiem negatywnym. Warto przy tym pamiętać, że pogłębia się on nie tylko dlatego, że wzrasta popyt na te produkty, ale również dlatego, że cena paliw na rynkach światowych ciągle wzrasta.

Wśród grup towarowych, w wymianie których powstaje deficyt znajdują się produkty, których import może wpłynąć na unowocześnienie gospodarki regionalnej. Są to: systemy komputerowe, urządzenia elektronicznej techniki komputerowej, wyroby przemysłu elektronicznego, urządzenia do automatycznej regulacji i sterowania, aparatura pomiarowa, urządzenia laboratoryjne (bez optycznych, mechanicznych i optycznych), wyroby farmaceutyczne.

Warto odnotować, że część „deficytowych” grup towarowych to tzw. dobra inwestycyjne, które mogą przyczynić się do modernizacji gospodarki.

5. Struktura geograficzna eksportu

5.1. Wartość oraz struktura eksportu na rynki wybranych grup krajów

Dobra wyprodukowane w województwie małopolskim eksportowane są na różne rynki. Stosunkowo najmniej z nich trafia na Daleki Wschód, następnie do Rosji, Ukrainy i Białorusi. Najpoważniejszym importerem towarów małopolskich jest Unia Europejska. Łączny udział starych i nowych krajów członkowskich w eksporcie województwa w 2005 roku wyniósł 68,6%.

Warto zauważyć, że od roku 2000 nastąpił wzrost sprzedaży (w ujęciu wartościowym) na wszystkie rynki. Najbardziej zwiększyła się wartość eksportu do UE (od 2000 do 2005 roku o 1409,1 mln euro). Mimo, że liberalizacja handlu z UE rozpoczęła się w 1992 roku, to nie ulega kwestii, że wstąpienie Polski do UE stanowiło silny bodziec do wzrostu obrotów, dzięki postępującym ułatwieniom w handlu i lepszym kontaktom z kontrahentami. Z drugiej strony przyczyniło się do tego zapewne rozszerzenie asortymentu i jakości produkcji w samym województwie. W wielu badaniach, eksporterzy podkreślają również to, że ekspansję handlową ułatwia znajomość rynków, klientów i obowiązujących procedur.

Tabela 18: Wartość eksportu województwa małopolskiego w podziale na grupy krajów w latach 2000-2005 (mln EUR)

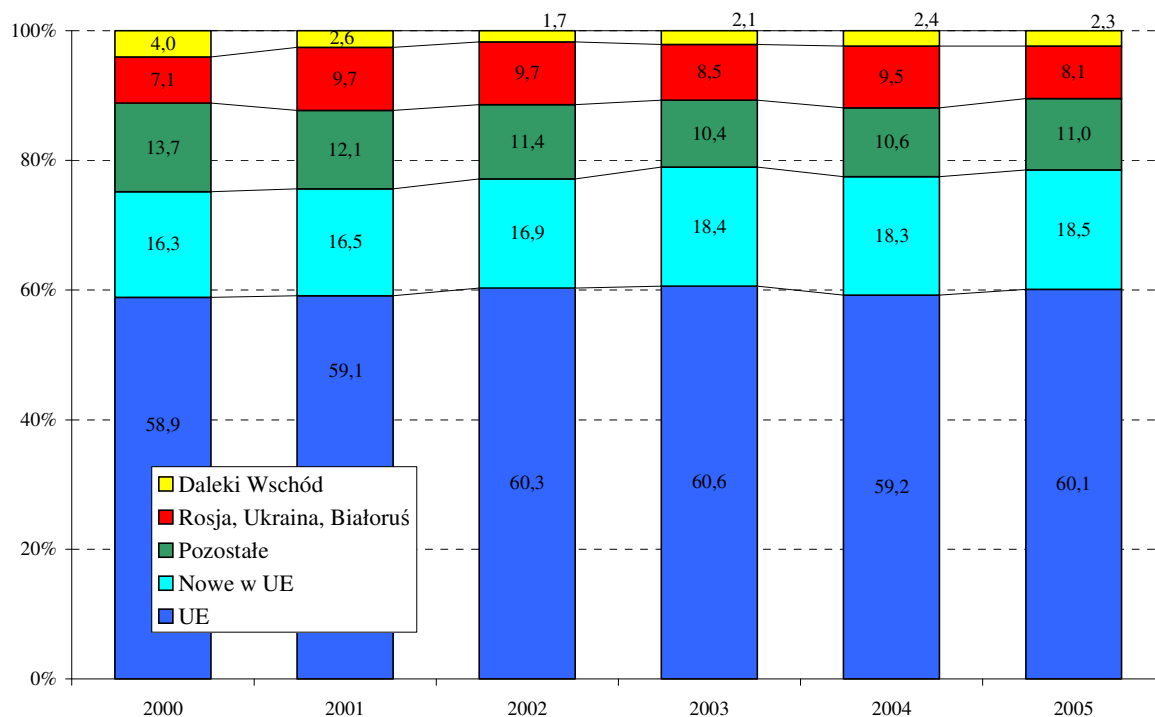
Grupa krajów	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Daleki Wschód	65,6	51,2	39,7	55,9	70,0	91,9
Nowe w UE	264,7	330,3	399,0	482,0	540,4	727,8
Pozostałe	222,3	243,4	270,1	271,6	312,7	431,8
Rosja, Ukraina, Białoruś	115,9	195,0	229,4	224,3	281,9	320,7
UE	958,5	1 187,0	1 426,0	1 590,1	1 751,5	2 367,6
Razem	1 627,0	2 006,9	2 364,2	2 624,0	2 956,4	3 939,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Stosunkowo dynamicznie wzrasta wartość eksportu na rynki Rosji, Ukrainy i Białorusi. W latach 2000-2005 zwiększyła się ona o 176,7%. Wzrost ten byłby zapewne jeszcze większy,

gdyby nie restrykcje wprowadzone przez Rosję (i częściowo przez Ukrainę), które dotyczyły importu polskich towarów rolno-spożywczych.

Wykres 20: Struktura eksportu województwa małopolskiego w podziale na grupy krajów w latach 2000-2005 (%)

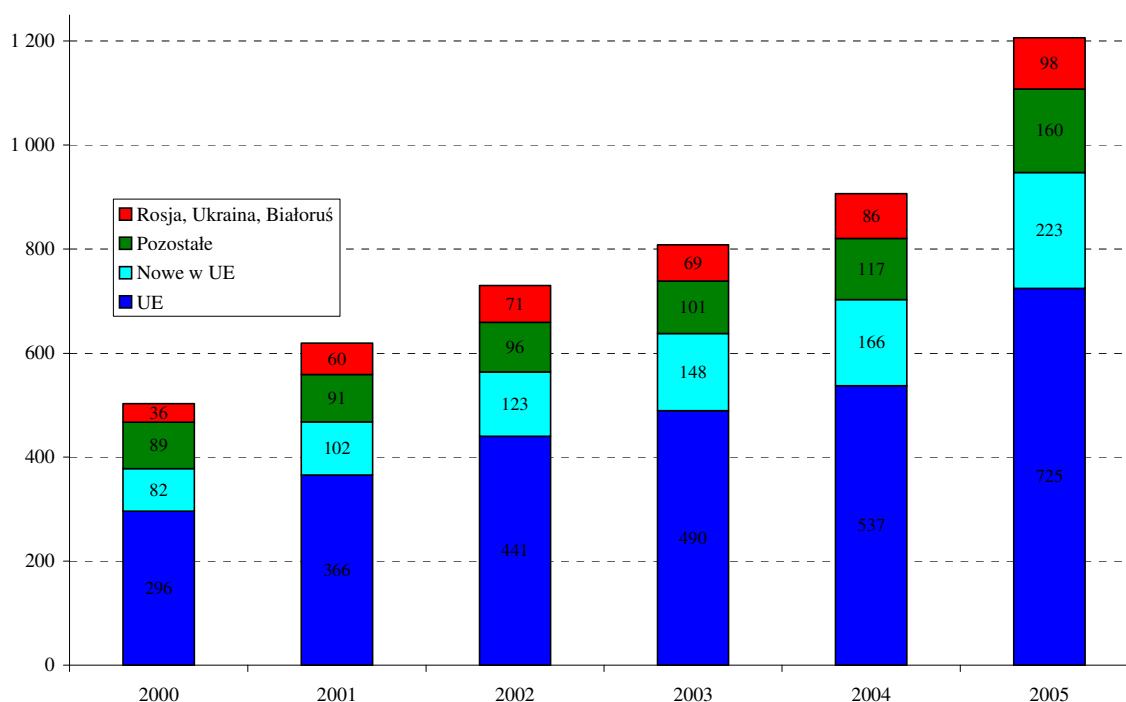

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wzrostowi wolumenu eksportu w latach 2000-2005 towarzyszyły niewielkie zmiany udziałów poszczególnych rynków w eksporcie. Zmniejszył się udział sprzedaży na Daleki Wschód oraz do tzw. pozostałych krajów. Niewielkie wzrosty udziałów odnotowano w eksporcie na rynki „starych” i „nowych” członków UE oraz Rosji, Ukrainy i Białorusi.

Asymetria w randze i znaczeniu poszczególnych rynków zbytu jest szczególnie wymowna, jeżeli w analizie uwzględniony zostanie eksport w przeliczeniu na jednego mieszkańca.

Wykres 21: Wartość eksportu per capita województwa małopolskiego w latach 2000-2005 w podziale na grupy krajów (EUR)

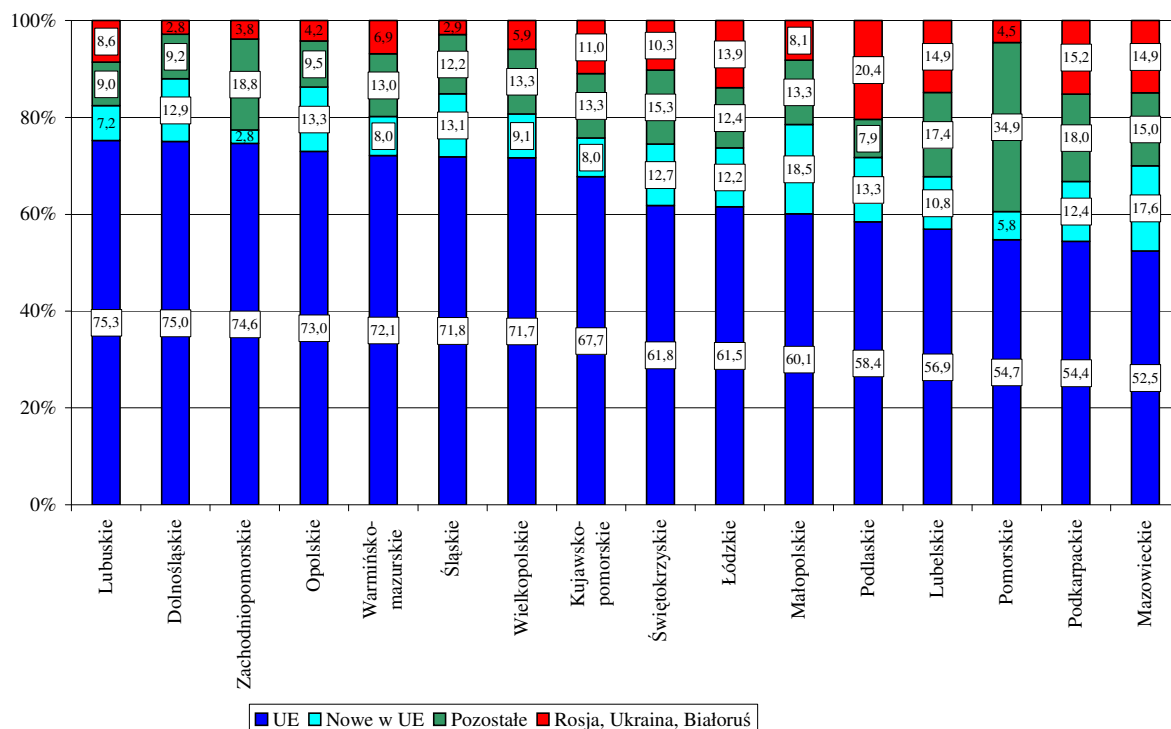
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Objaśnienia: Kategoria „pozostałe” kraje obejmuje też kraje Dalekiego Wschodu. Nie zostały one wyodrębnione na wykresie ze względu na niewielką rolę, jaką odgrywają w eksporcie województwa

W 2005 roku wartość eksportu per capita Małopolski do „starej” UE osiągnęła poziom 725 euro, a do „nowej” 223 euro. Warto odnotować spektakularny wzrost wskaźników w porównaniu do 2000 roku, kiedy to wynosiły odpowiednio: 296 i 82 euro. Mimo znaczących różnic wartości, zwiększyła się również wartość eksportu per capita do Rosji, Ukrainy i Białorusi. W 2005 roku kształtowała się na poziomie 98 euro w porównaniu do 36 euro w 2000 roku. Te trzy kraje są bardzo obiecującym kierunkiem sprzedaży, ze względu na ogromną chłonność rynku. Trudność w handlu z nimi polega jednak na braku pewności, co do realizacji zawartych umów. Przykładem tych trudności są sankcje wprowadzone na polskie produkty rolne przez Rosję i częściowo Ukrainę.

Jak wiadomo, Unia Europejska pozostaje najważniejszym polskim partnerem handlowym. Dominuje ona w obrotach eksportowych wszystkich polskich województw. Największy udział tego rynku w eksporcie regionalnym występuje w województwach: lubuskim, dolnośląskim i zachodniopomorskim. Małopolska z 60,1% udziałem plasuje się na 10. miejscu wśród polskich regionów.

Wykres 22: Struktura eksportu według grup krajów w 2005 roku (%). Porównanie Małopolski do innych województw

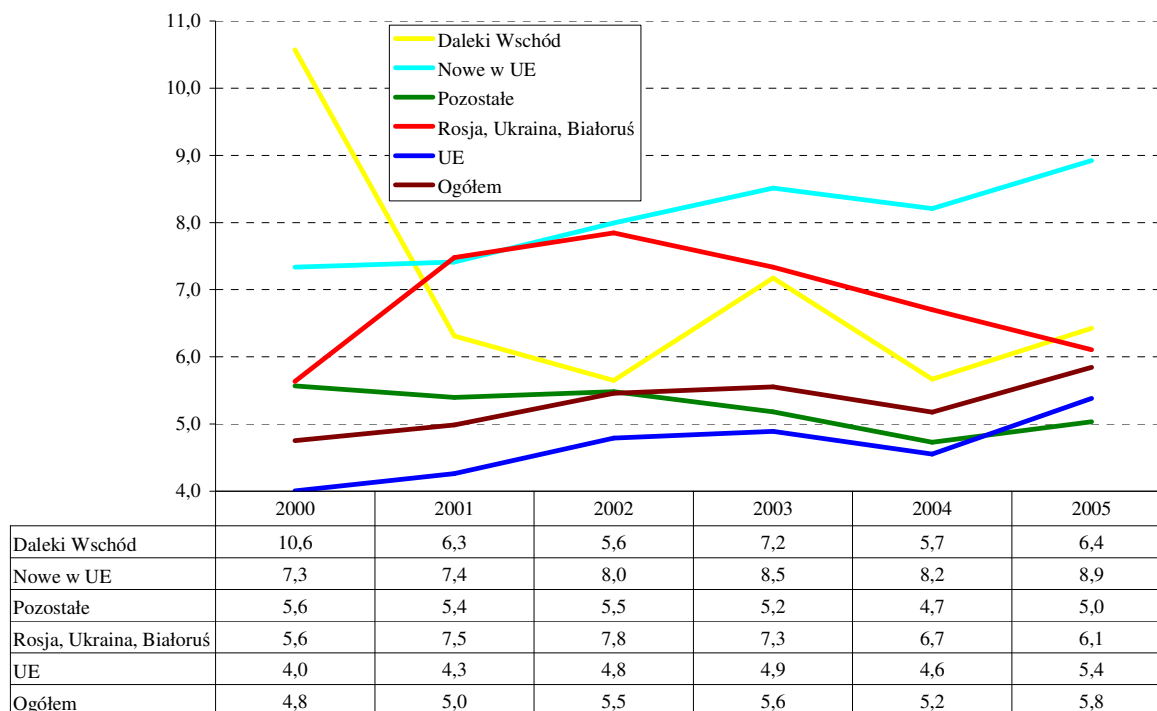
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Objaśnienia: Kategoria „pozostałe” kraje obejmuje też kraje Dalekiego Wschodu. Nie zostały one wyodrębnione na wykresie ze względu na niewielką rolę, jaką odgrywają w eksporcie województw

Zdominowanie obrotów handlowych przez członków wspólnego rynku jest typowe dla krajów integrujących swoje gospodarki, a przede wszystkim znoszących bariery w handlu. Podobne procesy występowały nie tylko w UE, ale również w takich ugrupowaniach jak NAFTA (*North American Free Trade Association*) czy *MERCOSUR* (Wspólny Rynek Południa). Z tego też względu, na rynek unijny trafia relatywnie najwięcej polskiego eksportu. Na tle tej prawidłowości ciekawie wygląda sytuacja Małopolski.

Analiza udziałów województwa w strukturze eksportu krajowego na różne rynki pokazuje, na które z nich region dostarcza relatywnie najwięcej produktów (w porównaniu do „reszty” Polski).

Wykres 23: Udział Małopolski w eksporcie Polski ogółem na wybrane rynki w latach 2000-2005 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

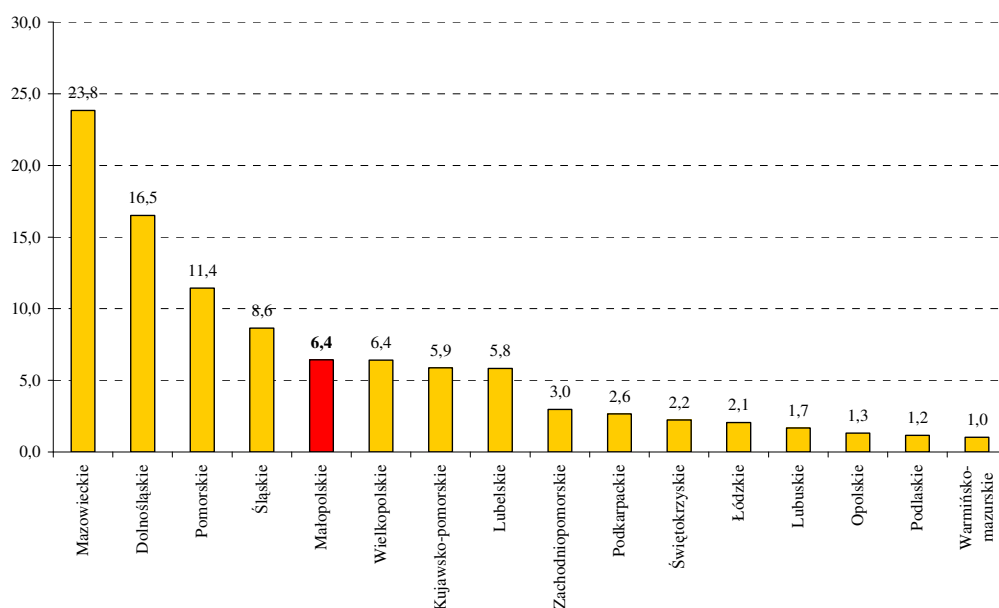
Jak wynika z analizy danych, udział Małopolski w eksporcie krajowym jest stosunkowo największy w sprzedaży na rynki „nowych” krajów UE (w 2005 roku wynosił 8,9%). Na 2. miejscu, jeżeli chodzi o wagę eksportu, znajduje się Daleki Wschód (6,4%), na 3. Rosja, Białoruś i Ukraina (6,1%).

Ciekawy jest fakt, że udział Małopolski w eksporcie krajowym do „starej” Unii jest niższy niż udział województwa w całkowitym wolumenie ogólnopolskiej sprzedaży za granicę. Oznacza to, że „wkład” Małopolski do eksportu krajowego skierowanego do krajów 15 jest relatywnie mniejszy niż na inne rynki (poza tzw. pozostałymi).

Bardzo obiecującym kierunkiem eksportu może się w przyszłości okazać Daleki Wschód. Jest to rynek perspektywiczny i bardzo chłonny i dlatego warto zabiegać o rozwój kontaktów z tym regionem Azji.

Interesujące jest porównanie udziału województw w eksporcie na Daleki Wschód. Liderem rankingu jest Mazowsze, które kreuje 23,8% krajowych przychodów z eksportu trafiającego na ten rynek.

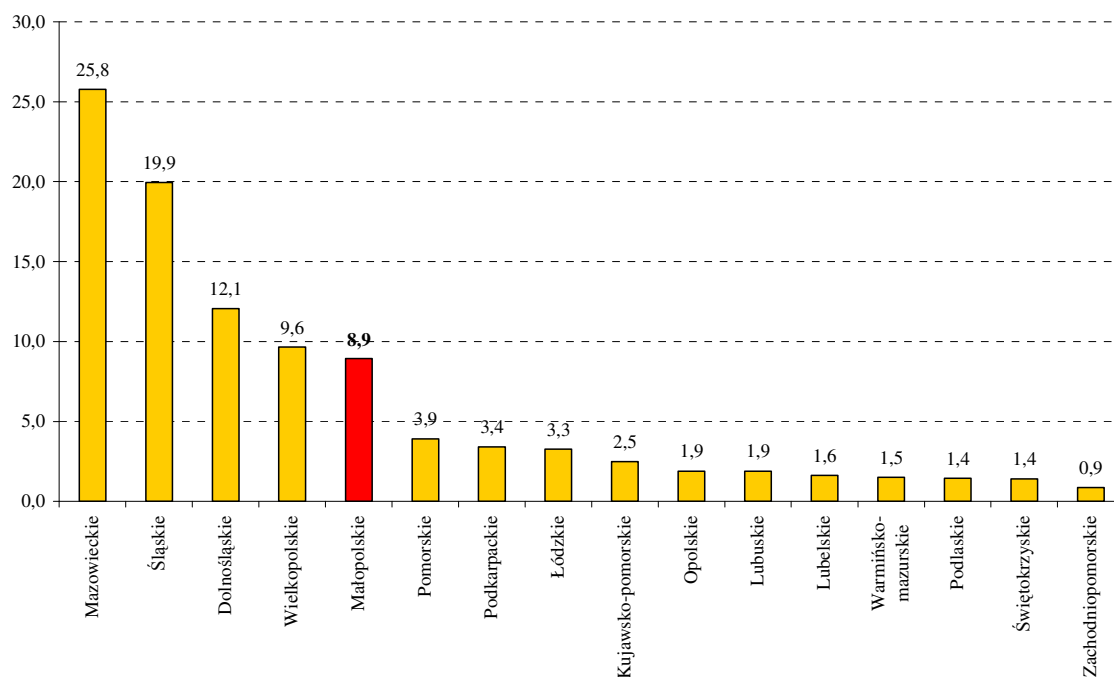
Wykres 24: Udział województw w eksporcie Polski na rynki krajów Dalekiego Wschodu w roku 2005 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

2. miejsce w rankingu zajmuje Dolny Śląsk. Małopolska z udziałem 6,4% plasuje się na 5. pozycji. 5. miejsce zajmuje również pod względem wysokości udziału w ogólnopolskim eksporcie na rynki nowych krajów UE.

Wykres 25: Udział województw w eksporcie Polski na rynki nowych krajów członkowskich UE (UE-9) w roku 2005 (%)

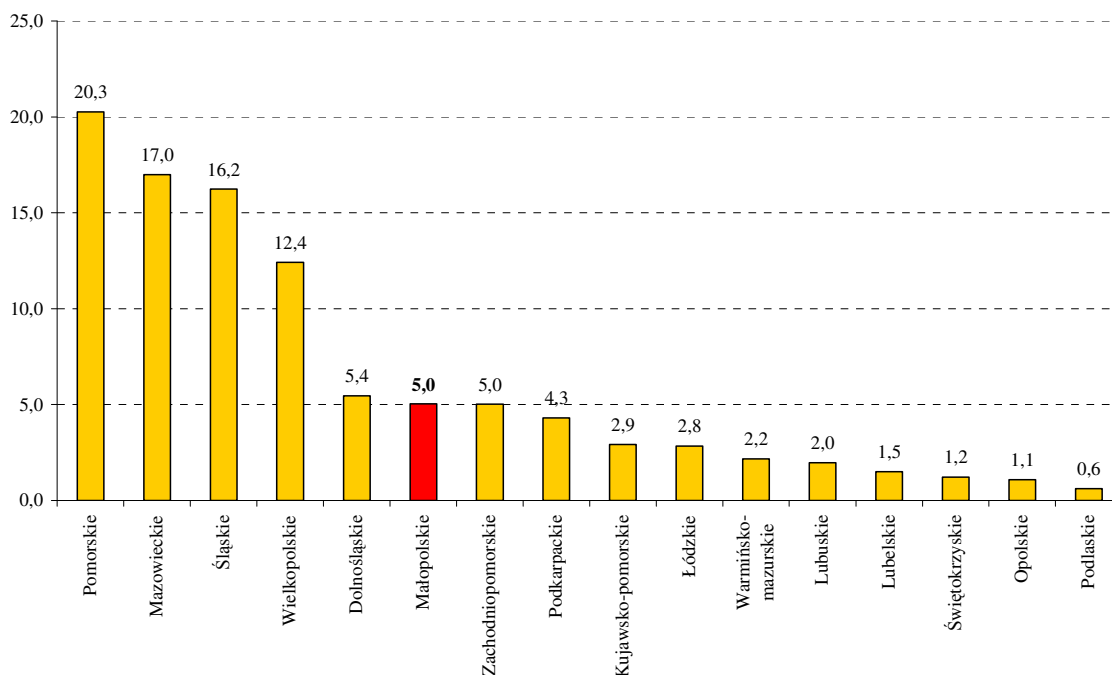

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jeżeli chodzi o wartość obrotów eksportowych do nowych krajów członkowskich, to również największy udział ma w nich województwo mazowieckie. Należy jednak jeszcze raz podkreślić, że to właśnie w sprzedaży do „nowych” członków UE udział Małopolski jest szczególnie znaczący.

Relatywnie mniejsza jest rola województwa w kreowaniu eksportu do tzw. pozostałych krajów.

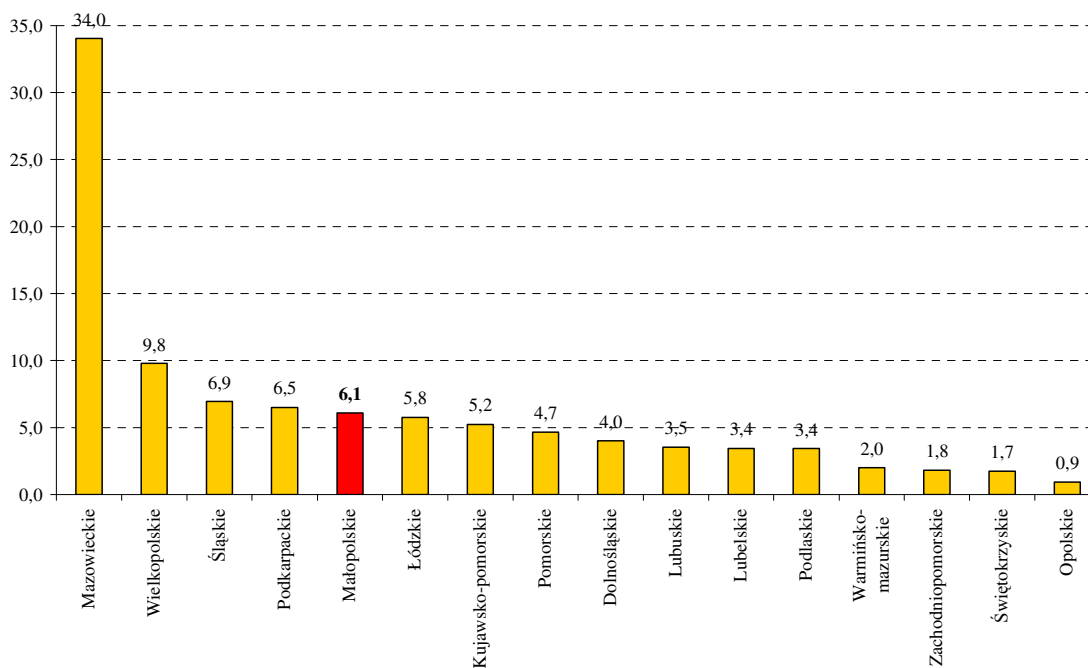
Wykres 26: Udział województw w eksporcie Polski na rynki pozostałych krajów w roku 2005 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2005 roku udział Małopolski w krajowym eksporcie na rynki krajów pozostałych wynosił 5%. Bardziej znaczący był wkład Małopolski do ogólnopolskiej sprzedaży do Rosji, Białorusi i Ukrainy.

Wykres 27: Udział województw w eksporcie Polski na rynki Rosji, Ukrainy i Białorusi w roku 2005 (%)

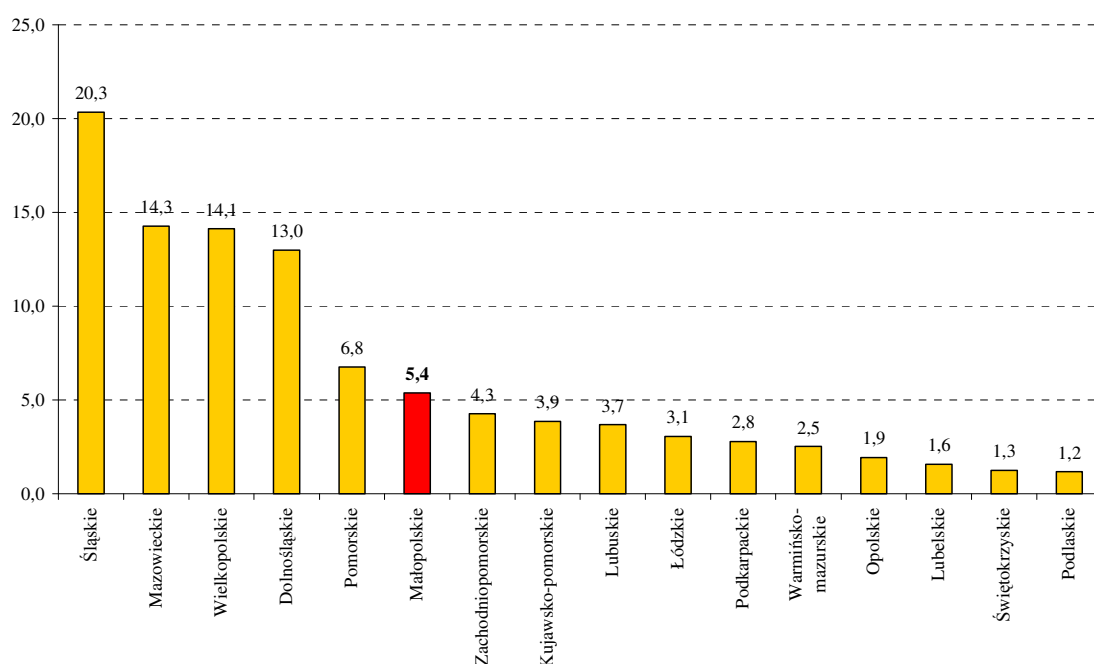
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Udział Małopolski w dochodach pochodzących ze sprzedaży produktów na te rynki w 2005 roku wyniósł 6,1%. Z punktu widzenia kształtowania się wysokości tego wskaźnika, województwo małopolskie zajmowało 5. miejsce w kraju (po mazowieckim, wielkopolskim, śląskim i podkarpackim).

Ciekawe są dane dotyczące zaangażowania województw w eksport do Unii Europejskiej (starych krajów członkowskich). Największy udział w sprzedaży do „starej” UE ma Śląsk, który tworzy 20,3% dochodów pochodzących z eksportu na ten rynek.

Wykres 28: Udział województw w eksporcie Polski na rynki UE w roku 2005 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Małopolska – z udziałem 5,4% – zajmuje 6. miejsce w kraju i, jak już wspomniano, jej wkład do ogólnopolskiego eksportu do „starej” UE jest niższy niż wkład do eksportu ogółem.

Warto zauważyć, że we wszystkich przedstawionych rankingach charakteryzujących udziały regionów w eksporcie (w ujęciu wartościowym) na różne rynki, Małopolska zajmuje 5. lub 6. lokatę. Bardzo ważnymi eksporterami są: Mazowsze, Śląsk, Wielkopolska, Dolny Śląsk i Pomorze. W dwóch rankingach Małopolska zajęła miejsce przed Pomorzem (nowe kraje członkowskie oraz Rosja, Ukraina, Białoruś), i w dwóch przed Wielkopolską (Daleki Wschód) oraz Dolnym Śląskiem (Rosja Ukraina i Białoruś). Jeżeli chodzi o rynek Rosji, Ukrainy i Białorusi, wyższy udział w ogólnopolskim eksporcie niż Małopolska posiada również województwo podkarpackie.

Wydaje się, że przedstawione rankingi dobrze oddają obecny stan i możliwości eksportowe Małopolski. Jest to region „graniczny” usytuowany „na styku” silnych i słabszych eksporterów. Warto jednak dodać, że jeżeli dynamika wzrostu eksportu Małopolski utrzyma się, województwo może znaleźć się w grupie liderów.

5.2. Koncentracja geograficzna eksportu

Z punktu widzenia interesów regionu, ważna jest dywersyfikacja rynków zbytu. Nadmierna koncentracja geograficzna eksportu może spowodować duże trudności w przypadku wprowadzenia np. drastycznych restrykcji na import pewnych artykułów. Dlatego w najkorzystniejszej sytuacji znajdują się producenci, którzy sprzedają swoje produkty do wielu krajów.

W 2005 roku eksport Małopolski trafiał do 155 państw. Oznacza to, że liczba partnerów handlowych wzrosła w stosunku do 2000 roku, kiedy to było ich 146, natomiast zmniejszyła się w porównaniu 2002 oraz 2003 i 2004, kiedy Małopolska sprzedawała swoje towary do 165 i 162 krajów. Ta niewielka zmiana nie jest jednak istotna, a jej powodem może być np. wygaśnięcie terminowych kontraktów. Generalnie, liczba krajów importujących z Małopolski jest bardzo duża. Stanowi to dowód skuteczności firm województwa w pozyskiwaniu rynków zbytu i ich zdolności do konkurencyjności w warunkach gospodarki otwartej.

Tabela 19: Koncentracja eksportu Małopolski według krajów w latach 2000-2005

Wskaźnik koncentracji*	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Dla najważniejszych 5 krajów	51,4	51,6	51,5	50,6	50,1	50,6
Dla najważniejszych 10 krajów	68,0	69,3	70,0	70,3	70,1	69,5
Dla najważniejszych 15 krajów	80,6	83,4	83,7	82,9	82,4	82,4
Dla najważniejszych 20 krajów	87,2	89,6	89,9	89,8	89,3	89,4
Liczba krajów w eksporcie województwa	146	153	165	162	162	155

* - wskaźnik koncentracji obliczony został jako suma udziałów pierwszych 5, 10, 15 oraz 20 krajów w eksporcie województwa ogółem, dla poszczególnych lat

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Do 5 najważniejszych partnerów handlowych województwa w 2005 roku trafiało 50,6% wolumenu eksportu Małopolski, do 10 – 69,5%. Udział 20 najpoważniejszych nabywców produkcji regionalnej kształtował się na poziomie 89,4% eksportu. Oznacza to, że do pozostałych 135 partnerów handlowych trafiało zaledwie 10,6% sprzedaży kierowanej na rynki zagraniczne. Nie można oczywiście lekceważyć żadnych możliwości zbytu, ale porównanie udziału eksportu (10,6%) i liczby jego odbiorców (135) świadczy o tym, że z punktu widzenia osiąganych dochodów z eksportu, ich znaczenie jest niewielkie.

W handlu zagranicznym bardzo ważne jest jednak nawiązanie kontaktów i „zaistnienie” na nowych rynkach. Może to w przyszłości zaowocować korzystnymi kontraktami i zwiększeniem sprzedaży.

Pełniejszą ocenę stopnia geograficznej koncentracji eksportu można uzyskać porównując sytuację w Małopolsce do innych województw.

Tabela 20: Koncentracja eksportu według krajów w roku 2005, porównanie Małopolski i innych województw

	Udział najważniejszych			
	5 krajów	10 krajów	15 krajów	20 krajów
Mazowieckie	45,3	65,7	77,9	86,2
Świętokrzyskie	47,2	68,1	80,0	87,2
Lubelskie	48,0	69,9	82,5	88,4
Małopolskie	50,6	69,5	82,4	89,4
Podkarpackie	51,6	70,5	82,4	88,8
Łódzkie	52,4	70,8	81,9	89,0
Pomorskie	53,7	72,3	80,9	86,8
Kujawsko-pomorskie	58,1	73,7	82,5	87,8
Wielkopolskie	58,2	73,8	84,0	90,1
Warmińsko-mazurskie	58,4	75,9	85,9	91,8
Śląskie	59,5	77,1	85,3	90,5
Podlaskie	59,6	78,9	88,0	94,0
Opolskie	65,1	78,0	86,8	91,8
Zachodniopomorskie	65,2	81,5	87,7	91,4
Lubuskie	66,4	80,4	88,2	93,3
Dolnośląskie	69,7	80,9	89,0	94,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Porównanie to wskazuje, że geograficzna koncentracja eksportu w regionie jest, jak na warunki polskie, relatywnie niska. Z punktu widzenia kształtowania się obliczonego wskaźnika, Małopolska w 2005 roku zajmowała 4. miejsce w Polsce.

Oceniając handel z wieloma partnerami handlowymi jako zjawisko pozytywne, wspomniano, że znaczna ich dywersyfikacja przeciwdziała wystąpieniu w regionie skumulowanych, negatywnych skutków spadku koniunktury, czy wprowadzenia restrykcji na rynku jednego czy kilku bardzo znaczących importerów. Nie można jednak pominąć pewnych korzyści, które stają się udziałem firm, które eksportują produkty do jednego lub kilku krajów. Koncentracja eksportu na kilku rynkach sprzyja spadkowi kosztów transakcji i transportu.

Tabela 21: Indeks koncentracji geograficznej eksportu województw w latach 2000-2005, obliczony według formuły Herfindahla (*)

Województwo	Wartość indeksu					
	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Lubuskie	40,7	37,9	34,1	33,9	29,3	26,4
Dolnośląskie	26,2	30,1	28,7	29,8	25,6	22,7
Opolskie	28,2	27,6	24,2	22,1	22,0	22,3
Zachodniopomorskie	16,0	17,1	19,0	21,2	18,4	17,3
Kujawsko-pomorskie	20,7	19,2	16,3	16,3	15,6	16,4
Wielkopolskie	28,1	25,2	25,6	24,5	18,5	15,1
Warmińsko-mazurskie	15,7	14,1	14,4	15,5	13,7	12,5
Śląskie	13,9	14,8	13,1	12,9	11,2	10,9
Podkarpackie	11,7	11,6	11,5	11,8	10,3	9,5
Łódzkie	14,4	12,4	10,4	10,7	10,9	9,5
Podlaskie	9,0	8,1	8,2	9,2	8,7	9,4
Małopolskie	11,4	11,1	10,8	10,3	9,5	9,2
Pomorskie	12,4	9,4	7,5	8,3	8,1	7,9
Lubelskie	9,4	10,7	9,9	8,5	8,4	7,3
Świętokrzyskie	11,4	11,0	9,1	8,8	7,8	7,2
Mazowieckie	6,5	6,7	6,4	6,2	6,2	6,2

* - indeks obliczony został wg. formuły:

$$H_e = \left(\sum_{i=1}^n f_i^2 \right) \times 100$$

gdzie:

- n = liczba krajów, do których realizowany jest eksport przez województwo w danym roku,

- f = udział i-tego kraju w eksporcie województwa w danym roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kształtowanie się indeksu Herfindahla potwierdza, że eksport Małopolski cechuje się – jak na polskie standardy – relatywnie niską koncentracją.

5.3. Koncentracja produktowo-geograficzna

Interesujące są wyniki analizy koncentracji produktowo-geograficznej eksportu Małopolski. W tabeli 22 zaprezentowano wyniki obliczeń dotyczące tej koncentracji w roku 2005. Wyszczególnione zostały tylko te produkty (SWW), których udział w eksporcie województwa przekracza 1%, czyli wahania w wartości ich sprzedaży na rynki zagraniczne mogą mieć potencjalny wpływ na gospodarkę województwa. Dla każdej z grup towarowych podano liczbę krajów, do których eksport jest kierowany. Obliczono także, jaka część eksportu przypada na pierwsze najważniejsze 3, 6, 9 oraz 12 krajów. Przedstawienie danych w tym układzie nawiązuje do koncepcji dywersyfikacji bazy eksportowej. Zgodnie z tą teorią, im bardziej zróżnicowana jest baza odbiorców, tym szok gospodarczy w postaci np. załamania koniunktury na rynku jednego kraju w mniejszym stopniu wpływa na eksport całej

branży. Produkty w tabeli uszeregowane zostały według udziału w eksporcie województwa w 2005 roku.

Tabela 22: Koncentracja eksportu Małopolski w roku 2005, według produktów oraz krajów

	Do ilu krajów trafia eksport	Udział najważniejszych				Udział SWW w całości eksportu
		3 krajów	6 krajów	9 krajów	12 krajów	
Kable i przewody	80	61,9	76,1	82,5	86,7	14,7
Środki transportu samochodowego	61	54,1	81,0	89,2	93,8	6,5
Tworzywa sztuczne i kauczuki	52	51,1	68,9	78,2	84,6	4,2
Produkty organiczne	45	55,4	87,5	94,6	97,2	3,9
Wyroby metalowe przemysłowe	79	44,7	61,0	73,6	83,4	3,6
Maszyny i urządzenia ogólnego przeznaczenia pozostałe	70	58,5	82,7	89,3	93,9	3,5
Wyroby poligraficzne	79	73,9	88,7	92,8	95,2	3,3
Tytoń i wyroby tytoniowe	45	54,7	74,6	84,0	89,5	2,6
Maszyny i urządzenia elektroenergetyczne	64	70,4	85,5	90,8	93,9	2,4
Wyroby przemysłu elektronicznego	65	57,7	78,5	89,5	93,0	2,3
Meble i wyroby stolarskie	60	47,7	62,8	73,9	84,1	2,0
Wyroby hutnicze metali nieżelaznych	24	61,4	84,4	93,7	98,3	2,0
Wyroby przemysłu metali nieżelaznych pozostałe	63	36,6	55,6	67,9	77,0	2,0
Wyroby gumowe	77	60,9	79,9	88,9	93,7	1,9
Wyroby odlewni (łącznie z armaturą)	76	63,8	77,4	85,7	90,1	1,8
Wyroby z tworzyw sztucznych	78	47,1	70,8	81,8	86,0	1,8
Wyroby elektrotechniczne osobno nie wymienione	62	76,7	84,8	89,0	92,0	1,7
Maszyny i urządzenia energetyczne	70	79,2	88,0	92,7	95,1	1,7
Szkło gospodarcze	66	57,4	76,2	86,1	90,7	1,6
Wyroby wyciskane i ciągnięte z metali nieżelaznych i ich stopów	49	49,8	64,9	75,8	83,5	1,6
Przetwory owocowe, warzywne i grzybowe	44	58,9	73,4	82,6	88,8	1,5
Wyroby cukiernicze trwałe	62	71,9	82,3	86,4	89,8	1,5
Blachy walcowane na zimno, blachy powlekane, inne wyroby hutnicze	41	52,6	67,1	77,4	85,8	1,4
Konstrukcje metalowe	66	49,2	64,5	75,0	81,6	1,4
Maszyny, urządzenia dla handlu i innych działów gosp. narodowej	76	45,6	61,0	72,0	81,3	1,3
Odzież i bielizna osobista z tkanin	43	66,4	85,7	93,3	97,4	1,3
Surowce wtórne metali nieżelaznych	11	97,4	99,3	99,9	100,0	1,3
Przetwory papiernicze	52	57,3	74,0	86,2	93,1	1,3
Surowce pierwotne dla hutnictwa metali nieżelaznych	12	66,1	90,0	98,8	100,0	1,2
Produkty przemysłu mięsnego - część I	24	61,6	80,2	91,9	97,5	1,0
Materiały ogniotrwałe	55	56,3	76,5	84,5	89,5	1,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dane przedstawione w tabeli potwierdzają rolę, jaką w eksporcie Małopolski odgrywa grupa towarowa: kable i przewody. Produkty te nie tylko mają największy udział w przychodach ze sprzedaży na rynki zagraniczne, ale również trafiają do największej liczby krajów (80). Druga, najważniejsza z punktu widzenia wagi w dochodach z eksportu, grupa towarowa: środki transportu samochodowego importowana jest przez 61 krajów. Każda z wyszczególnionych grup towarowych, nawet jeżeli jej udział w eksporcie jest bardzo mały, znajduje wielu nabywców. Stosunkowo najmniej krajów zakupuje surowce wtórne metali nieżelaznych (11) oraz surowce pierwotne dla hutnictwa metali nieżelaznych (12). Analiza danych wskazuje, że w zasadzie nie ma korelacji między wielkością sprzedaży a liczbą krajów, do których trafia eksport.

5.4. Najważniejsze kraje w eksporcie Małopolski

Najważniejszym partnerem handlowym regionu są Niemcy. Na rynek tego kraju w 2005 roku trafiało 25,2% eksportowanych przez Małopolskę produktów. Udział Niemiec w całości wartości sprzedaży na rynki zagraniczne od 2000 roku ulegał redukcji – od 30,4% w 2000 roku. Zmniejszeniu udziału towarzyszył znaczący wzrost eksportu, który (w ujęciu wartościowym) zwiększył się w tym okresie ponad dwukrotnie.

Na kolejnych miejscach, od 2000 roku nastąpiły pewne przetasowania. W 2000 roku 2. miejsce na liście najpoważniejszych odbiorców małopolskich produktów zajmowały Włochy. W 2005 roku przesunęły się na pozycję 8., ale w okresie tym wartość importowanych przez Włochy produktów wzrosła (ze 101,8 mln euro do 143,5 mln euro). W 2005 roku 2. miejsce wśród najważniejszych partnerów handlowych zajmuje Francja, która „utrzymuje” tę pozycję od 2002 roku. Od 2000 roku wartość importowanych przez Francję małopolskich produktów wzrosła prawie czterokrotnie.

Tabela 23: Lista 20 najważniejszych krajów-partnerów w eksporcie województwa małopolskiego w latach 2000-2005

2000				2001				2002			
		mln EUR	%			mln EUR	%			mln EUR	%
Lp.	Ogółem	1627,0	100,0	Lp.	Ogółem	2006,9	100,0	Lp.	Ogółem	2364,2	100,0
1	Niemcy	494,0	30,4	1	Niemcy	591,5	29,5	1	Niemcy	680,0	28,8
2	Włochy	101,8	6,3	2	Włochy	117,1	5,8	2	Francja	148,7	6,3
3	Czechy	84,6	5,2	3	Czechy	112,2	5,6	3	Czechy	145,3	6,1
4	Francja	83,7	5,1	4	Francja	108,4	5,4	4	Wielka Brytania	125,1	5,3
5	Ukraina	71,7	4,4	5	Ukraina	106,5	5,3	5	Rosja	118,6	5,0
6	USA	66,5	4,1	6	Rosja	79,5	4,0	6	Włochy	113,4	4,8
7	Słowacja	63,3	3,9	7	USA	73,5	3,7	7	Ukraina	101,0	4,3
8	Wielka Brytania	49,2	3,0	8	Słowacja	71,0	3,5	8	Węgry	76,8	3,2
9	Niderlandy	47,9	2,9	9	Wielka Brytania	67,0	3,3	9	USA	72,6	3,1
10	Litwa	44,0	2,7	10	Austria	63,4	3,2	10	Słowacja	72,4	3,1
11	Austria	43,7	2,7	11	Litwa	61,7	3,1	11	Szwecja	71,4	3,0
12	Belgia	42,3	2,6	12	Belgia	60,5	3,0	12	Belgia	69,5	2,9
13	Węgry	42,3	2,6	13	Szwecja	56,0	2,8	13	Litwa	64,6	2,7
14	Rosja	40,4	2,5	14	Węgry	54,0	2,7	14	Austria	62,7	2,7
15	Dania	36,3	2,2	15	Niderlandy	51,4	2,6	15	Niderlandy	56,7	2,4
16	Rumunia	34,5	2,1	16	Dania	37,9	1,9	16	Dania	44,1	1,9
17	Szwecja	25,6	1,6	17	Rumunia	31,7	1,6	17	Rumunia	37,4	1,6
18	Hiszpania	16,5	1,0	18	Szwajcaria	18,8	0,9	18	Hiszpania	28,3	1,2
19	Słowenia	16,2	1,0	19	Meksyk	18,7	0,9	19	Słowenia	19,2	0,8
20	Tajwan	13,6	0,8	20	Hiszpania	16,6	0,8	20	Szwajcaria	16,3	0,7

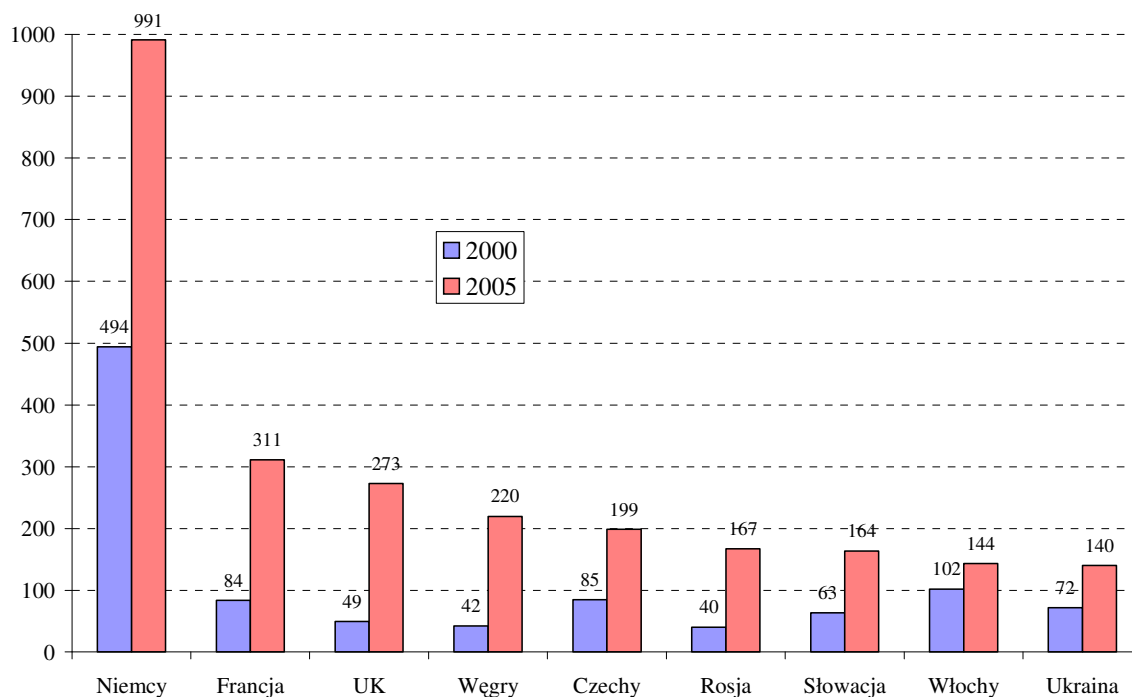
cd. tabeli

2003				2004				2005			
Lp.	Ogółem	mln EUR	%	Lp.	Ogółem	mln EUR	%	Lp.	Ogółem	mln EUR	%
		2624,0	100,0			2956,4	100,0			3939,7	100,0
1	Niemcy	729,8	27,8	1	Niemcy	771,5	26,1	1	Niemcy	991,0	25,2
2	Francja	186,1	7,1	2	Francja	214,9	7,3	2	Francja	311,3	7,9
3	Wielka Brytania	144,5	5,5	3	Wielka Brytania	178,3	6,0	3	Wielka Brytania	272,8	6,9
4	Czechy	140,1	5,3	4	Czechy	166,2	5,6	4	Węgry	219,7	5,6
5	Słowacja	125,9	4,8	5	Rosja	151,0	5,1	5	Czechy	198,8	5,0
6	Rosja	121,0	4,6	6	Węgry	135,8	4,6	6	Rosja	167,2	4,2
7	Włochy	105,0	4,0	7	Słowacja	121,9	4,1	7	Słowacja	163,5	4,2
8	Szwecja	103,9	4,0	8	Ukraina	120,2	4,1	8	Włochy	143,5	3,6
9	Ukraina	95,8	3,7	9	Szwecja	110,9	3,8	9	Ukraina	139,8	3,5
10	Węgry	92,8	3,5	10	Włochy	102,9	3,5	10	Szwecja	132,0	3,3
11	Belgia	76,7	2,9	11	Belgia	85,9	2,9	11	Belgia	126,0	3,2
12	Litwa	72,2	2,8	12	Austria	80,3	2,7	12	Austria	105,2	2,7
13	Niderlandy	61,6	2,3	13	USA	72,6	2,5	13	USA	97,7	2,5
14	USA	59,9	2,3	14	Niderlandy	64,4	2,2	14	Hiszpania	93,3	2,4
15	Austria	58,6	2,2	15	Hiszpania	60,8	2,1	15	Niderlandy	84,9	2,2
16	Dania	52,7	2,0	16	Litwa	51,3	1,7	16	Rumunia	76,7	1,9
17	Rumunia	41,8	1,6	17	Rumunia	48,9	1,7	17	Dania	55,8	1,4
18	Hiszpania	37,5	1,4	18	Dania	46,6	1,6	18	Litwa	51,8	1,3
19	Słowenia	25,6	1,0	19	Słowenia	30,2	1,0	19	Chiny	49,1	1,2
20	Chiny	24,4	0,9	20	Chorwacja	25,4	0,9	20	Słowenia	42,9	1,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 29: Wartość eksportu Małopolski do najważniejszych krajów-partnerów handlowych w roku 2000 oraz 2005 (mln EUR)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zróżnicowanie znaczenia partnerów handlowych Małopolski przedstawiono na wykresie 29. Wartość kupowanych przez Niemców produktów z Małopolski jest wyższa niż trzech kolejnych najpoważniejszych nabywców: Francji, Wielkiej Brytanii i Węgier. Eksport do Niemiec wzrósł w latach 2000-2005 w największym stopniu.

Warto jednak zwrócić uwagę, że eksport do wszystkich partnerów handlowych, figurujących na liście najpoważniejszych odbiorców eksportu województwa w 2000 zwiększył się. Jest to trend bardzo pozytywny.

5.5. Struktura produktowa eksportu na rynki wybranych krajów

Interesująca jest analiza stopnia zróżnicowania (pod względem towarowym) eksportu kierowanego do najpoważniejszych nabywców produktów Małopolski. W eksporcie do Niemiec najważniejszą pozycję stanowią: kable i przewody (17,3%, 171,3 mln euro, do Francji (23,3%, 7,5 mln euro), do Wielkiej Brytanii (47,9%, 130,8 mln euro).

Tabela 24: Lista 20 najważniejszych produktów eksportowych Małopolski do wybranych krajów (mln EUR, 2005)

Lp	Niemcy			Francja		
	Ogółem	mln EUR	%	Ogółem	mln EUR	%
	Ogółem	991,0	100	Ogółem	311,3	100
1	Kable i przewody	171,3	17,3	Maszyny i urządzenia elektroenergetyczne	39,2	12,6
2	Środki transportu samochodowego	73,5	7,4	Środki transportu samochodowego	32,7	10,5
3	Tworzywa sztuczne i kauczuki	54,2	5,5	Wyroby gumowe	28,1	9,0
4	Wyroby poligraficzne	44,3	4,5	Kable i przewody	23,3	7,5
5	Maszyny i urządzenia ogólnego przeznaczenia pozostałe	42,2	4,3	Odzież i bielizna osobista z tkanin	22,7	7,3
6	Surowce wtórne metali nieżelaznych	41,4	4,2	Wyroby elektrotechniczne osobno nie wymienione	22,6	7,2
7	Wyroby metalowe przemysłowe	40,7	4,1	Wyroby odlewni (łącznie z armaturą)	15,8	5,1
8	Wyroby cukiernicze trwałe	35,4	3,6	Wyroby przemysłu elektronicznego	12,1	3,9
9	Produkty organiczne	33,9	3,4	Tworzywa sztuczne i kauczuki	10,9	3,5
10	Wyroby przemysłu elektronicznego	33,1	3,3	Wyroby przemysłu odzieżowego pozostałe	10,4	3,3
11	Wyroby elektrotechniczne osobno nie wymienione	23,7	2,4	Meble i wyroby stolarskie	9,4	3,0
12	Meble i wyroby stolarskie	23,5	2,4	Maszyny i urządzenia ogólnego przeznaczenia pozostałe	7,1	2,3
13	Wyroby odlewni (łącznie z armaturą)	22,7	2,3	Wyroby metalowe przemysłowe	6,4	2,1
14	Wyroby hutnicze metali nieżelaznych	19,0	1,9	Urządzenia do automatycznej regulacji i sterowania	6,2	2,0
15	Maszyny i urządzenia elektroenergetyczne	18,7	1,9	Surowce wtórne metali nieżelaznych	6,1	1,9
16	Konstrukcje metalowe	17,9	1,8	Wyroby z tworzyw sztucznych	5,1	1,6
17	Wyroby z tworzyw sztucznych	17,7	1,8	Maszyny i urządzenia dla pozostałych gałęzi przemysłu	4,3	1,4
18	Wyroby wyciskane i ciągnione z metali nieżelaznych i ich stopów	16,2	1,6	Wyroby przemysłu metali nieżelaznych pozostałe	3,7	1,2
19	Przetwory owocowe, warzywne i grzybowe	16,2	1,6	Budowle i materiały budowlane drewniane	3,4	1,1
20	Błachy walcowane na zimno, blachy powlekane, inne wyroby hutnicze	15,0	1,5	Produkty przemysłu mięsnego - część I	3,0	1,0

cd. tabeli

Lp	Wielka Brytania			Węgry		
	Ogółem	mln EUR	%	Ogółem	mln EUR	%
	Ogółem	272,8	100	Ogółem	219,7	100
1	Kable i przewody	130,8	47,9	Maszyny i urządzenia energetyczne	43,2	19,6
2	Środki transportu samochodowego	20,2	7,4	Tytoń i wyroby tytoniowe	36,0	16,4
3	Maszyny i urządzenia ogólnego przeznaczenia pozostałe	13,5	4,9	Wyroby poligraficzne	35,7	16,2
4	Wyroby przemysłu metali nieżelaznych pozostałe	11,1	4,1	Kable i przewody	10,9	5,0
5	Tworzywa sztuczne i kauczuki	11,0	4,0	Wyroby hutnicze metali nieżelaznych	10,6	4,8
6	Instrumenty muzyczne, wyroby przemysłu filmowego i fotografii	7,6	2,8	Wyroby metalowe przemysłowe	10,3	4,7
7	Wyroby poligraficzne	7,1	2,6	Wyroby gumowe	10,2	4,7
8	Maszyny i urządzenia elektroenergetyczne	6,9	2,5	Wyroby przemysłu metali nieżelaznych pozostałe	6,3	2,8
9	Maszyny i urządzenia dźwigowo-transportowe	6,9	2,5	Wyroby przemysłu spożywczego pozostałe	4,1	1,9
10	Materiały ogniotrwałe	4,7	1,7	Wody mineralne i napoje bezalkoholowe	4,0	1,8
11	Odzież i bielizna osobista z tkanin	4,3	1,6	Blachy walcowane na zimno, blachy powlekane, inne wyroby hutnicze	3,4	1,6
12	Systemy komputerowe, urządz. elektronicznej techniki komputerowej	4,1	1,5	Wyroby walcowane na gorąco gotowe	3,4	1,6
13	Wyroby przemysłu elektronicznego	3,9	1,4	Przetwory papiernicze	3,0	1,4
14	Meble i wyroby stolarskie	3,7	1,4	Przetwory owocowe, warzywne i grzybowe	2,7	1,2
15	Wyroby gumowe	3,0	1,1	Wyroby cukiernicze trwałe	2,6	1,2
16	Budowle i materiały budowlane drewniane	2,9	1,1	Środki transportu samochodowego	2,5	1,1
17	Szkło gospodarcze	2,9	1,1	Wyroby z tworzyw sztucznych	2,4	1,1
18	Nawozy szt. (bez wapniowych) składniki chem. mieszanek paszowych	2,8	1,0	Produkty naftowe i syntetyczne paliwa płynne	1,9	0,9
19	Blachy walcowane na zimno, blachy powlekane, inne wyroby hutnicze	2,2	0,8	Wyroby wyciskane i ciągnięte z metali nieżelaznych i ich stopów	1,9	0,8
20	Maszyny, urządzenia dla handlu i innych działów gosp. narodowej	1,9	0,7	Pieczywo i inne produkty przemysłu piekarskiego	1,7	0,8

cd. tabeli

Lp.	Czechy			Rosja		
		mln EUR	%		mln EUR	%
	Ogółem	198,8	100	Ogółem	167,2	100
1	Produkty naftowe i syntetyczne paliwa płynne	22,0	11,1	Wyroby poligraficzne	16,2	9,7
2	Wyroby hutnicze metali nieżelaznych	18,6	9,3	Przetwory owocowe, warzywne i grzybowe	13,8	8,3
3	Kable i przewody	13,4	6,7	Maszyny, urządz. górń. do wzbogacania paliw, kopalni i koksownicze	13,8	8,2
4	Wyroby wyciskane i ciągnięte z metali nieżelaznych i ich stopów	7,2	3,6	Tytoń i wyroby tytoniowe	12,6	7,5
5	Wyroby poligraficzne	6,9	3,5	Przetwory papiernicze	11,9	7,1
6	Tworzywa sztuczne i kauczuki	6,7	3,4	Maszyny i urządzenia hutnicze i odlewnicze	6,9	4,1
7	Tytoń i wyroby tytoniowe	6,4	3,2	Maszyny i urządzenia energetyczne	6,3	3,8
8	Wyroby z tworzyw sztucznych	6,4	3,2	Wyroby z tworzyw sztucznych	5,6	3,3
9	Rury stalowe	6,2	3,1	Wyroby metalowe przemysłowe	5,4	3,2
10	Produkty nieorganiczne	6,1	3,1	Surowce pierwotne dla hutnictwa metali nieżelaznych	4,7	2,8
11	Wyroby przemysłu koncentratów spożywczych	5,6	2,8	Środki transportu samochodowego	4,7	2,8
12	Wyroby przemysłu elektronicznego	5,5	2,8	Wyroby przemysłu koncentratów spożywczych	3,8	2,3
13	Przetwory papiernicze	5,1	2,5	Wyroby gumowe	3,7	2,2
14	Wyroby metalowe przemysłowe	5,0	2,5	Produkty przemysłu mięsnego - część II	3,6	2,1
15	Warzywa, grzyby uprawiane (bez materiału reprodukcyjnego)	4,8	2,4	Wyroby odlewni (łącznie z armaturą)	3,4	2,0
16	Materiały ogniotrwałe	4,3	2,2	Kable i przewody	3,2	1,9
17	Wyroby cukiernicze trwałe	3,7	1,9	Maszyny, urządzenia dla handlu i innych działów gosp. narodowej	3,2	1,9
18	Wyroby gumowe	3,4	1,7	Obuwie (z wyjątkiem gumowego)	2,9	1,7
19	Urządzenia do automatycznej regulacji i sterowania	3,4	1,7	Urządzenia do automatycznej regulacji i sterowania	2,9	1,7
20	Konstrukcje metalowe	3,1	1,6	Szkło budowlane	2,8	1,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Relatywnie mniejsze znaczenie mają kable i przewody w eksporcie kierowanym na rynek węgierski. Udział tej grupy towarowej w eksporcie ogółem wynosi 5% (10,9 mln euro). Warto zwrócić uwagę na to, że wśród grup produktów zakupywanych przez inne kraje znajdują się takie, które reprezentują nowoczesne branże przemysłu. Wyroby przemysłu elektronicznego zakupywane są przez: Niemcy (stanowią 3,3% całej wartości eksportu na rynek niemiecki), Francję (3,9% wartości francuskiego importu), Wielką Brytanię (1,4%), Czechy (2,8%). Nie pojawiają się one natomiast w eksporcie do Węgier i Rosji. Francja kupuje w Małopolsce urządzenia do automatycznej regulacji i sterowania (2% wartości importu). Ta sama grupa towarów trafia na rynek Czech (stanowi 1,7% wartości całego importu z Małopolski) oraz Rosji (1,7%). Wielka Brytania sprowadza systemy komputerowe, urządzenia elektronicznej techniki komputerowej (1,5%).

Eksportowi tego rodzaju towarów przypisuje się szczególną wagę. Ich znaczenie związane jest z tym, że produkcja dóbr zaawansowanych technologicznie wymaga odpowiedniego poziomu innowacyjności i że konkurencja w tych dziedzinach nie dotyczy tylko cen, ale również jakości. Fakt, że są one importowane przez takie kraje jak Niemcy, Wielka Brytania i Francja świadczy o wysokiej zdolności do konkurowania firm Małopolski z bardzo znaczącymi konkurentami. Jest to tym bardziej godne odnotowania, że jak już wspomniano, istotną cechą wyróżniającą produkty tej branży, dzięki którym są w stanie wygrać walkę konkurencyjną, jest ich wysoka jakość.

Środki transportu samochodowego importowane są przez Niemcy (7,4% wartości towarów eksportowanych z Małopolski), Francję (10,5%), Wielką Brytanię (7,4%), Węgry (1,1%) oraz Rosję (2,8%).

5.6. Ocena zbieżności popytu na import UE z ofertą eksportową Małopolski

Ocena zbieżności popytu na import UE z podażą eksportową, oferowaną przez przedsiębiorstwa Małopolski jest niezwykle trudna do przeprowadzenia. Podstawowym problemem są kwestie metodologiczne oraz dostęp do danych statystycznych. Aby ocena taka była w pełni zadowalająca, należałoby dysponować statystykami importu dla 24 krajów członkowskich UE (EU-25, bez Polski) według identycznej klasyfikacji, jaką dysponujemy dla województw Polski. Ponadto pojawia się wątpliwość natury metodologicznej dotycząca struktury importu UE, specyficznej dla konkretnych kierunków geograficznych. Inna jest struktura importu UE z Chin, inna z USA itp. Kraje eksportujące do UE mają specyficzną, unikalną strukturę przewag komparatywnych. Na przykład trudno porównywać import UE z Rosji (zasadniczo eksportującej do UE surowce), z importem np. z Japonii, której eksport opiera się na produktach bardziej przetworzonych. Podobne zastrzeżenia dotyczą analizy dotyczącej regionów. Przykładowo, Małopolska – z oczywistych względów – nie jest w stanie

eksportować dużo ropy naftowej, gdyż nie na tym opierają się przewagi komparatywne regionu.

W oparciu o dane dotyczące eksportu Polski według województw w latach 2002-2005 dokonano oceny, na ile struktura eksportu województwa małopolskiego jest zbieżna z tym, co UE importuje z Polski.

Wstępem do oceny jest przeprowadzona analiza podobieństw struktury produktowej eksportu Małopolski do UE do importu UE z Polski. Jako miara podobieństwa struktury został wykorzystany współczynnik dywergencji Clarka:

$$d = \sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \frac{(f_i^1 - f_i^0)^2}{f_i^1 + f_i^0}} \times 100$$

gdzie:

- n = liczba grup SWW,
- f_i^1 = udział (i -tej) grupy SWW w imporcie UE z Polski,
- f_i^0 = udział (i -tej) grupy SWW w eksporcie Małopolski do UE.

Współczynnik Clarka jest miarą znormalizowaną, przyjmuje wartość równą zero przy jednakowych strukturach bazowej i porównywanej. Do obliczenia podobieństwa struktur produktowych eksportu wykorzystane zostały dane za lata 2002-2005. Uzyskane wartości współczynnika Clarka dla lat 2002, 2004 i 2005 są bardzo zbliżone, oscylują między 58 a 59. Wyjątkiem jest rok 2003, kiedy to wartość współczynnika wyniosła 53. Było to – przede wszystkim – skutkiem spadku udziału kabli i przewodów w eksporcie Małopolski do UE (w roku 2003). Jak wiadomo, to jednak kable i przewody są podstawą eksportu Małopolski ogółem oraz do krajów UE.

Do dalszej części analizy zakwalifikowane zostały te grupy SWW, których udział w imporcie UE z Małopolski lub UE z Polski wynosił 0,5% lub więcej (w roku 2005). W latach 2002-2005 największa dynamika wzrostu importu UE z Polski dotyczyła takich produktów jak: produkty mleczarskie, produkty przemysłu mięsnego (część I), instrumenty muzyczne, wyroby przemysłu filmowego i fotografii, wyroby przemysłu jajczarsko-drobiarskiego, wyroby cukiernicze trwałe, produkty połowów i przetwory rybne, warzywa, grzyby uprawiane (bez materiału reprodukcyjnego), rury stalowe, zwierzęta, ptactwo i owady, surowce hutnicze, blachy walcowane na zimno, blachy powlekane, środki transportu samochodowego, maszyny i urządzenia dla przemysłu spożywczego, aparatura pomiarowa urządzenia laboratoryjne (bez optyczno-mechanicznych i optycznych), maszyny, urządzenia górnicze do wzbogacania paliw, kopaliny i koksownicze, maszyny, urządzenia dla handlu i innych działów gosp. narodowej, wyroby metalowe powszechnego użytku, środki do prania i mycia oraz wyroby chemii gosp., kosmetyczne i perfumy.

Dynamika wzrostu eksportu (według grup SWW w latach 2002-2005) Małopolski wykazuje silną korelację z dynamiką importu UE z Polski. Współczynnik korelacji wyniósł 79%. Oznacza to, że pomimo oczywistych różnic w strukturze importu UE z Polski i eksportu Małopolski do UE (wynikających ze specyficznych przewag komparatywnych województwa), eksport Małopolski – pod względem zmian strukturalnych – podąża za zmianami w zakresie struktury importu UE z Polski. Po pierwsze, świadczy to o pojawiających się nowych szansach dla firm z wielu branż przemysłu. Po drugie, jest dowodem na wysoką elastyczność firm regionu w wykorzystywaniu tych szans. W latach 2002-2005 w eksporcie Małopolski, grupy produktowe (SWW), w których odnotowano największą dynamikę wzrostu eksportu do UE to: produkty mleczarskie, środki do prania, mycia, wyroby chemii gosp., kosmetyczne, perfumy, zwierzęta, ptactwo i owady, warzywa, grzyby uprawiane (bez materiału reprodukcyjnego), urządzenia do automatycznej regulacji i sterowania, wyroby z tworzyw sztucznych, produkty połowów i przetwory rybne, produkty przemysłu mięsnego (część I), wyroby odlewni (łącznie z armaturą), wyroby cukiernicze trwałe, maszyny i urządzenia elektroenergetyczne, maszyny, urządzenia górnicze do wzbogacania paliw, kopalin i koksownicze, maszyny i urządzenia ogólnego przeznaczenia, wyroby elektrotechniczne osobno nie wymienione, produkty naftowe i syntetyczne paliwa płynne, przetwory papiernicze, wyroby przemysłu elektronicznego oraz środki transportu samochodowego.

6. Intensywność powiązań handlowych z UE

Jak już wspomniano, postępujące procesy integracji sprzyjają intensyfikacji stosunków handlowych. Podobne zjawisko wystąpiło w Polsce; przybrało ono na sile po podpisaniu Układu Europejskiego, a szczególnie po wejściu w życie jego części handlowej w 1992 roku. Zgodnie z postanowieniami tego układu między Polską a UE w ciągu 10 lat powstała strefa wolnego handlu artykułami przemysłowymi. Liberalizacja sprzyjała wzrostowi obrotów i obecnie kraje UE stanowią dla polskich towarów najpoważniejszy rynek zbytu.

W tabeli 25 przedstawiono strukturę intensywności powiązań handlowych w eksporcie województw według kierunków geograficznych.

Tabela 25: Struktura intensywności powiązań handlowych w eksporcie województw według kierunków geograficznych (2005)

	UE	Nowe w UE	Pozostałe	Rosja, Ukraina, Białoruś	Daleki Wschód
Dolnośląskie	1,15	1,07	0,48	0,36	1,46
Kujawsko-pomorskie	1,04	0,66	0,78	1,41	1,57
Lubelskie	0,87	0,89	0,83	1,91	3,22
Lubuskie	1,15	0,59	0,62	1,10	0,52
Łódzkie	0,94	1,00	0,87	1,78	0,63
<u>Małopolskie</u>	<u>0,92</u>	<u>1,53</u>	<u>0,86</u>	<u>1,04</u>	<u>1,10</u>
Mazowieckie	0,80	1,45	0,96	1,92	1,34
Opolskie	1,12	1,10	0,62	0,54	0,76
Podkarpackie	0,83	1,02	1,29	1,95	0,79
Podlaskie	0,90	1,10	0,47	2,62	0,89
Pomorskie	0,84	0,48	2,51	0,58	1,42
Śląskie	1,10	1,08	0,88	0,38	0,47
Świętokrzyskie	0,95	1,05	0,92	1,32	1,68
Warmińsko-mazurskie	1,11	0,66	0,95	0,88	0,45
Wielkopolskie	1,10	0,75	0,96	0,76	0,50
Zachodniopomorskie	1,14	0,23	1,34	0,49	0,80

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Objaśnienia: W tabeli prezentowane są wartości współczynnika RCA (ujawnionych przewag komparatywnych). Informują one o tym, ile razy udział województwa w eksporcie Polski na rynek np. UE jest wyższy od udziału tegoż województwa w eksporcie Polski ogółem. Np. w przypadku województwa lubelskiego, jego udział w eksporcie Polski na rynki krajów Dalekiego Wschodu jest 3,22 razy większy, niż udział województwa w eksporcie Polski ogółem. W tabeli na czerwono zaznaczono przypadki, w których wartość wskaźnika wynosi powyżej jedności, co wskazuje na ujawnione przewagi komparatywne w eksporcie

Więzi handlowe Małopolski mierzone wskaźnikiem RCA wskazują, że skłonność do eksportu do UE jest niższa niż skłonność do eksportu na inne rynki. Najsilniejsze są powiązania handlowe z nowymi krajami członkowskimi. Wskaźnik intensywności wymiany z tym regionem jest dla Małopolski najwyższy w Polsce.

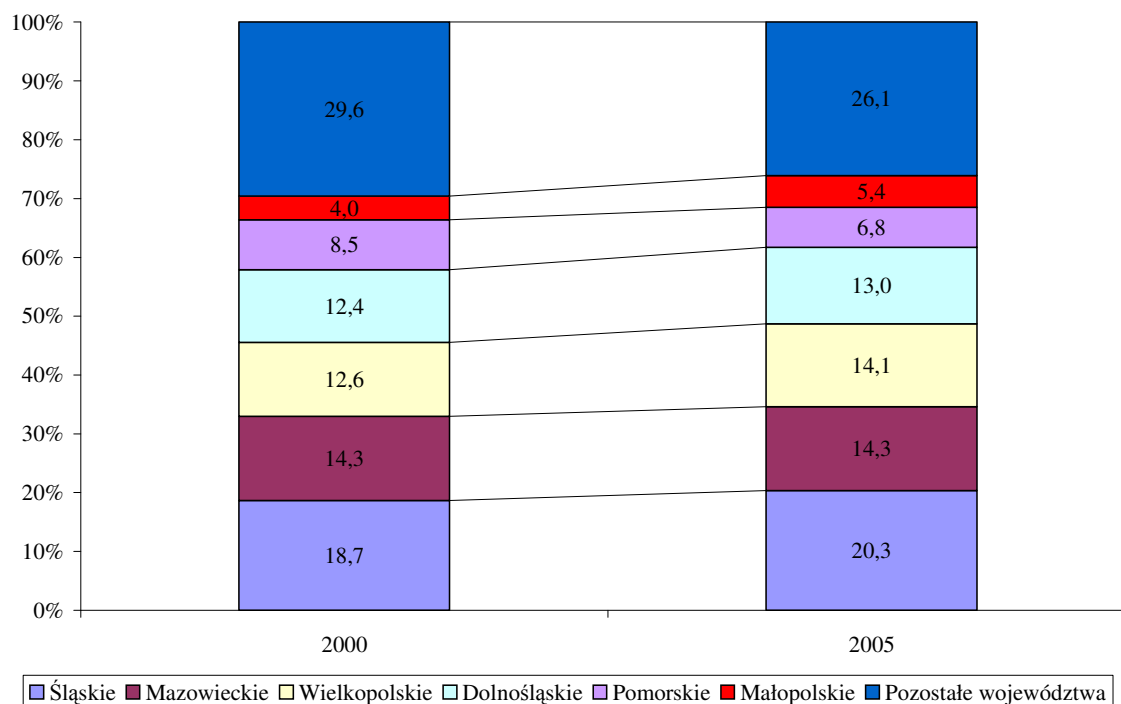
Dla kierunku Rosja, Ukraina i Białoruś oraz Dalekiego Wschodu jest on wyższy niż przeciętny w Polsce (czyli intensywność powiązań handlowych województwa z tymi rynkami jest wyższa od przeciętnej w Polsce), natomiast dla tzw. pozostałych rynków – podobnie jak dla UE – kształtuje się poniżej średniego ogólnopolskiego poziomu.

Obserwując trendy rozwoju eksportu Małopolski do UE, można wskazać na dwie istotne cechy:

- udział eksportu województwa małopolskiego w eksporcie ogólnopolskim do Unii Europejskiej w roku 2005 wzrósł w stosunku do roku 2000 (w 2000 roku wynosił 4,0% w 2005 -5,4%),
- dynamika eksportu Małopolski na rynek UE była najwyższa spośród wszystkich województw.

Wykres 30: Udział województw w eksporcie Polski do UE w roku 2000 oraz 2005 (% eksportu Polski ogółem)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

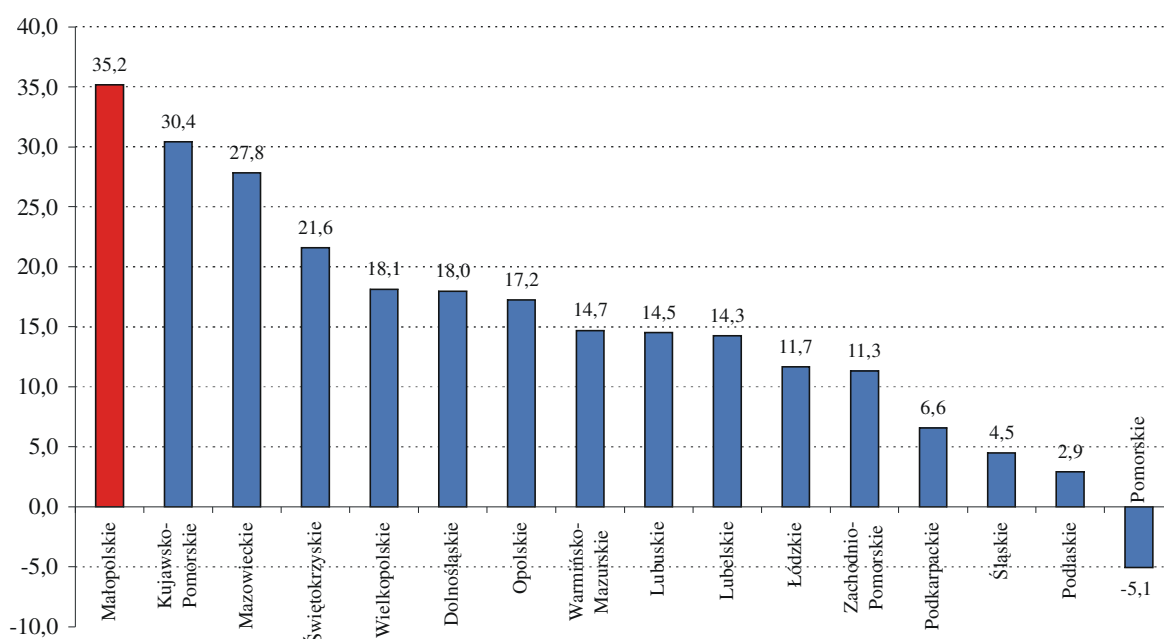
Tabela 26: Zmiana wartości eksportu województw do UE w latach 2000-2005

	Ekspert w 2005 (mln EUR)	Zmiana 2005- 2004 (mln EUR)	Zmiana jako % wartości w 2000r.
Małopolskie	2367,6	1409,1	147,0
Świętokrzyskie	551,7	312,8	131,0
Podlaskie	517,8	270,0	108,9
Wielkopolskie	6214,6	3203,2	106,4
Śląskie	8940,3	4466,7	99,8
Dolnośląskie	5707,9	2747,3	92,8
Mazowieckie	6275,3	2857,7	83,6
Opolskie	849,8	361,5	74,0
Warmińsko-mazurskie	1109,9	468,1	72,9
Podkarpackie	1225,7	502,4	69,5
Zachodniopomorskie	1875,2	730,0	63,7
Lubuskie	1621,5	604,8	59,5
Lubelskie	693,2	242,1	53,6
Kujawsko-pomorskie	1700,0	548,9	47,7
Pomorskie	2977,8	943,5	46,4
Łódzkie	1345,6	358,0	36,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zmianom udziałów województw w krajowych dochodach z eksportu do UE towarzyszył wzrost wpływów ze sprzedaży dóbr na ten rynek. Śląsk (mimo spadku udziału) odnotował w latach 2000-2005 przyrost dochodów o 4466,7 mln euro.

Wykres 31: Zmiana wartości eksportu województw do UE w latach 2004-2005 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Objaśnienia: Wskaźnik na wykresie wyraża zmianę wartości eksportu w latach 2004-2005 jako procent wartości eksportu w roku 2004 w euro

Eksport Małopolski na rynek UE w latach 2000-2005 wzrósł o 147%. Wskaźnik ten był najwyższy wśród wszystkich polskich województw. Podobnie – najwyższy przyrost eksportu – miał miejsce w roku 2005 w porównaniu do 2004 (o 35,2%).

Gdyby taka dynamika wzrostu eksportu na unijne rynki utrzymała się, może dojść do nasilenia intensywności powiązań handlowych Małopolski z UE.

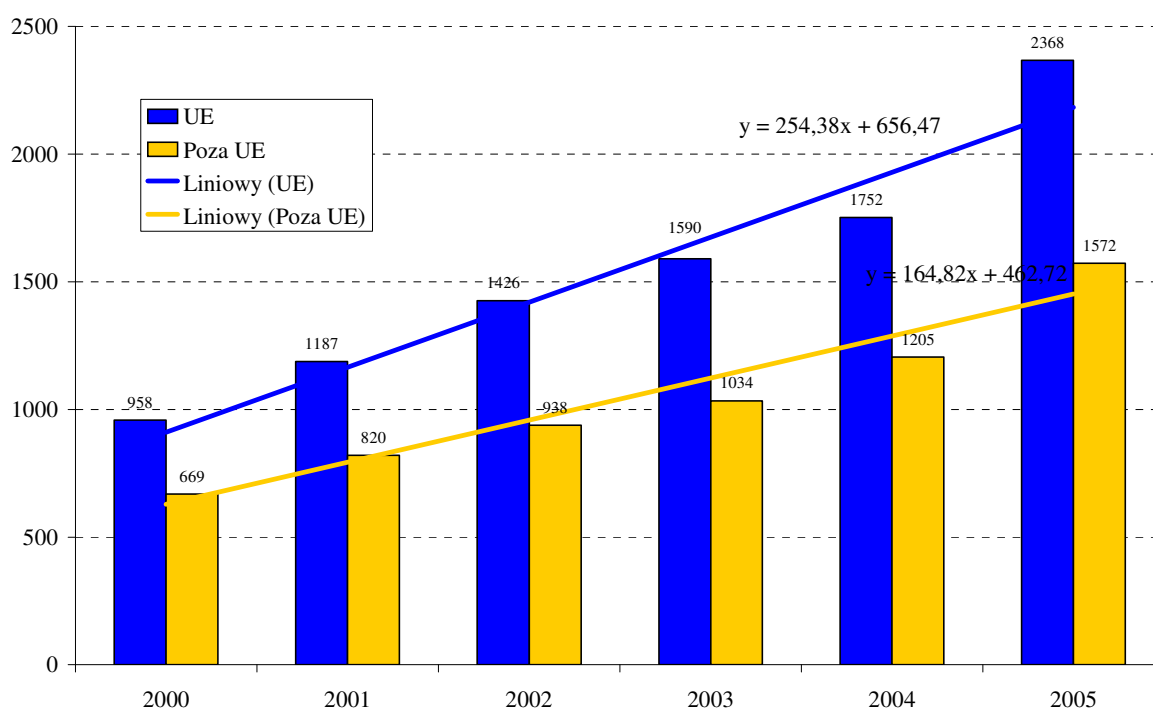
Jeżeli przyrosty udziałów porównamy ze zmianami wartości eksportu w mln euro wyraźnie widać zjawisko, o którym już wspominaliśmy, a które polega na tym, że jeżeli tzw. wartość „wyjściowa” jest mniejsza, wówczas „łatwiej” uzyskać większe jej przyrosty. Przykładowo wzrost wartości eksportu Mazowsza w ujęciu wartościowym w latach 2000-2005 był prawie dwukrotnie wyższy niż Małopolski, ale w ujęciu względnym (w %) znacząco niższy niż w województwie małopolskim.

Na wykresie przedstawiono wartość eksportu Małopolski w podziale na UE oraz „poza-UE”. Oznaczone zostały także linie trendu (liniowego) wraz z parametrami (w kolorze niebieskim, linia dla eksportu do UE; w kolorze żółtym, linia dla krajów „poza-UE”).

Jak widać, linia trendu wzrostu eksportu do UE jest nieznacznie bardziej stromo nachylona, ze względu na wspomnianą już wyższą dynamikę wzrostu eksportu do UE, niż „poza-UE”. Różnica ta jest jednak nieznaczna, co nie potwierdzałoby występowania znanego z teorii ekonomii integracji efektu silnego wzrostu udziału rynku UE w strukturze eksportu

kraju/regionu podlegającego integracji handlowej z ugrupowaniem integracyjnym (UE). Efekt ten nie jest także widoczny w poprzednich latach. Przy analizie tego trendu, posłużono się danymi szacunkowymi, wyliczonymi przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową (IBnGR) za okres 1995-1999 (nie istniało wówczas województwo Małopolskie, dane zostały przeszacowane wg. siedziby eksportera). Na wykresie przedstawiony został udział UE w eksporcie Małopolski w latach 1995-2005. Jak widać, od roku 1995 udział UE w eksporcie Małopolski zmalał o 9 punktów procentowych (mimo wzrostu sprzedaży na ten rynek).

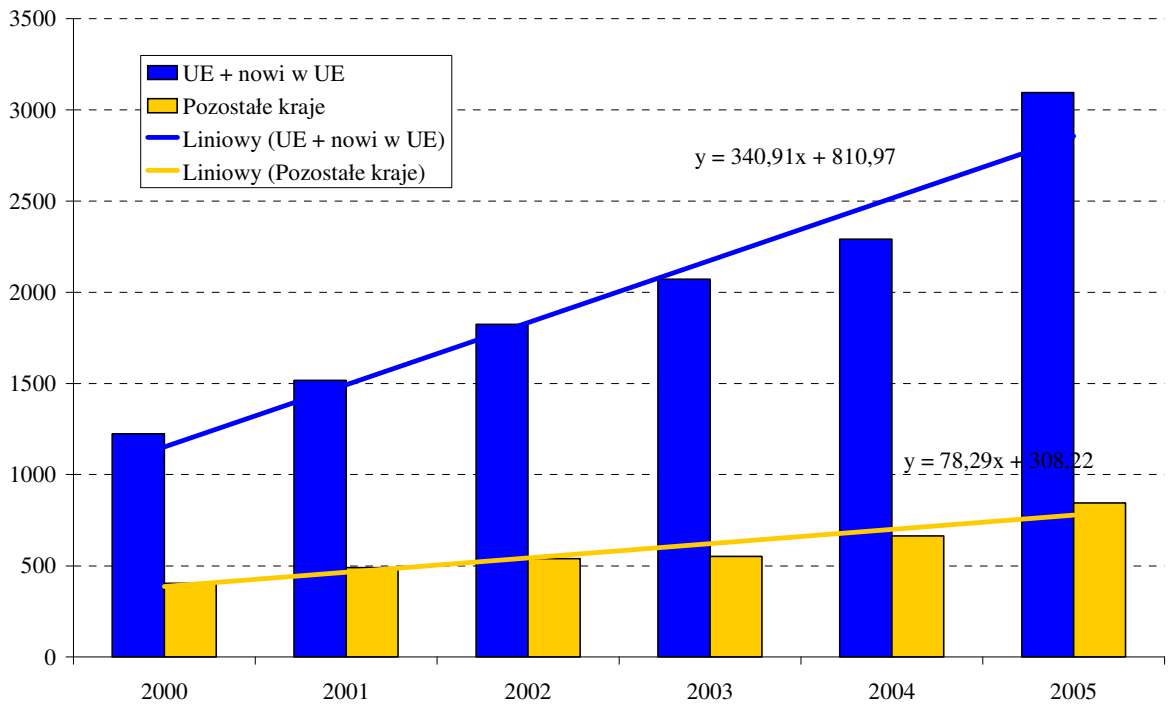
Wykres 32: Wartość eksportu Małopolski w podziale na kraje UE (UE-15) oraz „poza-UE” w latach 2000-2005, mln EUR

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

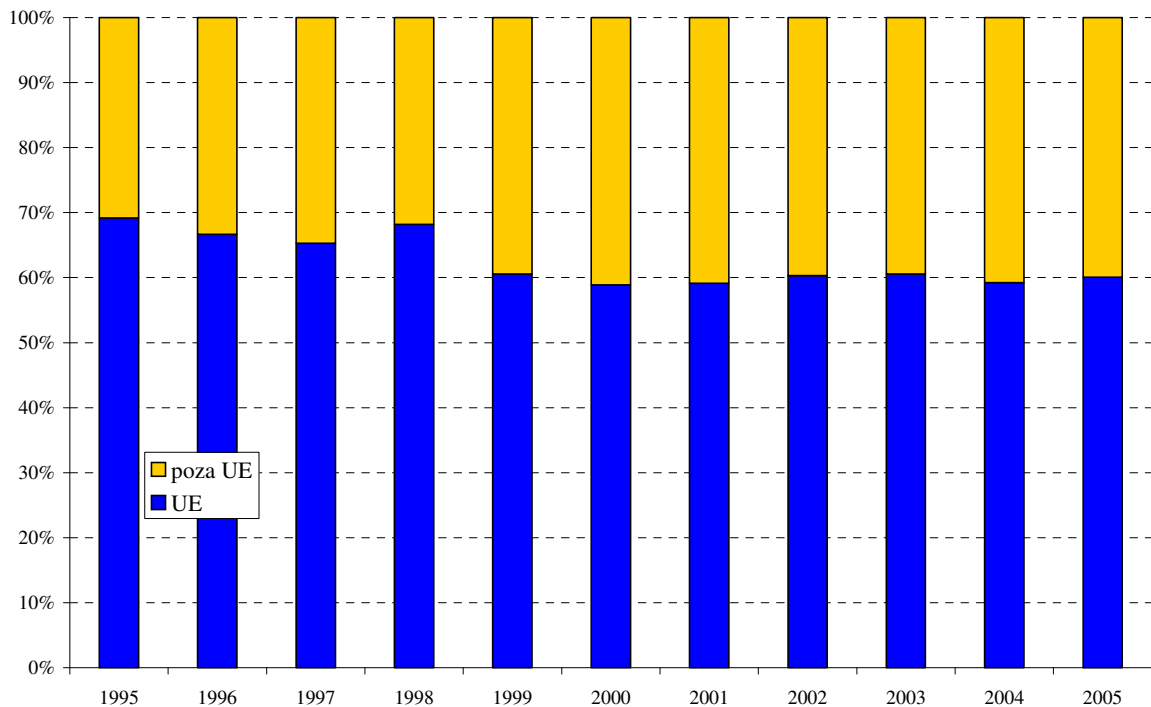
Na wykresie 33 przedstawiono wyniki kolejnych obliczeń, z uwzględnieniem nowych oraz starych krajów członkowskich UE łącznie. Jak widać, dynamika wzrostu eksportu do UE-24 jest bardzo wysoka, znacznie wyższa niż do pozostałych krajów (poza UE).

Wykres 33: Wartość eksportu Małopolski w podziale na kraje UE („stare” oraz „nowe” kraje członkowskie UE) oraz „poza-UE” w latach 2000-2005, mln EUR

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 34: Udział UE w eksporcie Małopolski w latach 1995-2005 w procentach

Źródło: Szacunkowe dane za 1995-1999 według IBnGR, za lata 2000-2005 obliczenia własne autorów według danych GUS

W celu bliższego zbadania znaczenia kontaktów handlowych (w oparciu o dane statystyczne dotyczące wartości oraz struktury eksportu) skonstruowany został wskaźnik intensywności powiązań handlowych w eksporcie do UE. Do jego konstrukcji wykorzystano skumulowaną wartość eksportu województw do krajów UE dla sześciu lat (2000-2005). Zdecydowano się na wykorzystanie skumulowanej wartości eksportu, aby wyeliminować roczne wahania wartości eksportu wynikające np. z pojedynczych transakcji o dużej wartości zawieranych przez firmy-głównych eksporterów (np. stocznie w województwie pomorskim). Wskaźnik obliczony został jako stosunek udziału województwa w eksporcie Polski do UE do udziału województwa w eksporcie Polski. Przyjmuje zatem wartość powyżej jedności w przypadku województw, których udział w eksporcie do UE jest większy niż w eksporcie Polski ogółem.

Wskaźnik w swej konstrukcji nawiązuje do teorii grawitacji, która przyczyn handlu upatruje w asymetrii pozycji partnerów handlowych. Teoria grawitacji bezpośrednio odnosi się do szkoły tzw. fizyki socjalnej⁵, zgodnie z którą kierunki handlu kształtowane są przez specyficzne siły przyciągania (ciężenia). Siły te determinowane są przez takie czynniki, jak wartość dochodu narodowego, koszty transportu, odległość geograficzna, odległość kulturowa. Czynniki te określić należy mianem odległości ekonomicznej oraz kosztów komunikowania się⁶.

Wartości wskaźnika przedstawiono w tabeli 27. Zwraca uwagę fakt, że jego rozpiętość jest znaczna, od 0,78 dla Mazowieckiego do 1,17 dla Lubuskiego i Dolnośląskiego. W przypadku 8 województw wskaźnik przyjmuje wartości powyżej 1, w przypadku pozostałych 8 – poniżej jedności. Dla Małopolski wskaźnik kształtuje się na poziomie 0,88 (praktycznie nie uległ zmianie w stosunku do analizy przeprowadzonej dla lat 2000-2004). Oznacza, że udział eksportu tego województwa w krajowym eksporcie na rynki unijne jest mniejszy od udziału regionu w globalnym eksporcie Polski. Można to interpretować również w taki sposób, że dla Małopolski ważniejsze, niż dla szeregu innych województw, (lubuskiego, dolnośląskiego, wielkopolskiego, opolskiego, śląskiego, zachodnio-pomorskiego, warmińsko-mazurskiego i kujawsko-pomorskiego) są rynki krajów pozaunijnych.

---

⁵Misala J., „Współczesne teorie wymiany międzynarodowej i zagranicznej polityki ekonomicznej”, Szkoła Główna Handlowa, 2003

⁶W odniesieniu do handlu regionalnego, a w szczególności do eksportu województw, teoria grawitacji okazuje się przydatna. Dowodem na to są badania prowadzone przez Autorów, które potwierdzają prawidłowość wzrostu intensywności powiązań handlowych np. z Niemcami wraz z przesuwaniem się w kierunku zachodnich województw kraju oraz relatywnie silne powiązania eksportowe północnych województw Polski ze Skandynawią. Zob. szerzej w: Gawlikowska-Hueckel K., Umiński S., „How Internal is Poland's Regional Foreign Trade”, w: "Enlarged European Union in House of Europe: New Internal and External Problems", Kestutis Kriscunas red., Kaunas University of Technology, Kaunas, 2005.

Tabela 27: Wskaźnik intensywności powiązań handlowych w eksporcie do UE (eksport za lata 2000-2005)

Województwo	Wartość wskaźnika
Lubuskie	1,17
Dolnośląskie	1,17
Wielkopolskie	1,13
Opolskie	1,12
Śląskie	1,10
Zachodniopomorskie	1,07
Warmińsko-mazurskie	1,06
Kujawsko-pomorskie	1,04
Świętokrzyskie	0,98
Łódzkie	0,98
Pomorskie	0,93
Małopolskie	0,88
Podlaskie	0,85
Lubelskie	0,83
Podkarpackie	0,82
Mazowieckie	0,78

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najsilniejsze powiązania z rynkiem UE mają województwa: lubuskie, dolnośląskie, wielkopolskie, opolskie i śląskie.

Mapa 1: Wskaźnik intensywności powiązań handlowych w eksporcie do UE (eksport za lata 2000-2005)

Źródło: Opracowanie autorów na podstawie danych GUS

Na mapie 1 w kolorze niebieskim oznaczone zostały województwa, w których wskaźnik przyjmuje wartości powyżej jedności, co wskazuje na ponadprzeciętną intensywność powiązań w eksporcie z krajami UE. Dostrzec można ogólną prawidłowość, zgodnie z którą to przede wszystkim województwa zachodnie charakteryzują się wysoką intensywnością powiązań z krajami UE.

Potwierdza to znaną w teorii handlu tezę, że regiony „ciążą” w kierunku najbliższych sobie rynków zbytu.

W Polsce, rozwojowi stosunków gospodarczych województw usytuowanych wzdłuż i w pobliżu granicy niemieckiej (handel z Niemcami ma największy udział w wymianie z UE) z UE sprzyjał wzrost obrotów handlu przygranicznego, nowe kontakty i współpraca przygraniczna. Wskaźnik o tej samej konstrukcji został zastosowany do zbadania intensywności handlu z nowymi krajami członkowskimi UE.

Tabela 28: Wskaźnik intensywności powiązań handlowych w eksporcie do nowych krajów członkowskich UE (eksport za lata 2000-2005)

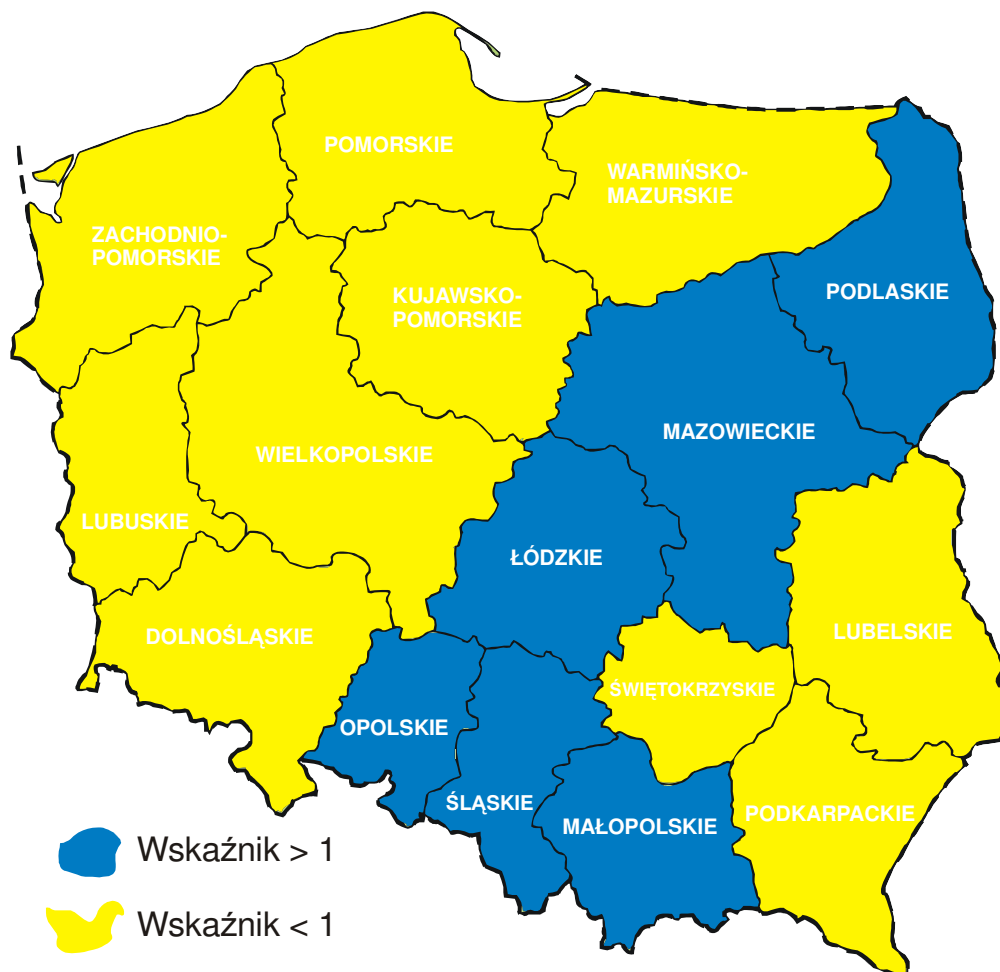
Województwo	Wartość wskaźnika
Mazowieckie	1,55
Małopolskie	1,53
Podlaskie	1,43
Opolskie	1,13
Śląskie	1,09
Łódzkie	1,00
Podkarpackie	0,93
Świętokrzyskie	0,92
Dolnośląskie	0,88
Lubelskie	0,79
Wielkopolskie	0,75
Kujawsko-pomorskie	0,74
Warmińsko-mazurskie	0,69
Lubuskie	0,65
Pomorskie	0,55
Zachodniopomorskie	0,33

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli 28, najwyższą wartość przyjmuje wskaźnik dla Mazowsza. 2. miejsce zajmuje Małopolska, co potwierdza szczególne więzi łączące województwo z „nowymi” członkami UE.

Mapa 2: Wskaźnik intensywności powiązań handlowych w eksporcie do nowych krajów członkowskich UE (eksport za lata 2000-2005)

Źródło: Opracowanie autorów na podstawie danych GUS

Małopolska wraz z Podlasiem, Mazowszem, Ziemią Łódzką i Opolską oraz Śląskiem znalazła się w grupie województw, dla których kontakty handlowe z „nową” Unią Europejską mają szczególne znaczenie. Warto zauważyć, że dwa regiony: opolskie i śląskie charakteryzuje większa od przeciętnej krajowej intensywność powiązań handlowych z dwoma bardzo ważnymi dla Polski rynkami zbytu: „starą” i „nową” UE.

7. Intensywność powiązań handlowych z pozostałymi regionami świata

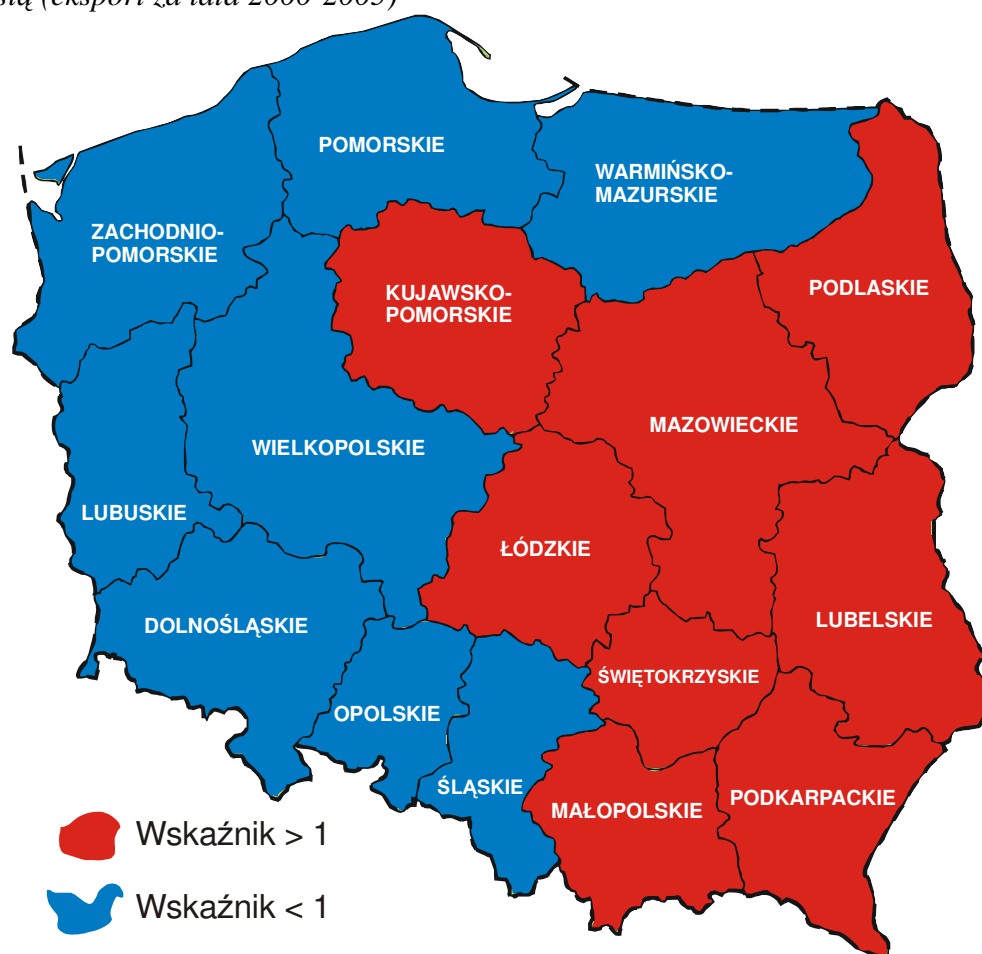
Według identycznej metodologii obliczone zostały powiązania handlowe z innymi regionami świata. Powiązania Małopolski z Rosją, Ukrainą i Białorusią są wyższe niż przeciętnie w Polsce. Wskaźnik charakteryzujący tę intensywność w latach 2000-2005 kształtował się na poziomie 1,27.

Tabela 29: Wskaźnik intensywności powiązań handlowych w eksporcie z Rosją, Ukrainą i Białorusią (eksport za lata 2000-2005)

Województwo	Wartość wskaźnika
Lubelskie	2,80
Podlaskie	2,27
Podkarpackie	2,22
Mazowieckie	1,88
Łódzkie	1,69
Kujawsko-pomorskie	1,50
Świętokrzyskie	1,28
Małopolskie	1,27
Warmińsko-mazurskie	0,91
Lubuskie	0,77
Wielkopolskie	0,69
Pomorskie	0,55
Opolskie	0,50
Zachodniopomorskie	0,39
Śląskie	0,36
Dolnośląskie	0,29

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa 3: Wskaźnik intensywności powiązań handlowych w eksporcie z Rosją, Ukrainą i Białorusią (eksport za lata 2000-2005)

Źródło: Opracowanie autorów na podstawie danych GUS

Najwyższą skłonność do eksportu na rynki Rosji, Ukrainy i Białorusi w latach 2000-2005 – oprócz lidera Lubelszczyzny – posiadały Podlasie i Podkarpacie. Najniższym wskaźnikiem charakteryzowały się województwa zachodnie, usytuowane wzdłuż zachodniej granicy. Mimo zatem ułatwionego dostępu do wspólnego rynku po integracji Polski z UE i utrudnień, które pojawiły się w handlu z krajami pozaunijnymi, również w tym przypadku wyraźne jest wspomniane wcześniej „ciążenie” handlu w kierunku najbliższych sąsiadów. Warto zwrócić uwagę na bardzo znaczną rozpiętość wskaźnika. Jego wartość wahała się od 0,29 dla dolnośląskiego do 2,80 dla lubelskiego.

W przypadku krajów Dalekiego Wschodu, wskaźnik intensywności powiązań handlowych Małopolski za lata 2000-2005 wynosił 1,25. Na czele rankingu znajduje się Lubelskie, dla którego analogiczny miernik kształtował się na poziomie 2,82.

Tabela 30: Wskaźnik intensywności powiązań handlowych w eksporcie z krajami Dalekiego Wschodu (eksport za lata 2000-2005)

Województwo	Wartość wskaźnika
Lubelskie	2,82
Pomorskie	1,46
Mazowieckie	1,45
Świętokrzyskie	1,41
Dolnośląskie	1,35
Małopolskie	1,25
Podlaskie	1,17
Kujawsko-pomorskie	1,01
Podkarpackie	0,81
Zachodniopomorskie	0,81
Łódzkie	0,67
Warmińsko-mazurskie	0,58
Lubuskie	0,52
Opolskie	0,51
Śląskie	0,51
Wielkopolskie	0,41

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kolejną grupą są kraje określane jako „pozostałe”. Dane dotyczące tych krajów przedstawiono w tabeli 31.

Tabela 31: Wskaźnik intensywności powiązań handlowych w eksporcie z pozostałymi krajami (eksport za lata 2000-2005)

Województwo	Wartość wskaźnika
Pomorskie	2,04
Zachodniopomorskie	1,64
Podkarpackie	1,45
Mazowieckie	1,17
Warmińsko-mazurskie	1,10
Świętokrzyskie	0,97
Małopolskie	0,97
Lubelskie	0,84
Śląskie	0,79
Łódzkie	0,78
Wielkopolskie	0,75
Kujawsko-pomorskie	0,74
Podlaskie	0,67
Lubuskie	0,56
Opolskie	0,53
Dolnośląskie	0,50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Największa intensywność eksportu do tzw. pozostałych krajów cechuje województwo pomorskie, najmniejsza dolnośląskie. W Małopolsce wskaźnik kształtował się na poziomie 0,97, co oznacza, że skłonność do ekspansji handlowej na rynki tzw. pozostałych krajów w latach 2000-2005 była nieco niższa niż przeciętnie w Polsce.

8. Handel wewnątrzgałęziowy

Z punktu widzenia rozważań dotyczących zmian charakteru handlu zagranicznego województwa ważne są informacje na temat średniego udziału wymiany wewnątrzgałęziowej w handlu regionu. Teoria handlu wewnątrzgałęziowego tłumaczy coraz powszechniejsze zjawisko nakładania się strumieni handlu, czyli sytuację, w której region jest jednocześnie importerem i eksporterem tych samych produktów. Baza eksportu w handlu typu wewnątrzgałęziowego wynika zasadniczo z trzech czynników:

- zróżnicowania dóbr (zróżnicowanie obejmuje np. różne warianty danego produktu),
- występowania korzyści skali (większa skala produkcji umożliwia obniżenie kosztów jednostkowych)
- oraz konkurencji niedoskonałej⁷.

⁷ Zielińska-Głębocka A., „Wprowadzenie do ekonomii międzynarodowej, teoria handlu i polityki handlowej”, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk, 1997

Handel wewnątrzgałęziowy (nakładanie się strumieni importu i eksportu) jest charakterystyczny przede wszystkim dla wymiany między krajami uprzemysłowionymi, o podobnym poziomie rozwoju i upodabniających się gustach konsumentów. Nakładanie się strumieni handlu jest cechą handlu w UE, w przeciwieństwie np. do handlu między UE a krajami mniej rozwiniętymi (do których UE eksportuje towary wysoko przetworzone, a z których importuje towary nisko przetworzone i surowce – nie ma wówczas warunków dla nakładania się strumieni handlu).

Udział handlu wewnątrzgałęziowego w handlu województwa ogółem w latach 2002-2005 praktycznie się nie zmieniał i oscylował wokół 43%.

Udziału handlu wewnątrzgałęziowego w obrotach ogółem obliczono w oparciu o zmodyfikowany indeks Grubela i Lloyda:

$$R_i = \sum_{i=1}^n \frac{(a_i Ex_i + b_i Im_i) - |a_i Ex_i - b_i Im_i|}{(a_i Ex_i + b_i Im_i)}$$

gdzie:

- $(Ex_i + Im_i)$ oznacza globalną wartość wymiany zagranicznej branży i ,
- $|Ex_i - Im_i|$ jest bezwzględną wartością z różnicy między eksportem i importem branży i ,
- a_i oznacza udział branży i w eksporcie regionu,
- b_i oznacza udział branży i w imporcie regionu.

W tabeli 32 przedstawione zostały indeksy handlu wewnątrzgałęziowego w latach 2002-2005 dla najważniejszych (o udziale powyżej 1% w eksporcie w 2005 roku) produktów (SWW) w eksporcie województwa. Im bardziej wartość indeksu zbliża się do 100, tym większy jest stopień nakładania się strumieni eksportu i importu.

Indeksy handlu wewnątrzgałęziowego dla poszczególnych SWW obliczone zostały według formuły:

$$R_i = \left(\frac{(Ex_i + Im_i) - |Ex_i - Im_i|}{(Ex_i + Im_i)} \right) * 100$$

gdzie:

- $(Ex_i + Im_i)$ oznacza globalną wartość wymiany zagranicznej branży i ,
- $|Ex_i - Im_i|$ jest bezwzględną wartością z różnicy między eksportem i importem branży i .

Tabela 32: Indeksy handlu wewnątrzgałęziowego w latach 2002-2005

	Indeks handlu wewnątrzgałęziowego				Udział SWW w eksporcie w 2005 roku
	2002	2003	2004	2005	
Wyroby przemysłu metali nieżelaznych pozostałe	94,8	83,2	90,3	99,2	2,0
Tytoń i wyroby tytoniowe	45,7	89,4	93,8	97,4	2,6
Tworzywa sztuczne i kauczuki	99,6	94,7	99,9	96,7	4,2
Wyroby przemysłu elektronicznego	56,4	79,9	71,0	96,6	2,3
Wyroby elektrotechniczne osobno nie wymienione	81,2	94,4	89,1	92,1	1,7
Produkty organiczne	91,4	91,2	76,4	88,0	3,9
Maszyny i urządzenia elektroenergetyczne	90,7	89,2	96,3	86,3	2,4
Wyroby odlewni (łącznie z armaturą)	78,0	74,0	90,9	80,7	1,8
Wyroby hutnicze metali nieżelaznych	77,7	81,1	74,3	78,7	2,0
Maszyny i urządzenia ogólnego przeznaczenia pozostałe	90,7	90,1	90,8	77,2	3,5
Produkty przemysłu mięsnego - część I	42,8	48,7	63,8	71,5	1,0
Wyroby z tworzyw sztucznych	34,2	37,5	53,5	71,1	1,8
Wyroby metalowe przemysłowe	63,0	72,1	69,6	69,7	3,6
Przetwory owocowe, warzywne i grzybowe	97,6	71,7	69,5	69,5	1,5
Odzież i bielizna osobista z tkanin	61,5	60,1	62,3	68,2	1,3
Maszyny i urządzenia energetyczne	85,3	87,0	84,3	66,8	1,7
Przetwory papiernicze	53,9	59,7	59,6	65,1	1,3
Wyroby gumowe	92,6	62,3	63,9	63,7	1,9
Wyroby cukiernicze trwałe	45,6	58,1	66,9	62,0	1,5
Materiały ogniotrwałe	56,5	54,5	54,5	61,8	1,0
Środki transportu samochodowego	88,7	82,1	72,2	59,4	6,5
Surowce wtórne metali nieżelaznych	42,8	38,2	58,1	56,1	1,3
Blachy walcowane na zimno, blachy powlekane, inne wyroby hutnicze	97,4	35,6	38,7	54,9	1,4
Konstrukcje metalowe	62,3	63,0	61,2	54,9	1,4
Wyroby poligraficzne	41,3	44,9	39,2	54,0	3,3
Wyroby wyciskane i ciągnięte z metali nieżelaznych i ich stopów	89,2	80,3	70,7	51,2	1,6
Maszyny, urządzenia dla handlu i innych działów gosp. narodowej	73,9	54,4	46,2	51,0	1,3
Meble i wyroby stolarskie	40,1	32,8	31,0	32,9	2,0
Surowce pierwotne dla hutnictwa metali nieżelaznych	37,9	31,0	28,7	21,8	1,2
Szkło gospodarcze	21,4	14,9	17,4	16,2	1,6
Kable i przewody	12,2	10,5	7,1	5,7	14,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najwyższe wskaźniki handlu międzygałęziowego cechują następujące grupy towarów (w 2005 roku): wyroby przemysłu metali nieżelaznych pozostałe, tytoń i wyroby tytoniowe, tworzywa sztuczne i kauczuki, wyroby przemysłu elektronicznego. Zwraca uwagę fakt, że poza wyrobami przemysłu elektronicznego wymiana wewnątrzgałęziowa odbywa się w grupie produktów stosunkowo nisko przetworzonych.

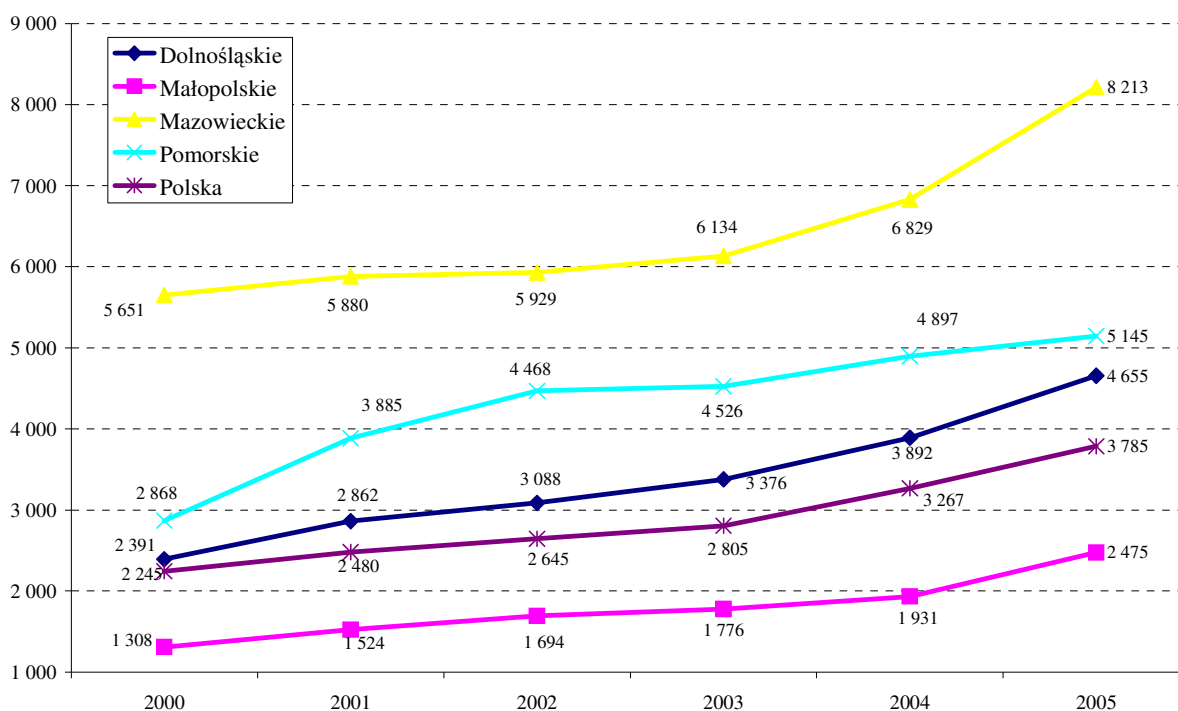
Jest to dość nietypowe, ponieważ w krajach wysoko rozwiniętych handel wewnątrzgałęziowy dotyczy głównie produktów o wysokim stopniu przetworzenia.

9. Analiza relacji strumieni eksportu i importu Małopolski w podziale na grupy krajów

Suma wartości eksportu i importu jest wskaźnikiem charakteryzującym faktyczny potencjał handlu. Im większa jest wartość łącznej wymiany zagranicznej, tym bardziej „otwarty” jest region i tym większa jego zdolność do funkcjonowania w warunkach gospodarki globalnej.

Na wykresie 35 przedstawiono trend kształtowania się sumy wartości eksportu i importu *per capita* w latach 2000-2005 przeciętnie w Polsce, w województwach, w których wymiana z zagranicą jest największa i w Małopolsce.

Wykres 35: Suma wartości eksport i importu (EUR) *per capita* w latach 2000-2005, porównanie Małopolski do wybranych województw

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

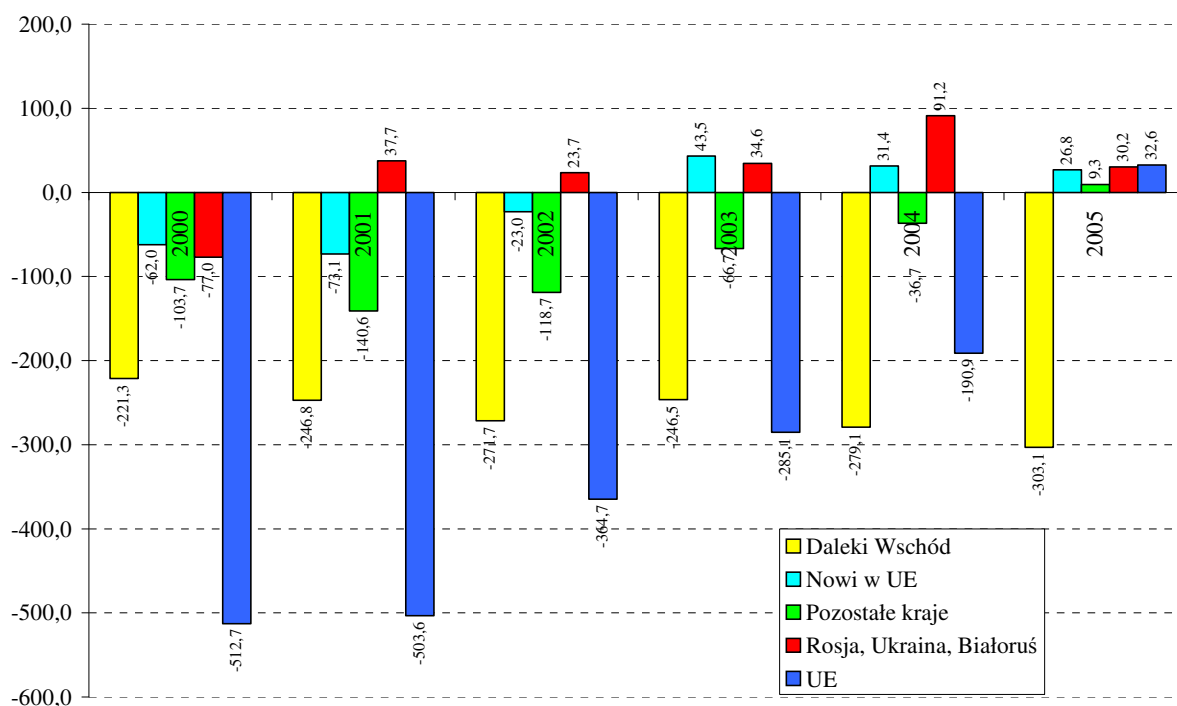

Jak wynika z analizy danych, suma małopolskiego eksportu i importu (w ujęciu wartościowym) jest niższa od przeciętnej w Polsce i znacząco odbiega od wskaźników charakteryzujących liderów wymiany. Obserwujemy, co prawda wzrost tego wskaźnika, ale nie tylko w Małopolsce. W zasadzie należy stwierdzić, że w latach 2000-2005 Małopolsce nie udało się zmniejszyć dystansu dzielącego ją od średniej krajowej i od „najlepszych” pod tym względem regionów.

Warto jednak odnotować, że średnią krajową podwyższa wyraźnie „uciekające” do przodu Mazowsze. Dynamika wzrostu tego wskaźnika w latach 2004-2005 w województwie mazowieckim była wyraźnie wyższa od przeciętnej dla kraju.

W latach 2000-2005 obserwujemy wyraźną poprawę w zakresie kształtowania się salda obrotów handlowych Małopolski. W 2000 w wymianie ze wszystkimi grupami krajów odnotowywano deficyt. Szczególnie głęboki był on w handlu z UE (-512,7 mln euro). W 2005 roku ujemne saldo w wymianie utrzymało się tylko (a w zasadzie zwiększyło) w handlu z Dalekim Wschodem.

Wykres 36: Saldo handlu zagranicznego Małopolski w podziale na grupy krajów w latach 2000-2005 (mln EUR)

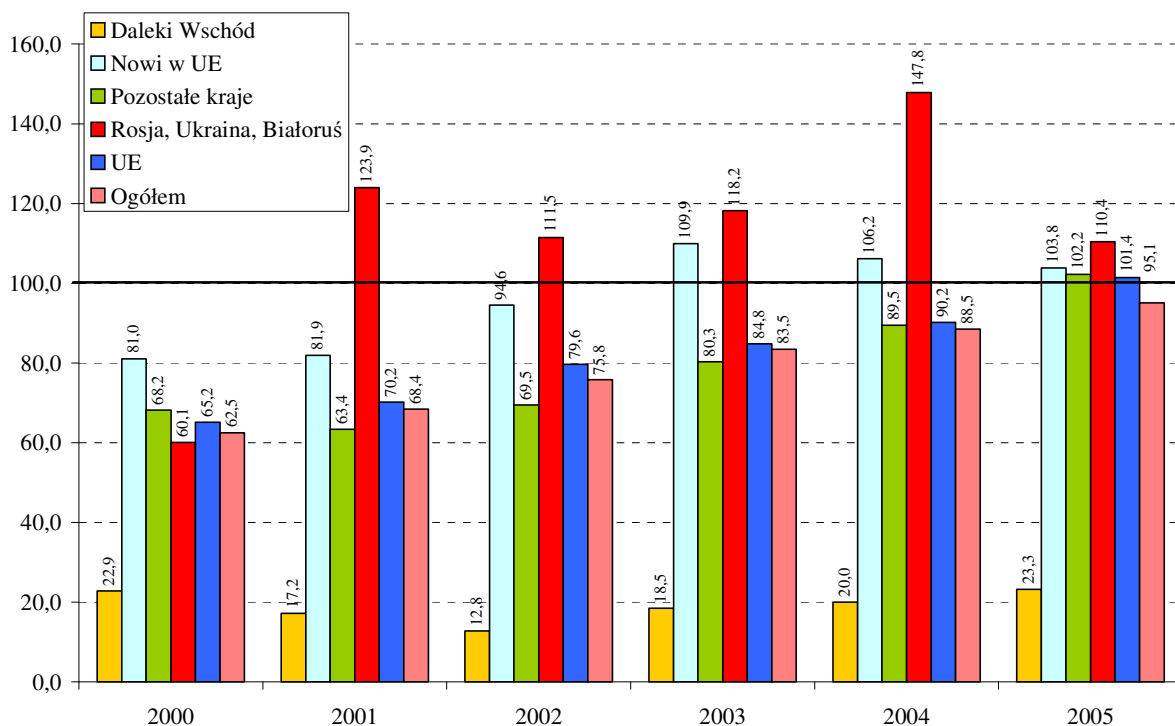

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W wymianie z wszystkimi pozostałymi grupami krajów powstało saldo dodatnie. Jest to objaw bardzo pozytywny, świadczy o zdolności do utrzymywania się i powiększania sprzedaży na zagraniczne rynki.

Na wykresie 37 przedstawiono wskaźnik pokrycia importu eksportem dla różnych grup krajów.

Wykres 37: Wskaźnik pokrycia importu eksportem (coverage ratio) dla Małopolski w latach 2000-2005 w podziale na grupy krajów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

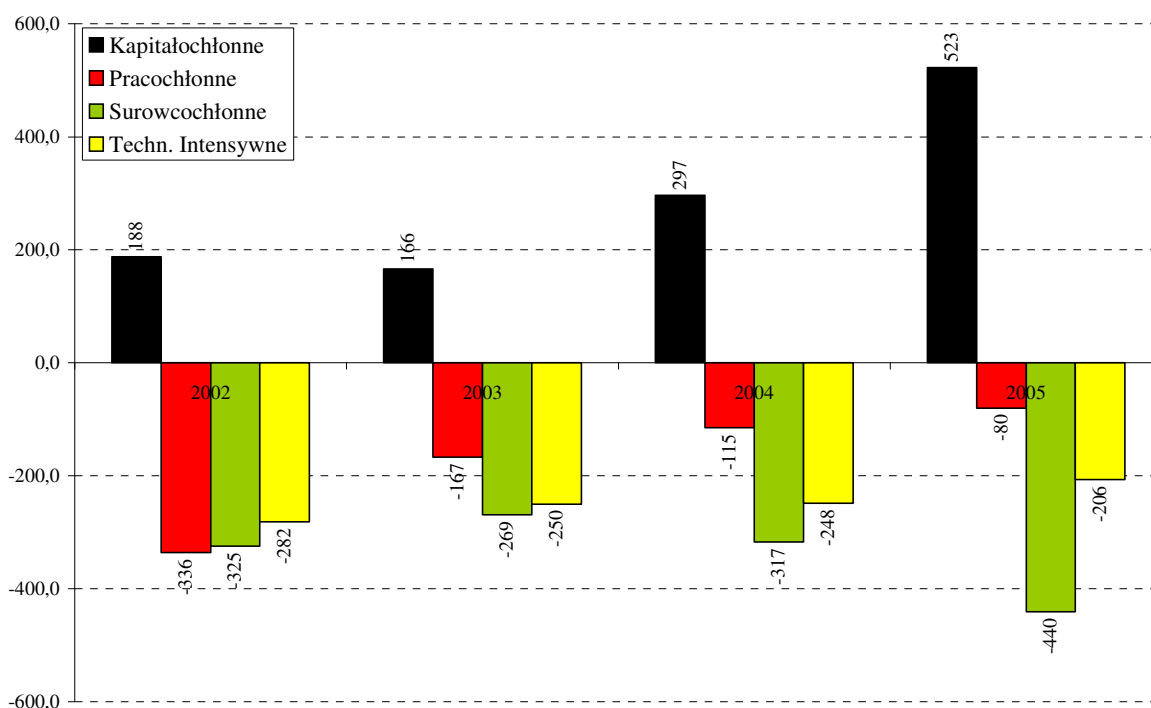
Jeżeli wskaźnik ten osiąga wartość równą 100 oznacza to, że wartość eksportu pokrywa wartość importu, jeżeli jest mniejszy od 100 to koszt importu przewyższa dochody z eksportu, a jeżeli większy – to eksport generuje nadwyżkę ponad wydatki związane z importem.

Jak bardzo czytelnie wynika z wykresu, w 2005 roku najmniej korzystny wskaźnik osiągnięto w handlu z krajami Dalekiego Wschodu. W wymianie z wszystkimi innymi grupami krajów przychody z eksportu pokrywały wydatki na import. Warto zauważyć, że w latach 2000-2005 obserwujemy systematyczną poprawę wskaźników. Jedynym wyjątkiem był handel z Rosją, Ukrainą i Białorusią, gdzie można zaobserwować wahania wartości wskaźnika pokrycia importu eksportem. Potwierdza to opinię, że handel z tymi krajami jest najmniej stabilny.

W 2005 roku jedyną grupą towarów, w wymianie których powstawała nadwyżka były produkty kapitałochłonne. Nadwyżka ta była na tyle duża, że w znacznym stopniu zredukowała ujemne saldo, które powstało w obrotach innych grup.

W produktach pracochłonnych i technologicznie intensywnych w latach 2000-2005 obserwujemy również systematyczne obniżanie się deficytu w wymianie.

Wykres 38: Saldo obrotów handlu zagranicznego Małopolski w podziale na grupy produktów w latach 2002-2005 (mln EUR)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jedyną grupą, w której ujemne saldo uległo pogłębieniu są produkty surowcochłonne. Przyczyną zwiększenia deficytu jest zwiększenie popytu na paliwa płynne oraz wzrost cen ropy na rynkach światowych.

10. Import województwa małopolskiego

Import produktów można rozpatrywać z różnych aspektach. Z punktu widzenia rozliczeń finansowych stanowi on sumę wydatków, którą ponoszą importerzy w zamian za sprowadzane z zagranicy towary. Bardzo często wydatki na import są porównywane z dochodami, które pochodzą z eksportu. Za korzystną uznaje się sytuację, gdy wpływy z eksportu przewyższają wydatki na import, czyli gdy w handlu zagranicznym powstaje dodatnie saldo. Ocena ta jednak nie jest jednoznaczna. Ujemne saldo, oznaczające nadwyżkę wartości importu nad eksportem może być bowiem trudne do uniknięcia, jeżeli:

- import dostarcza surowców niezbędnych dla przemysłu przetwórczego,
- import dotyczy dóbr inwestycyjnych, które stanowią wyposażenie lub przyczyniają się do modernizacji maszyn i urządzeń,
- import dostarcza konsumentom artykułów, które z różnych powodów nie mogą być produkowane w kraju. Brak możliwości ich wytworzenia może wynikać ze względów klimatycznych (np. cytrusy, owoce morza itd.), technologicznych (ze względu na lukę innowacyjną nie mogą być wytwarzane w kraju). Mogą być to również artykuły luksusowe, sygnowane ekskluzywnymi markami i wytwarzane w limitowanych seriach, na które reflektuje nieliczna i elitarna grupa odbiorców.

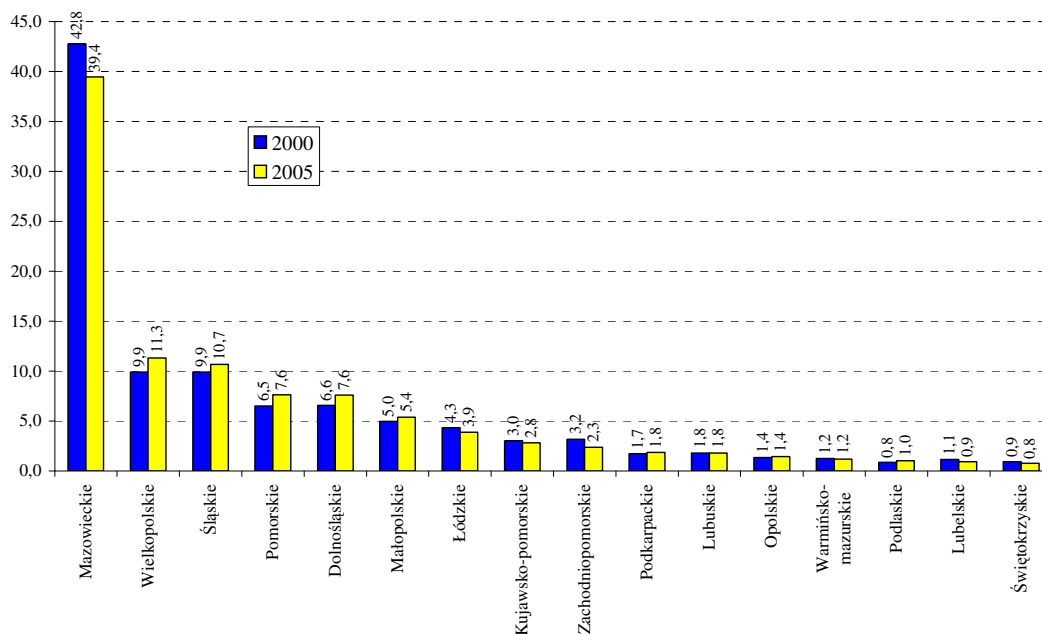
Zakup wymienionych grup artykułów za granicą jest zatem uzasadniony, a jego skala nie zawsze może być równoważona eksportem.

Najmniej korzystny jest import dóbr konsumpcyjnych, które są substytutami produktów krajowych. Stanowi on konkurencję dla towarów rodzimych, prowadzi do ich „wypychania” z rynku, powoduje zmniejszenie popytu i ograniczenie produkcji.

Wolumen importu jest często skorelowany z wielkością produkcji regionu. Im większe są potrzeby producentów związane z zakupem surowców, maszyn i urządzeń, im większe są inwestycje, tym bardziej znacząca skala importu.

Na wykresie 39 przedstawiono udział województw w imporcie Polski w roku 2000 oraz 2005.

Wykres 39: Udział województw w imporcie Polski w latach 2000 i 2005 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Największym importerem spośród polskich województw jest Mazowsze. W 2005 roku sprowadzało ono 39,4% całości dóbr kupowanych przez Polskę za granicą. Warto zauważyć, że udział województwa mazowieckiego w krajowym imporcie w 2005 roku w stosunku do 2000 roku nieco się obniżył (w 2000 roku wynosił 42,8%).

Asymetria między Mazowszem a pozostałymi województwami jest bardzo znaczna. O jej skali świadczy to, że w 2005 roku łączny udział w krajowym imporcie czterech kolejnych pod względem wielkości udziałów województw: wielkopolskiego, śląskiego, pomorskiego i dolnośląskiego stanowił 37,8%, czyli był o 1,6 pkt. % niższy niż Mazowsza.

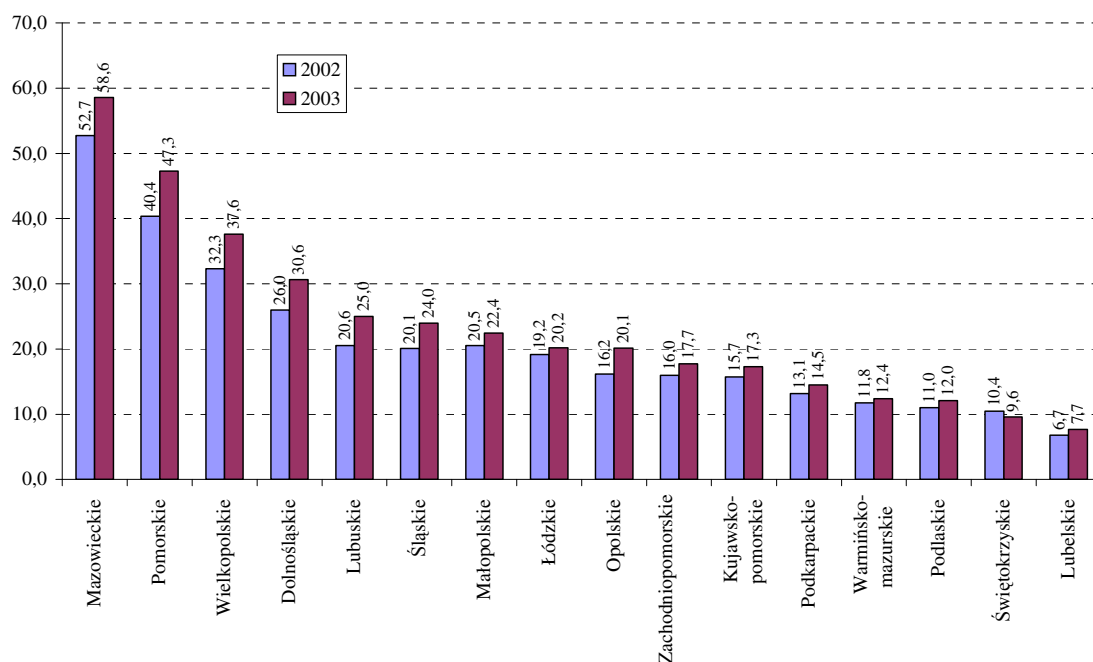
Ta ogromna „przewaga” województwa mazowieckiego wynika z następujących powodów:

- Mazowsze jest największym polskim producentem dóbr, stąd potrzeby importowe regionalnego przemysłu są największe,
- województwo mazowieckie jest regionem o najwyższej liczbie mieszkańców, dlatego popyt, w tym również na dobra importowane, jest największy,
- Mazowsze jest województwem, w którym stopa życiowa jest najwyższa, dlatego bardziej znaczący jest popyt na dobra luksusowe, „z wyższej półki”,
- część importu ma tzw. charakter pośredni, to znaczy dokonywana jest poprzez wyspecjalizowane firmy handlu zagranicznego, które bardzo często zlokalizowane są poza obszarem województwa, do którego ostatecznie trafiają produkty sprowadzane z zagranicy. Sposób ewidencjonowania obrotów „przypisuje” je natomiast regionom, w których zlokalizowane są firmy pośredniczące w handlu. W Polsce, najwięcej tego rodzaju central jest w Warszawie.

W 2005 roku, Małopolska, pod względem udziału w krajowym imporcie, zajęła 6. miejsce wśród polskich województw (ze wskaźnikiem 5,4%). Popyt Małopolski na zagraniczne produkty nie jest zatem znaczący (w porównaniu do innych polskich województw). Warto jednak odnotować, że udział ten w 2005 roku w porównaniu do 2000 roku wzrósł o 0,4 pkt. % (z 5,0% do 5,4%). Zmiana ta – jakkolwiek względnie niewielka – jest istotna, ponieważ we wspomnianym okresie nastąpił duży wzrost wartości importu krajowego.

Kolejnym wskaźnikiem, który charakteryzuje otwartość gospodarki regionalnej jest udział importu w PKB (wykres 40).

Wykres 40: Udział importu w PKB w roku 2002 i 2003 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2003 roku wskaźnik ten był najwyższy dla województwa mazowieckiego (58,6%). W Małopolsce kształtował się na poziomie 22,4% i wzrósł w porównaniu do 2000 roku o 1,9 pkt. %. Z punktu widzenia wysokości tego wskaźnika Małopolska zajmuje 7. miejsce w Polsce.

Wskaźnikiem, który pozwala na bardziej zobiektywizowaną ocenę oraz umożliwia bardziej obiektywne porównania regionów jest wartość importu na jednego mieszkańca. Jego wysokość jest regionalnie bardzo zróżnicowana. Województwem, które wyraźnie „odbiega” od pozostałych jest Mazowsze (5893 euro w 2005 roku). Przyczyny tak znacznego dystansu dzielącego województwo stołeczne od „reszty” Polski zostały już omówione. Bardzo dużymi – jak na polskie realia – importerami są również: Pomorskie, Wielkopolskie i Dolnośląskie. Małopolska ze wskaźnikiem 1296 euro (w 2005 roku) zajmuje 8. miejsce w Polsce.

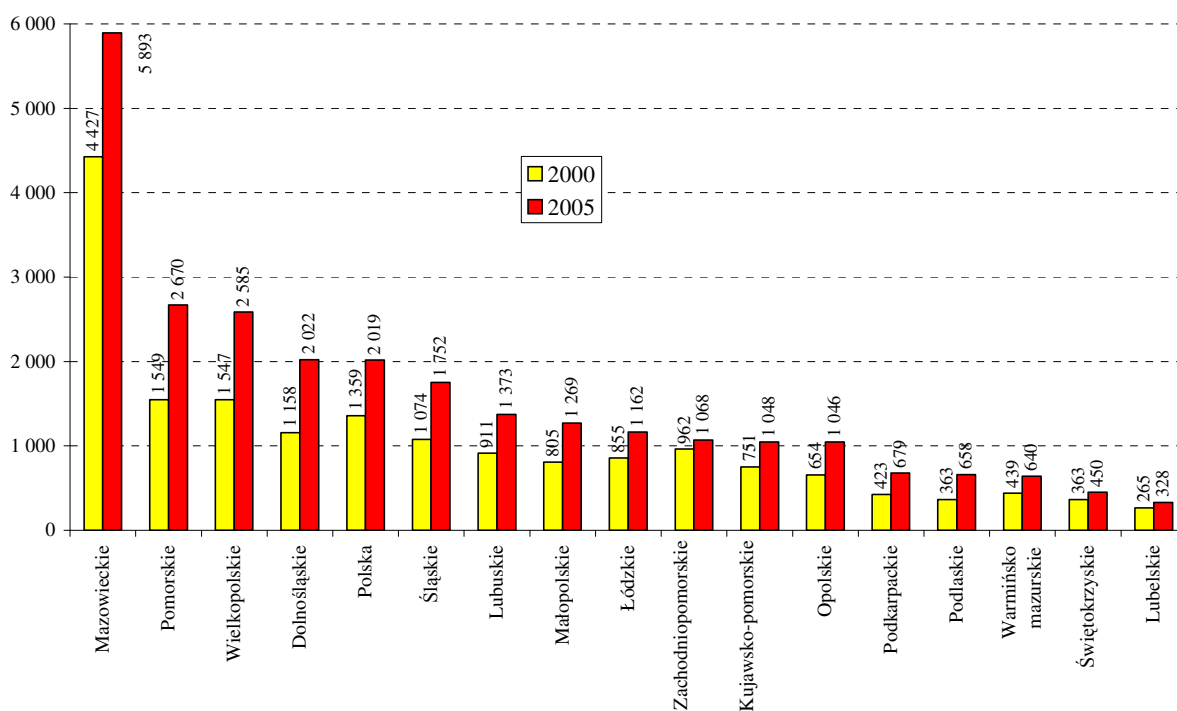
Tabela 33: Import województw per capita w latach 2000-2005 (EUR)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Mazowieckie	4 427	4 448	4 456	4 559	4 966	5 893
Pomorskie	1 549	1 976	2 207	2 338	2 649	2 670
Wielkopolskie	1 547	1 644	1 840	1 980	2 261	2 585
Dolnośląskie	1 158	1 457	1 476	1 576	1 767	2 022
Polska	1 359	1 438	1 512	1 568	1 770	2 019
Śląskie	1 074	1 086	1 203	1 312	1 662	1 752
Lubuskie	911	986	992	1 086	1 179	1 373
Małopolskie	805	905	963	968	1 025	1 269
Łódzkie	855	934	963	937	1 070	1 162
Zachodniopomorskie	962	902	862	844	1 057	1 068
Kujawsko-pomorskie	751	748	787	780	879	1 048
Opolskie	654	621	719	802	920	1 046
Podkarpackie	423	463	505	514	574	679
Podlaskie	363	410	466	459	560	658
Warmińsko-mazurskie	439	479	492	489	563	640
Świętokrzyskie	363	388	443	376	398	450
Lubelskie	265	268	261	272	273	328

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

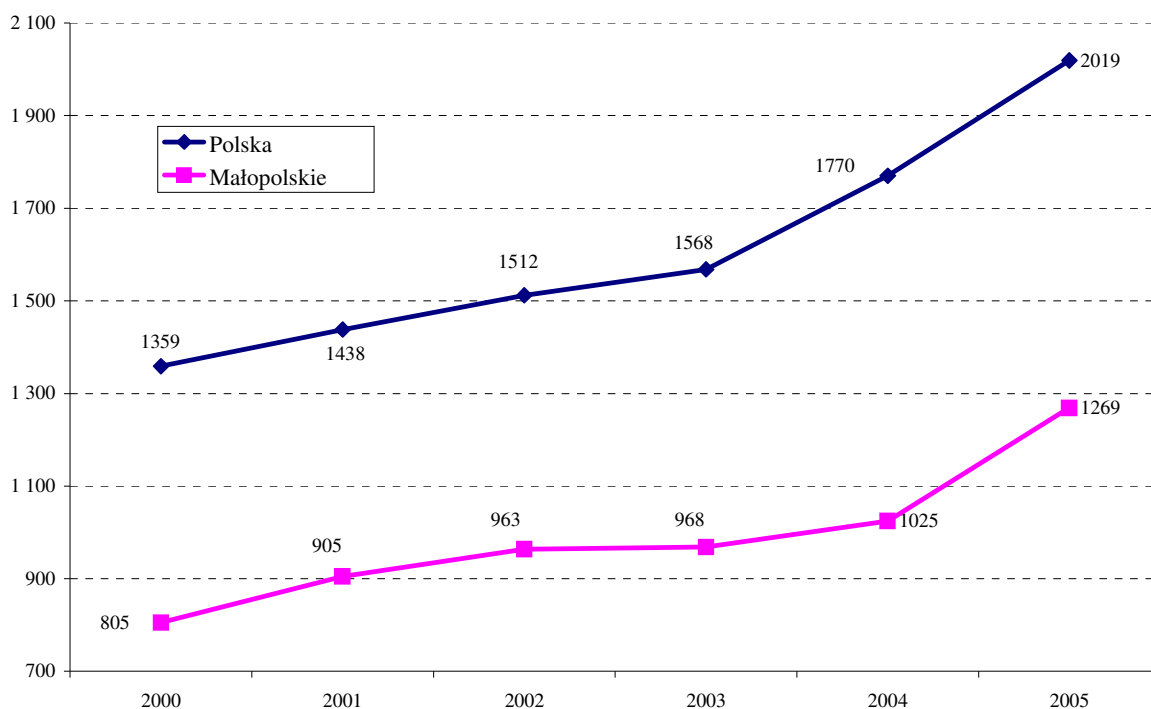
Interesująca jest analiza kształtowania się tego wskaźnika w latach 2000-2005. W okresie tym wartość importu na jednego mieszkańca wzrosła przeciętnie w Polsce o 660 euro, natomiast w Małopolsce o 464 euro.

Wykres 41: Wartość importu per capita w roku 2000 oraz 2005 (EUR)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 42: Wartość importu per capita województwa małopolskiego, porównanie z Polską (lata 2000-2005, EUR)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2000-2005 przyrost wartości importu *per capita* w Polsce był zatem wyższy niż w województwie małopolskim. Spowodowało to wzrost różnicy pomiędzy wysokością tych wskaźników w latach 2000 i 2005. W 2000 roku różnica ta wynosiła 554 euro, a w 2005 wzrosła do 750 euro.

Warto dodać, że województwami, w których wzrost wartości importu *per capita* w latach 2000-2005 był wyższy niż przeciętne w Polsce były (poza mazowieckim): pomorskie, wielkopolskie i dolnośląskie. To właśnie te cztery regiony „zawyżają” średnią ogólnopolską.

Największy udział w imporcie produktów (w ujęciu wartościowym) trafiających na rynek Małopolski mają Niemcy. W latach 2000-2005 import z tego kraju zwiększył się z 528,8 mln euro w 2000 roku do 979,5 mln euro w 2005 roku. Zwiększeniu wartości towarzyszył wzrost udziału tego kraju w wolumenie importu Małopolski (od 20,3% w 2000 roku do 23,6% w 2005 roku).

Do grupy bardziej znaczących importerów, które zwiększyły swój udział w wartości importu Małopolski w latach 2000-2005 należały również: Słowacja (z 6,2% do 10,5%), Francja (z 4,5% do 6,3%), Chiny (z 4,2% do 4,7%), Czechy (z 4% do 4,2%), Rosja (z 3,8% do 4,1%).

Tabela 34: Lista najważniejszych krajów w imporcie Małopolski w latach 2000-2005

Lp.		2000		2003		2004		2005	
		mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%
	Ogółem	2 603,7	100,0	3 144,3	100,0	3 340,6	100,0	4 144,0	100,0
1	Niemcy	528,8	20,3	645,6	20,5	770,4	23,1	979,5	23,6
2	Słowacja	160,9	6,2	217,1	6,9	278,7	8,3	434,8	10,5
3	Włochy	295,8	11,4	335,8	10,7	303,1	9,1	319,2	7,7
4	Francja	116,7	4,5	200,4	6,4	204,9	6,1	261,6	6,3
5	Chiny	108,8	4,2	149,3	4,7	167,8	5,0	194,7	4,7
6	Czechy	105,2	4,0	126,7	4,0	131,7	3,9	175,5	4,2
7	Rosja	99,4	3,8	120,5	3,8	120,1	3,6	170,2	4,1
8	Wielka Brytania	107,9	4,1	116,9	3,7	99,0	3,0	134,9	3,3
9	Niderlandy	80,2	3,1	85,3	2,7	106,7	3,2	129,7	3,1
10	Hiszpania	63,5	2,4	105,4	3,4	101,0	3,0	120,3	2,9
11	Szwecja	49,1	1,9	121,7	3,9	99,7	3,0	104,0	2,5
12	USA	124,3	4,8	84,4	2,7	80,5	2,4	93,8	2,3
13	Ukraina	90,0	3,5	63,9	2,0	59,2	1,8	90,0	2,2
14	Austria	63,0	2,4	71,8	2,3	87,9	2,6	87,6	2,1
15	Belgia	50,2	1,9	55,0	1,8	66,8	2,0	86,4	2,1
16	Węgry	43,0	1,7	78,4	2,5	81,2	2,4	69,6	1,7
17	Japonia	42,2	1,6	43,0	1,4	49,2	1,5	60,3	1,5
18	Turcja	15,8	0,6	36,1	1,1	42,1	1,3	50,4	1,2
19	Brazylia	31,3	1,2	23,9	0,8	38,0	1,1	45,4	1,1
20	Dania	29,8	1,1	41,3	1,3	31,6	0,9	44,9	1,1
21	Rumunia	13,9	0,5	17,2	0,5	25,7	0,8	43,2	1,0
22	Kazachstan	24,8	1,0	14,7	0,5	33,7	1,0	38,2	0,9
23	Szwajcaria	32,2	1,2	27,0	0,9	22,9	0,7	38,1	0,9
24	Białoruś	3,6	0,1	5,4	0,2	11,4	0,3	30,4	0,7
25	Finlandia	37,7	1,4	45,7	1,5	31,3	0,9	26,9	0,6
26	Tajwan	39,8	1,5	28,0	0,9	30,1	0,9	26,8	0,6
27	Grecja	13,1	0,5	13,2	0,4	16,5	0,5	20,0	0,5
28	Norwegia	8,6	0,3	14,2	0,5	15,2	0,5	19,0	0,5
29	India	10,3	0,4	10,8	0,3	11,2	0,3	17,6	0,4
30	Republika Korei	15,7	0,6	11,4	0,4	11,5	0,3	12,3	0,3
	Pozostałe kraje	198,1	7,6	234,2	7,4	211,5	6,3	218,7	5,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W tabeli 35 przedstawiono listę najważniejszych produktów importowanych przez Małopolskę. Jak widać z zestawienia, największy udział w zakupach dokonywanych za granicą ma grupa towarowa: produkty naftowe i syntetyczne paliwa płynne.

Tabela 35: Lista najważniejszych produktów w imporcie Małopolski w latach 2003-2005

Lp.	Ogółem	2003		2004		2005	
		mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%
1	Produkty naftowe i syntetyczne paliwa płynne	215,0	6,8	277,3	8,3	460,8	11,1
2	Produkty organiczne	155,2	4,9	165,8	5,0	196,2	4,7
3	Wyroby wyciskane i ciągnięte z metali nieżelaznych i ich stopów	67,0	2,1	96,0	2,9	178,3	4,3
4	Tworzywa sztuczne i kauczuki	112,8	3,6	134,9	4,0	155,0	3,7
5	Wyroby walcowane z metali nieżelaznych, ich stopów/bez folii	100,7	3,2	118,6	3,5	146,8	3,5
6	Blachy walcowane na zimno, blachy powlekane, inne wyroby hutnicze	76,7	2,4	98,0	2,9	143,4	3,5
7	Wyroby walcowane na gorąco gotowe	61,5	2,0	96,7	2,9	137,7	3,3
8	Wyroby z tworzyw sztucznych	108,8	3,5	103,8	3,1	130,3	3,1
9	Wyroby hutnicze metali nieżelaznych	83,7	2,7	109,6	3,3	120,8	2,9
10	Środki transportu samochodowego	114,5	3,6	105,6	3,2	108,4	2,6
11	Tytoń i wyroby tytoniowe	26,5	0,8	61,9	1,9	107,9	2,6
12	Przetwory papiernicze	87,3	2,8	78,0	2,3	105,2	2,5
13	Półfabrykaty i wytwory papiernicze	82,0	2,6	83,8	2,5	94,5	2,3
14	Maszyny i urządzenia ogólnego przeznaczenia pozostałe	67,5	2,1	92,3	2,8	86,9	2,1
15	Wyroby przemysłu elektronicznego	88,0	2,8	83,8	2,5	85,6	2,1
16	Owoce (bez materiału reprodukcyjnego)	125,2	4,0	93,5	2,8	84,8	2,0
17	Wyroby przemysłu metali nieżelaznych pozostałe	79,6	2,5	75,0	2,2	79,6	1,9
18	Wyroby metalowe przemysłowe	58,7	1,9	67,7	2,0	75,5	1,8
19	Maszyny i urządzenia elektroenergetyczne	30,2	1,0	40,7	1,2	70,9	1,7
20	Urządzenia do automatycznej regulacji i sterowania	47,1	1,5	48,1	1,4	69,8	1,7
21	Wyroby elektrotechniczne osobno nie wymienione	43,0	1,4	45,2	1,4	58,3	1,4
22	Maszyny i urządzenia dla pozostałych gałęzi przemysłu	69,5	2,2	49,4	1,5	49,8	1,2
23	Wyroby odlewni (łącznie z armaturą)	45,7	1,5	48,8	1,5	48,9	1,2
24	Wyroby poligraficzne	25,1	0,8	25,8	0,8	48,1	1,2
25	Aparatura pomiar. urządz. laborat. (bez optycz. - mechanicz i optycz.)	29,5	0,9	31,0	0,9	41,4	1,0
26	Systemy komputerowe, urządz. elektronicznej techniki komputerowej	57,9	1,8	54,5	1,6	40,7	1,0
27	Obrabiarki, maszyny i urządzenia do obróbki metali	32,7	1,0	25,3	0,8	37,0	0,9
28	Wyroby gumowe	25,7	0,8	29,1	0,9	35,7	0,9
29	Maszyny i urządzenia energetyczne	38,4	1,2	32,7	1,0	34,0	0,8
30	Farby i lakiery	35,4	1,1	33,9	1,0	34,0	0,8
	Pozostałe	953,3	30,3	933,9	28,0	1 077,6	26,0

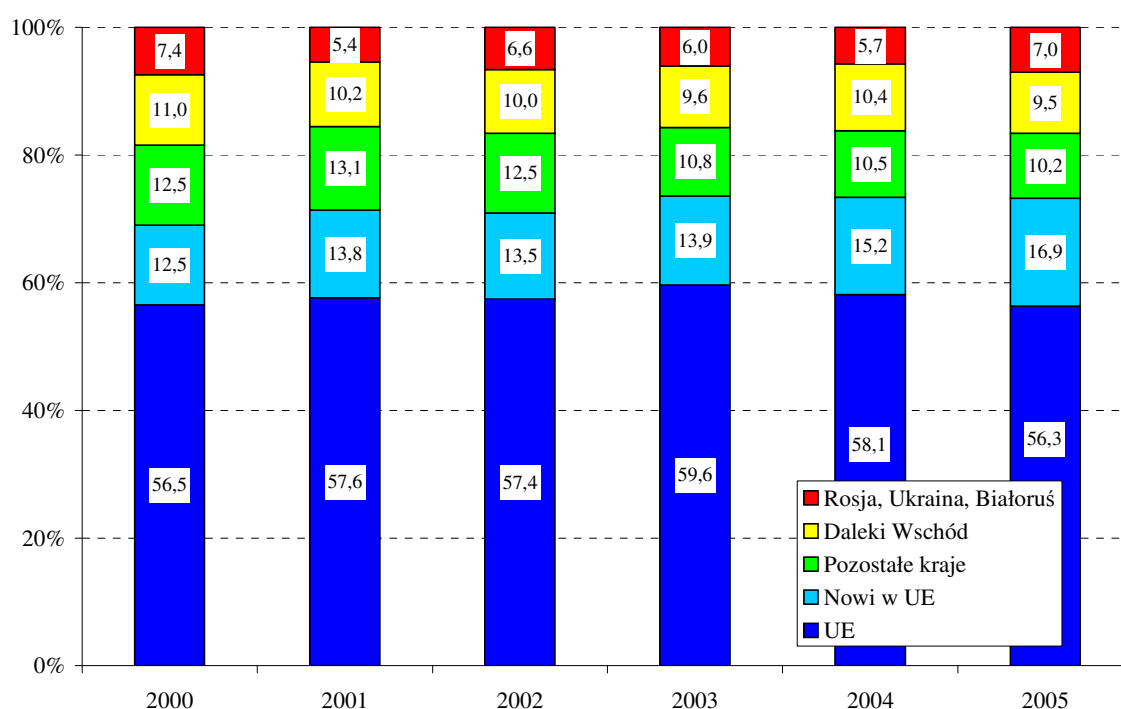
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jak już wspomniano, wzrost gospodarczy jest bardzo silnie skorelowany ze spożyciem surowców napędowych. Ponadto w Małopolsce zlokalizowana jest rafineria Trzebinia. Wartość zakupu produktów naftowych i syntetycznych paliw płynnych w latach 2003-2005 wzrosła o 245,8 mln euro, a ich udział w wartości importu zwiększył się z 6,8% do 11,1%.

Warto zwrócić uwagę na to, że na liście importowanych towarów pojawiają się m. in.: systemy komputerowe, urządzenia, elektronicznej techniki komputerowej, urządzenia do automatycznej regulacji i sterowania, aparatura pomiarowa, urządzenia laboratoryjne (bez optyczno – mechanicznych i optycznych), maszyny i urządzenia dla pozostałych gałęzi przemysłu, maszyny i urządzenia elektroenergetyczne oraz maszyny i urządzenia elektroenergetyczne. Są to dobra inwestycyjne, których zakupy mogą przyczynić się unowocześnienia gospodarki regionalnej.

Najważniejszym dostawcą importu do województwa są kraje „starej” Unii Europejskiej (wykres 43).

Wykres 43: Struktura importu województwa małopolskiego w latach 2000-2005 według grup krajów (%)

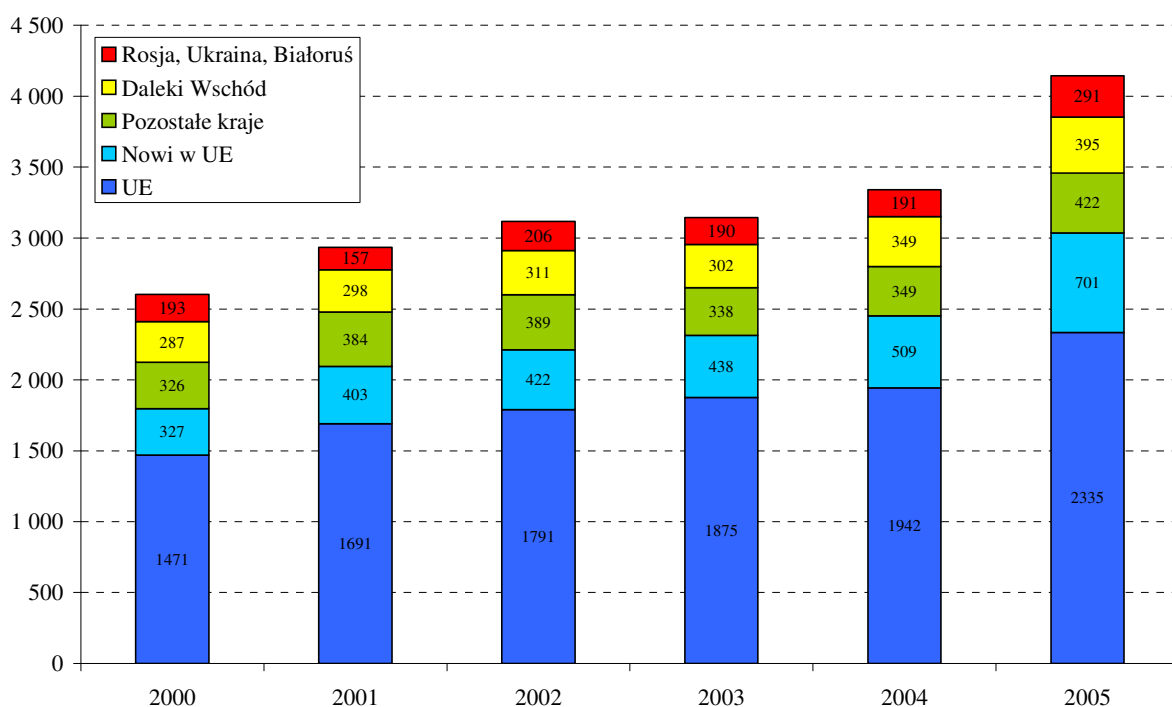

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Warto jednak zauważyć, że znaczenie UE 15 (mierzone udziałem w wartości importu) relatywnie zmniejszyło się, jakkolwiek skala tego spadku nie była znacząca (od 59,6% w 2003 roku do 56,3% w 2005 roku). Niewielkiej redukcji uległy również udziały: Rosji Ukrainy i Białorusi, Dalekiego Wschodu i tzw. pozostałych krajów.

Jedynym dostawcą produktów na rynek Małopolski, którego udział w wartości importu od 2000 roku systematycznie wzrastał były kraje „nowej” Unii (od 12,5% w 2000 roku do 16,9% w 2005 roku).

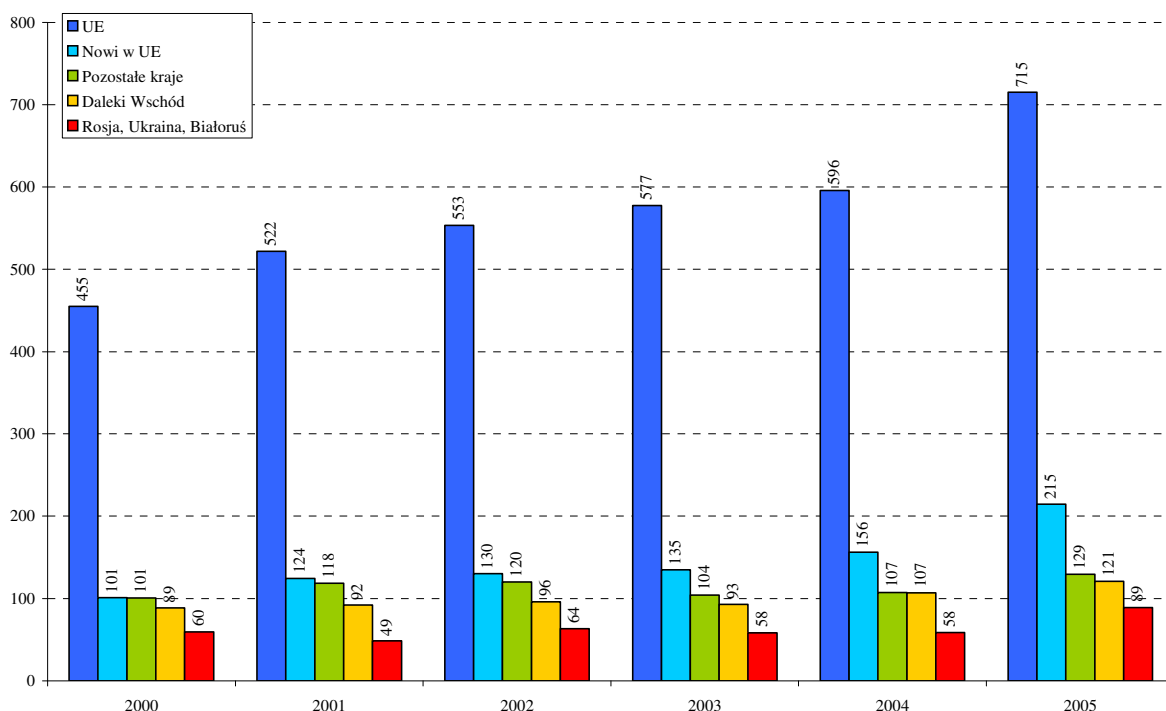
Wykres 44: Import województwa małopolskiego w podziale na grupy krajów, w latach 2000-2005, mln EUR

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wspomnianym zmianom udziałów towarzyszył wzrost wartości importu pochodzącego z wszystkich rynków (wykres 45). W największym stopniu zwiększył się import pochodzący ze „starej” UE (w latach 2000-2005 o 864 mln euro).

Wykres 45: Wartość importu per capita Małopolski (EUR) w latach 2000-2005 w podziale na grupy krajów

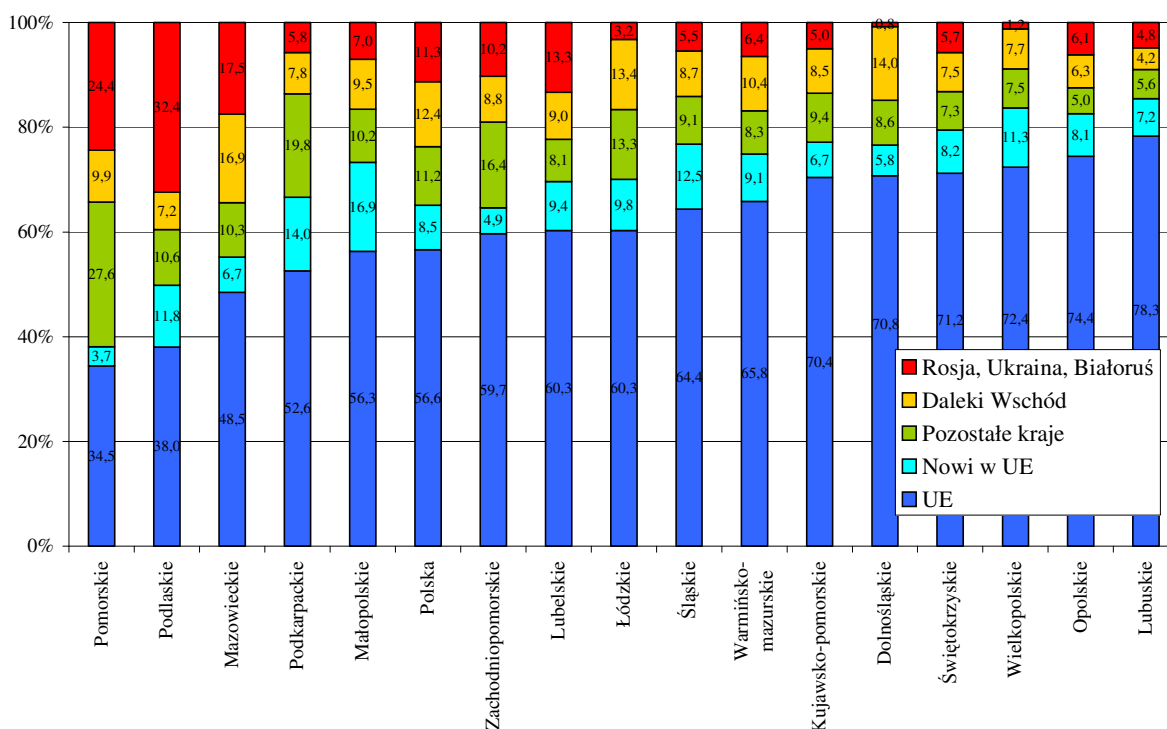

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Proporcje udziałów poszczególnych rynków w imporcie najbardziej widoczne są przy porównaniu wartości importu *per capita* pochodzącego z tych rynków. Na wykresie widać wyraźną asymetrię, pojawiającą się między grupami krajów, z których pochodzi import Małopolski. Z kierunku „stara” UE osiąga on wartość 715 euro, w porównaniu do 215 euro z krajów „nowej” UE. Warto odnotować, że wartość importu na jednego mieszkańca w latach 2000-2005 wzrosła w odniesieniu do wszystkich rynków.

Mimo, że „stara” Unia jest dla Małopolski najpoważniejszym dostawcą produktów pochodzących z importu, to znaczenie tego ugrupowania (mierzone udziałem w wartości importu) jest w porównaniu do innych województw mniejsze.

Wykres 46: Struktura importu w roku 2005 (w procentach) w podziale na grupy krajów, porównanie Małopolski z innymi województwami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na wykresie 46 przedstawiono strukturę importu polskich regionów w roku 2005 (w procentach) w podziale na grupy krajów. Jak wynika z danych, udział UE 15 w imporcie Małopolski jest minimalnie niższy od średniej ogólnopolskiej (Polska 56,6% Małopolska 56,3%). Z punktu widzenia wysokości tego wskaźnika Małopolska zajmuje dwunaste miejsce w kraju. Najbardziej „zależne” od importu z „UE 15” są Lubuskie (78,3%) i Opolskie (74,4%). Wskaźniki na poziomie ponad 70% odnotowują również województwa: wielkopolskie, świętokrzyskie, dolnośląskie i kujawsko-pomorskie.

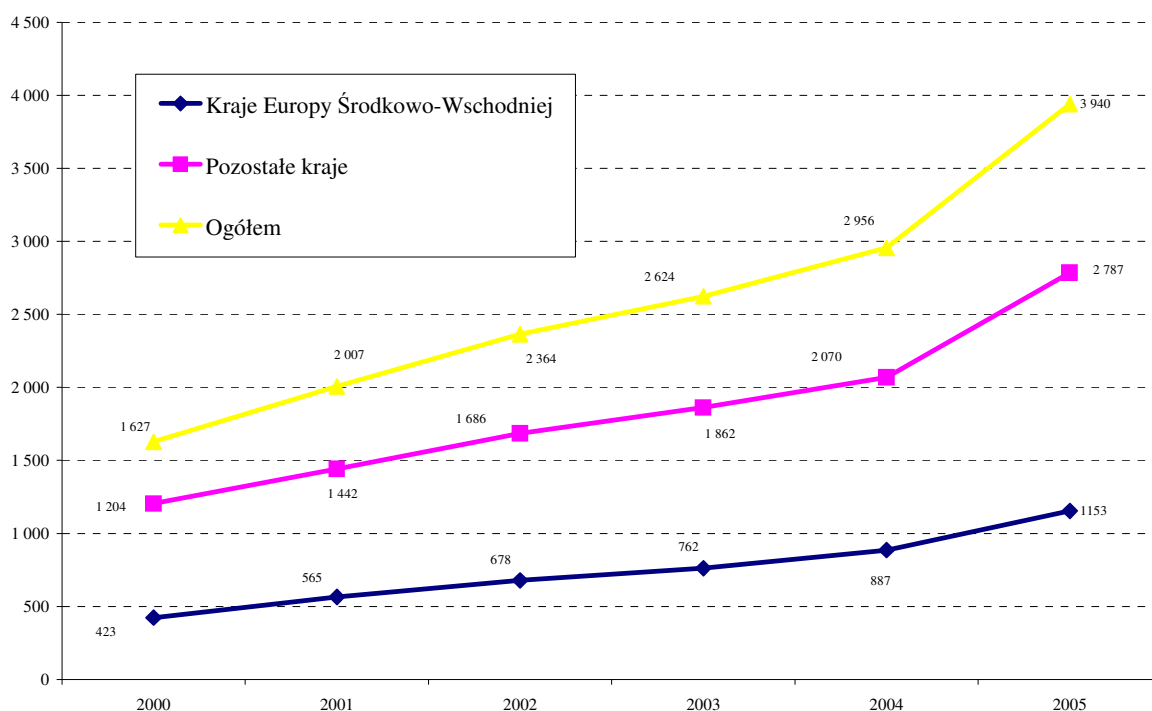
Małopolska jest natomiast liderem, jeżeli chodzi o udział nowych krajów członkowskich UE w imporcie. Wskaźnik 16,9% jest prawie dwukrotnie wyższy od przeciętnego dla kraju (8,5%).

11. specyfika handlu zagranicznego Małopolski z krajami Europy Śr.-wschodniej

Jak już wspomniano, Małopolska, w porównaniu do innych polskich regionów, posiada szczególnie silne związki handlowe z krajami Europy Środkowej i Wschodniej⁸. Dotyczy to zarówno importu jak i eksportu. Eksport na rynki tych krajów wzrósł z 423 mln euro w 2000 roku do 1153 mln euro w 2005 roku.

⁸ Lista krajów zaliczonych do Europy Środkowo-Wschodniej podana została w tabeli 36.

Wykres 47: Eksport Małopolski w podziale na kraje Europy Środkowo-Wschodniej oraz pozostałe (mln EUR) w latach 2000-2005

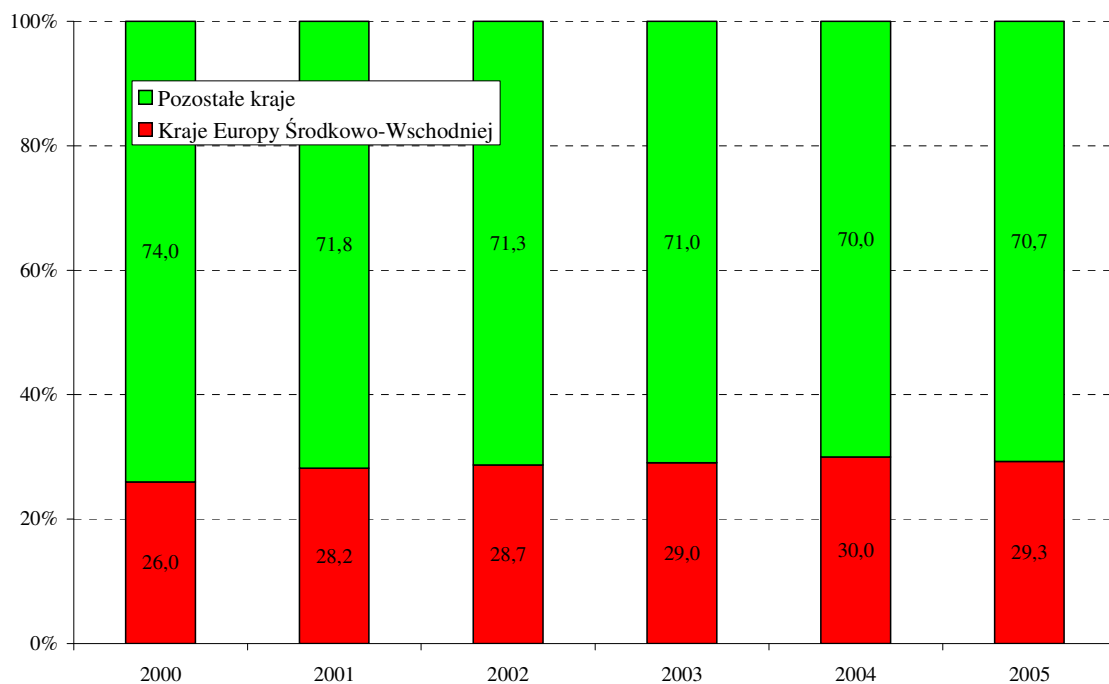

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jeżeli analizujemy wskaźniki zmian w ujęciu bezwzględnym, to wzrost wartości eksportu na inne rynki (pozostałych krajów) był większy, ponieważ w latach 2000-2005 wyniósł 1583 mln euro w porównaniu do 730 mln euro.

Obserwacja zmian wagi poszczególnych grup krajów w tym okresie wskazuje jednak, że w eksporcie Małopolski zwiększył się udział Europy Środkowej i Wschodniej (z 26,0% w 2000 roku do 29,3% w 2005 roku).

Wykres 48: Udział krajów Europy Środkowo-Wschodniej w eksporcie Małopolski w latach 2000-2005

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wzrostowi udziału krajów Europy Środkowo-Wschodniej towarzyszyło zmniejszenie udziału pozostałych krajów (z 74,0% do 70,7%). Podobny trend można zaobserwować w kształtowaniu się udziału krajów Europy Środkowo-Wschodniej w sumie eksportu i importu Małopolski (wykres 49).

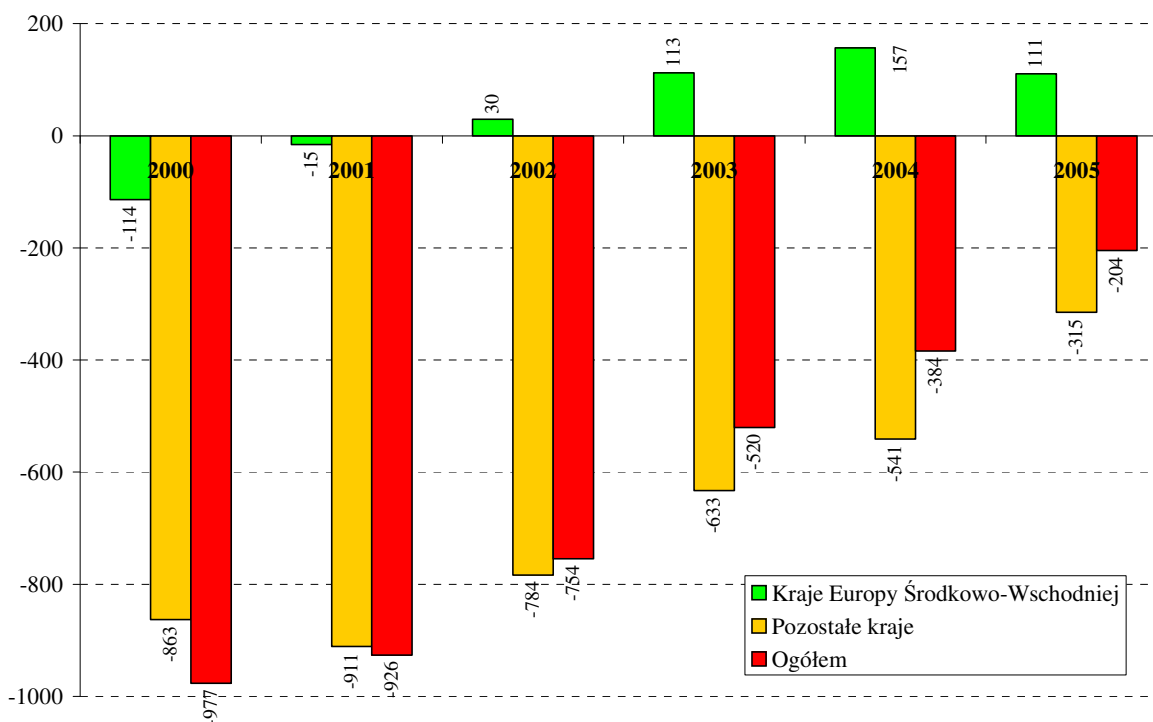
Wykres 49: Udział krajów Europy Środkowo-Wschodniej w sumie eksportu i importu Małopolski w latach 2000-2005

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2000 roku udział tych krajów w łącznej wartości eksportu i importu Małopolski wynosił 22,7% a w 2005 roku wzrósł do 27,2%. Oznacza to, że zwiększaniu globalnych obrotów handlowych regionu towarzyszył wzrost znaczenia partnerów z Europy Środkowej i Wschodniej.

Wykres 50: Saldo obrotów handlowych Małopolski w podziale na kraje Europy Środkowo-Wschodniej oraz pozostałe kraje (mln EUR) w latach 2000-2005

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jak wiadomo, od 2000 roku w Małopolsce następuje zmniejszanie się ujemnego salda obrotów handlowych. Redukcja deficytu widoczna jest w odniesieniu do wszystkich grup krajów. W handlu z Europą Środkową i Wschodnią deficyt zmienił się w nadwyżkę w 2002 roku, kiedy to dochody z eksportu przekroczyły wydatki na import o 30 mln euro. Dodatkowo saldo było najwyższe w 2004 roku (157 mln euro), w 2005 roku kształtowało się na poziomie 111 mln euro.

Najpoważniejszym rynkiem zbytu małopolskich produktów wśród grupy krajów Europy Środkowo-Wschodniej są Węgry.

Tabela 36: Wartość oraz struktura eksportu Małopolski do krajów Europy Środkowo-Wschodniej w latach 2000-2005

	2000		2001		2002		2003		2004		2005	
	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%
Węgry	42,3	10,0	54,0	9,6	76,8	11,3	92,8	12,2	135,8	15,3	219,7	19,1
Czechy	84,6	20,0	112,2	19,8	145,3	21,4	140,1	18,4	166,2	18,7	198,8	17,2
Rosja	40,4	9,6	79,5	14,1	118,6	17,5	121,0	15,9	151,0	17,0	167,2	14,5
Słowacja	63,3	15,0	71,0	12,6	72,4	10,7	125,9	16,5	121,9	13,7	163,5	14,2
Ukraina	71,7	17,0	106,5	18,8	101,0	14,9	95,8	12,6	120,2	13,6	139,8	12,1
Rumunia	34,5	8,2	31,7	5,6	37,4	5,5	41,8	5,5	48,9	5,5	76,7	6,7
Litwa	44,0	10,4	61,7	10,9	64,6	9,5	72,2	9,5	51,3	5,8	51,8	4,5
Słowenia	16,2	3,8	15,7	2,8	19,2	2,8	25,6	3,4	30,2	3,4	42,9	3,7
Bułgaria	8,0	1,9	8,4	1,5	12,5	1,8	13,9	1,8	17,3	2,0	29,6	2,6
Estonia	3,0	0,7	4,0	0,7	5,6	0,8	8,4	1,1	19,1	2,2	25,5	2,2
Łotwa	11,3	2,7	11,5	2,0	14,8	2,2	16,6	2,2	14,1	1,6	23,8	2,1
Białoruś	3,8	0,9	9,0	1,6	9,7	1,4	7,5	1,0	10,7	1,2	13,7	1,2
Ogółem	422,9	100,0	565,3	100,0	678,2	100,0	761,7	100,0	886,7	100,0	1 153,1	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli 36, eksport na rynek węgierski w latach 2000-2005 wzrósł w bardzo znacznym stopniu (z 42,3 mln euro do 219,7 mln euro). Dzięki temu, Węgry stały się najpoważniejszym rynkiem zbytu dla produktów małopolskich spośród wszystkich krajów tego regionu Europy. Węgry zdystansowały inne kraje regionu w 2004 roku, kiedy to wysunęły się na pierwsze miejsce (jeżeli chodzi o wartość eksportu Małopolski do Europy Środkowo-Wschodniej). W tym samym roku Czechy spadły na drugą pozycję (w latach 2000-2003 roku zajmowały pierwszą lokatę). Wzrost znaczenia Węgier następował systematycznie, ale największy przyrost sprzedaży na ten rynek nastąpił w 2005 w stosunku do 2004 roku (o 82,9 mln euro).

Godny podkreślenia jest fakt, że w okresie 2000-2005 nastąpił wzrost wartości eksportu do wszystkich krajów Europy Środkowej i Wschodniej, przy czym w największym stopniu do: Czech (ponad dwukrotnie), do Rosji (ponad czterokrotnie), do Słowacji ponad dwu i półkrotnie, do Ukrainy i Rumunii ponad dwukrotnie.

Tak dynamiczny wzrost eksportu potwierdza znaczenie tego kierunku handlu dla Małopolski. Najważniejszym produktem eksportowanym do krajów Europy Środkowo-Wschodniej są kable i przewody (w 2005 roku stanowiły one 6,5% wartości eksportu Małopolski skierowanego do tego regionu).

Tabela 37: Najważniejsze produkty (SWW) eksportowane do krajów Europy Środkowo-Wschodniej w latach 2002-2005 (mln EUR oraz %)

	2002		2003		2004		2005	
	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%
Kable i przewody	43,4	6,4	68,1	8,9	67,4	7,6	75,1	6,5
Tytoń i wyroby tytoniowe	26,8	3,9	30,2	4,0	38,6	4,3	71,5	6,2
Wyroby poligraficzne	24,0	3,5	37,1	4,9	46,3	5,2	62,7	5,4
Maszyny i urządzenia energetyczne	3,4	0,5	11,2	1,5	32,5	3,7	53,6	4,6
Produkty organiczne	28,4	4,2	35,6	4,7	41,0	4,6	49,4	4,3
Wyroby metalowe przemysłowe	65,4	9,6	47,6	6,2	42,7	4,8	42,8	3,7
Wyroby hutnicze metali nieżelaznych	11,8	1,7	21,6	2,8	24,5	2,8	39,7	3,4
Wyroby z tworzyw sztucznych	13,5	2,0	14,1	1,8	22,9	2,6	38,4	3,3
Przetwory papiernicze	25,5	3,8	25,1	3,3	20,8	2,3	32,4	2,8
Produkty naftowe i synt. paliwa płynne	10,4	1,5	12,4	1,6	26,4	3,0	32,1	2,8
Maszyny i urządzenia ogólnego przeznaczenia pozostałe	4,6	0,7	19,7	2,6	26,0	2,9	29,5	2,6
Wyroby przemysłu metali nieżelaznych pozostałe	24,7	3,6	20,3	2,7	21,2	2,4	28,6	2,5
Wyroby gumowe	6,3	0,9	11,3	1,5	14,6	1,6	28,6	2,5
Surowce pierwotne dla hutnictwa metali nieżelaznych	6,1	0,9	8,7	1,1	12,6	1,4	27,4	2,4
Przetwory owocowe, warzywne i grzybowe	12,3	1,8	18,2	2,4	19,4	2,2	26,2	2,3
Środki transportu samochodowego	24,4	3,6	39,8	5,2	25,3	2,9	23,8	2,1
Wyroby wyciskane i ciągnięte z metali nieżelaznych i ich stopów	17,2	2,5	21,9	2,9	21,2	2,4	21,7	1,9
Maszyny, urządzenia dla handlu i innych działów gosp. narodowej	25,5	3,8	25,5	3,3	20,2	2,3	18,8	1,6
Maszyny i urządzenia hutnicze i odlewnicze	0,1	0,0	2,2	0,3	19,8	2,2	18,5	1,6
Wyroby przemysłu koncentratów spożywczych	7,4	1,1	8,9	1,2	11,6	1,3	17,8	1,5
Blachy walcowane na zimno, blachy powlekane, inne wyroby hutnicze	19,2	2,8	7,0	0,9	11,7	1,3	17,6	1,5
Maszyny, urządz. górn. do wzbogacania paliw, kopalni i koksownicze	1,0	0,1	0,8	0,1	14,6	1,6	16,9	1,5
Tworzywa sztuczne i kauczuki	11,3	1,7	11,5	1,5	16,3	1,8	16,9	1,5
Wody mineralne i napoje bezalkoholowe	0,4	0,1	1,0	0,1	4,7	0,5	16,4	1,4
Wyroby walcowane z metali nieżelaznych, ich stopów/bez folii	0,4	0,1	1,6	0,2	12,9	1,5	15,8	1,4
Materiały ogniotrwałe	3,7	0,5	5,3	0,7	9,4	1,1	15,2	1,3
Meble i wyroby stolarskie	11,1	1,6	13,6	1,8	14,3	1,6	13,5	1,2
Konstrukcje metalowe	5,7	0,8	8,3	1,1	9,8	1,1	12,9	1,1
Wyroby cukiernicze trwałe	17,6	2,6	14,3	1,9	16,1	1,8	12,8	1,1
Produkty nieorganiczne	9,8	1,4	8,1	1,1	7,7	0,9	12,7	1,1
Urządzenia do automatycznej regulacji i sterowania	4,7	0,7	7,6	1,0	10,2	1,1	11,5	1,0
Wyroby przemysłu spożywczego pozostałe	23,2	3,4	18,7	2,5	15,5	1,8	11,1	1,0
Wyroby odlewni (łącznie z armaturą)	7,0	1,0	9,0	1,2	8,8	1,0	11,1	1,0
Wyroby przemysłu elektronicznego	6,7	1,0	4,6	0,6	5,8	0,7	11,0	1,0
Wyroby garbarskie	8,6	1,3	10,3	1,4	8,8	1,0	11,0	1,0
Pozostałe	166,6	24,6	160,3	21,1	165,1	18,6	207,9	18,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

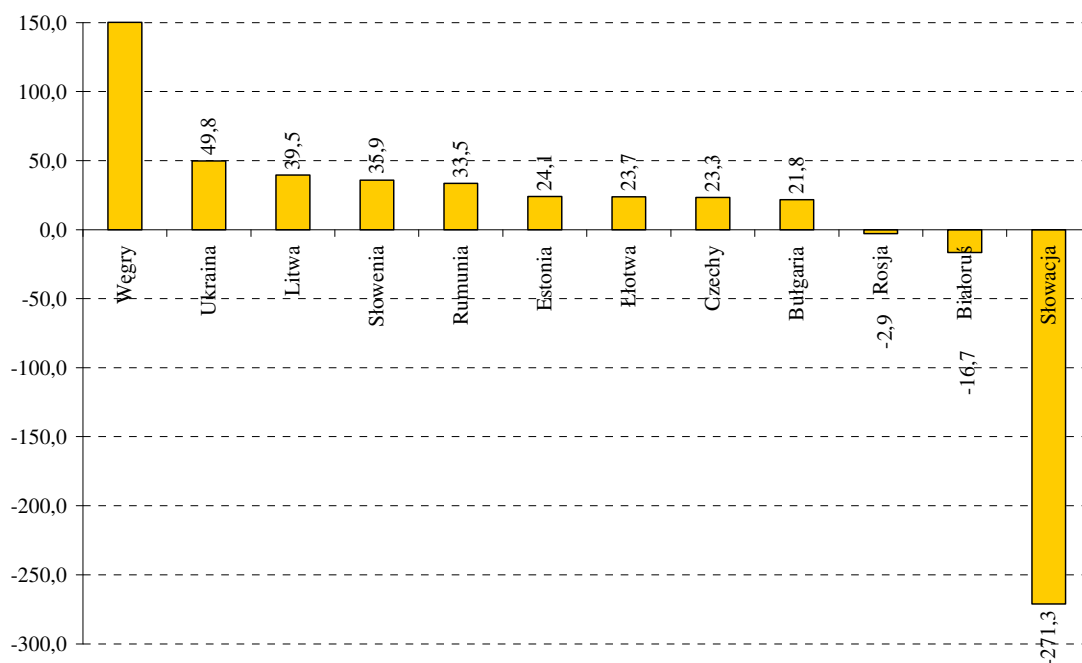
Objaśnienia: W tabeli zostały zaprezentowane tylko te grupy SWW, których udział w eksporcie Małopolski do krajów Europy Środkowo-Wschodniej w roku 2005 wynosił ponad 1%.

Drugim – pod względem wartości eksportu – towarem był tytoń i wyroby tytoniowe. Warto zwrócić uwagę na znaczne „przetrasowania”, które nastąpiły w grupie najważniejszych produktów eksportowanych do Europy Środkowej i Wschodniej w latach 2000-2005.

Przykładowo eksport maszyn i urządzeń energetycznych wzrósł z 3,4 mln euro w 2000 roku do 53,6 mln w 2005 roku, maszyn i urządzeń ogólnego przeznaczenia pozostałych z 4,6 do 29,5 mln euro, maszyn i urządzeń hutniczych i odlewniczych z 0,1 mln euro do 18,5 mln euro, maszyn, urządzeń górniczych do wzbogacania paliw, kopalin i koksownicze z 1 do 16,5 mln euro, wód mineralnych i napojów bezalkoholowych z 0,4 do 15,8 mln euro.

Należy również odnotować, że na liście wyrobów sprzedawanych do krajów Europy Środkowej i Wschodniej znalazły się również wyroby o wysokim stopniu innowacyjności, a mianowicie urządzenia do automatycznej regulacji i sterowania (wzrost eksportu w latach 2000-2005 z 4,7 mln euro do 11,5 mln euro).

Wykres 51: Saldo obrotów handlu zagranicznego Małopolski z krajami Europy Środkowo-Wschodniej w roku 2005 (mln EUR)

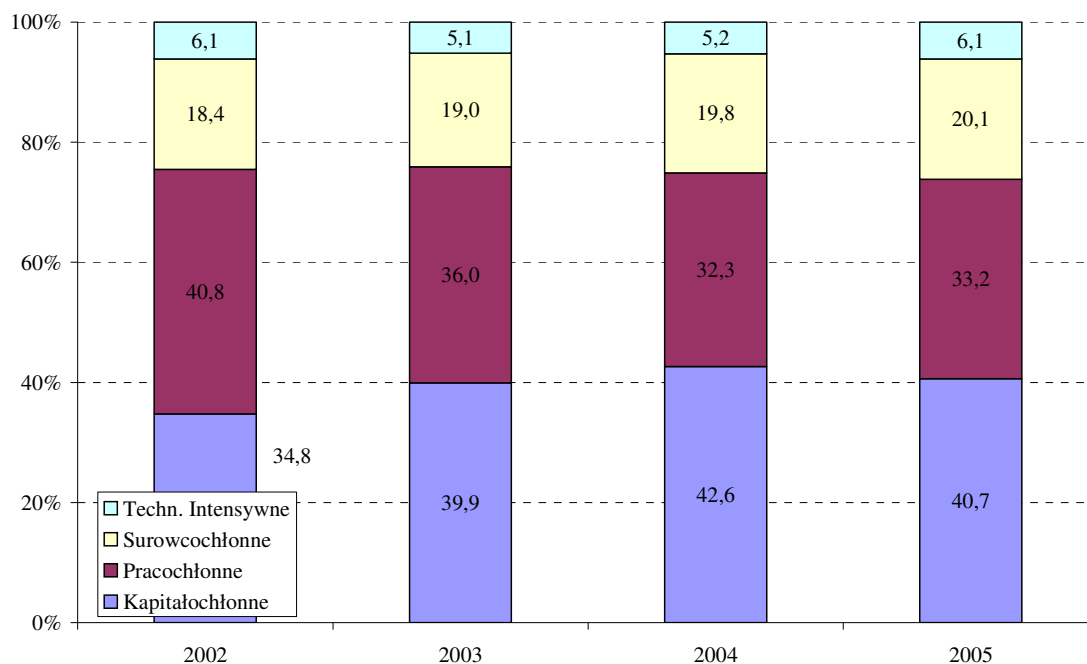

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Największe saldo dodatnie w handlu z krajami Europy Środkowo-Wschodniej powstaje w wymianie z Węgrami. W 2005 roku nadwyżka wartości eksportu nad importem z Węgier wyniosła 150 mln euro. Dodatkowo saldo handlu z Ukrainą kształtowało się na poziomie 49,8 mln euro, z Litwą 39,5.

Deficyt powstawał w wymianie ze Słowacją, Białorusią i Rosją. Szczególnie duże jest ujemne saldo w handlu ze Słowacją (w 2005 roku wynosiło ono 271,3 mln euro).

Wykres 52: Struktura eksportu województwa małopolskiego wg. proporcji czynników produkcji na rynki krajów Europy Środkowo-Wschodniej w latach 2002-2005

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

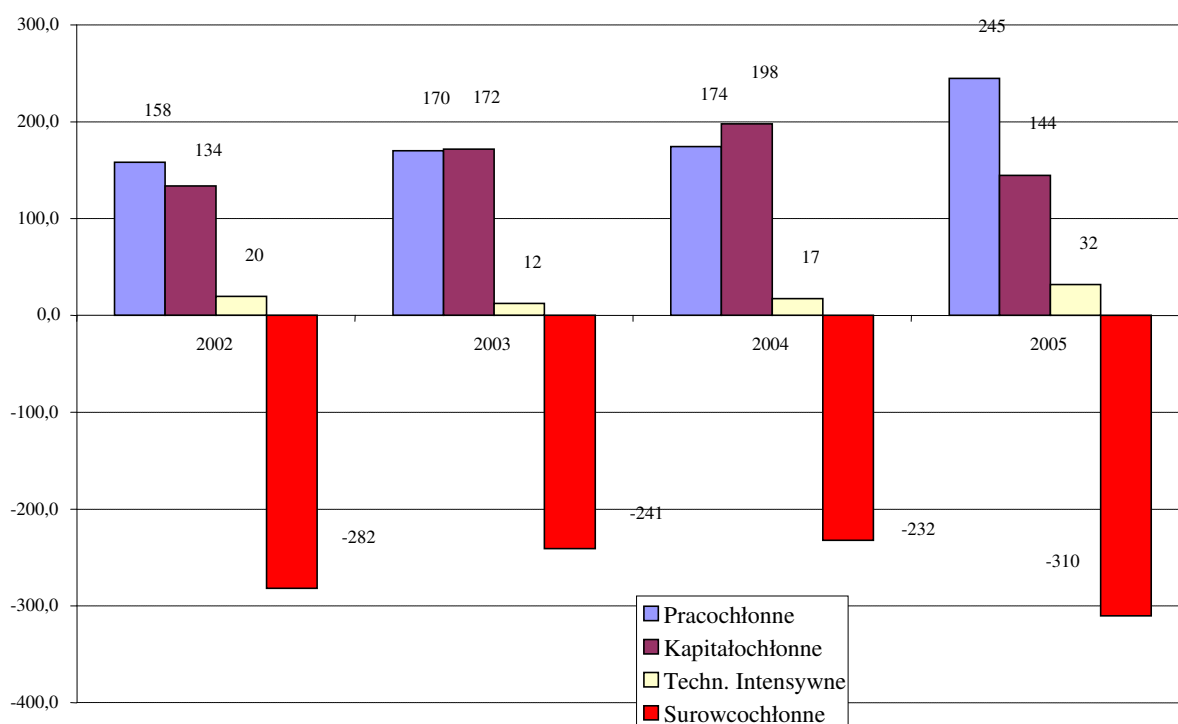
Największy udział w eksporcie do krajów Europy Środkowo-Wschodniej mają wyroby kapitałochłonne (40,7%). W latach 2000-2005 waga tych produktów w sprzedaży na te rynki wzrosła (od 34,8% w 2000 roku). Zwiększenie udziału eksportu produktów kapitałochłonnych nastąpiło kosztem zmniejszenia udziału towarów pracochołonnych (z 40,8% w 2000 roku do 33,2% w 2005 roku).

W latach 2000-2005 odnotować można również niewielkie zwiększenie udziału wyrobów surowcochłonnych. Udział towarów technologicznie intensywnych w 2005 roku osiągnął ten sam poziom, co w 2000 roku (6,1%), po niewielkich spadkach obserwowanych w 2003 i w 2004 roku (udziały odpowiednio 5,1% i 5,2%).

Jak wiadomo, eksport tej grupy produktów jest szczególnie opłacalny, ponieważ są to towary o najwyższym stopniu przetworzenia, wymagające zastosowania w ich produkcji najnowocześniejszych technologii.

Największe saldo dodatnie powstaje w handlu produktami pracochołonnymi. Nadwyżka ta w roku 2005 wyniosła 245 mln euro, czyli wzrosła od 2000 roku o 85 mln euro. Nieco mniejszy przyrost odnotowano w grupie produktów kapitałochłonnych (wzrost z 134 mln euro w 2000 roku do 144 mln euro w 2005 roku).

Wykres 53: Saldo handlu zagranicznego z krajami Europy Środkowo-Wschodniej województwa małopolskiego wg. proporcji czynników produkcji w latach 2002-2005 (mln EUR)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

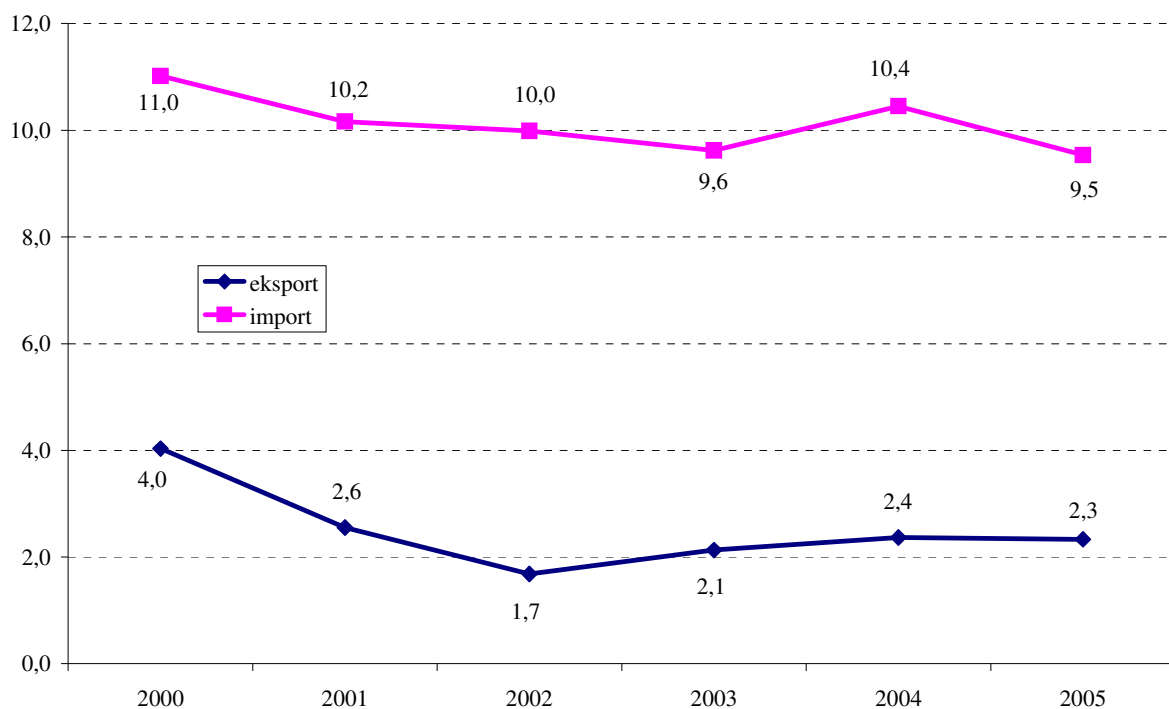
Dodatknie saldo w wymianie produktów technologicznie intensywnych wynosiło w 2005 roku 32 mln euro. W latach 2000-2005 wysokość nadwyżki handlowej w tej grupie ulegała pewnym wahaniom, w 2005 roku w stosunku do 2000 roku wzrosła jednak o 12 mln euro.

12. specyfika handlu zagranicznego Małopolski z krajami Dalekiego wschodu

Jak już wspomniano, bardzo perspektywnym kierunkiem handlu są kraje Dalekiego Wschodu. Ich znaczenie należy postrzegać przede wszystkim przez pryzmat ogromnego rynku zbytu, który jest w stanie wchłonąć bardzo dużą masę towarów. Dlatego warto szczególnie zabiegać o rozwój kontaktów handlowych z tym regionem świata.

Udział krajów Dalekiego Wschodu w eksporcie Małopolski w latach 2000-2005 nie był znaczący; w 2005 roku kształtował się na poziomie 2,3%.

Wykres 54: Udział krajów Dalekiego Wschodu w eksporcie oraz imporcie Małopolski w latach 2000-2005 (%)

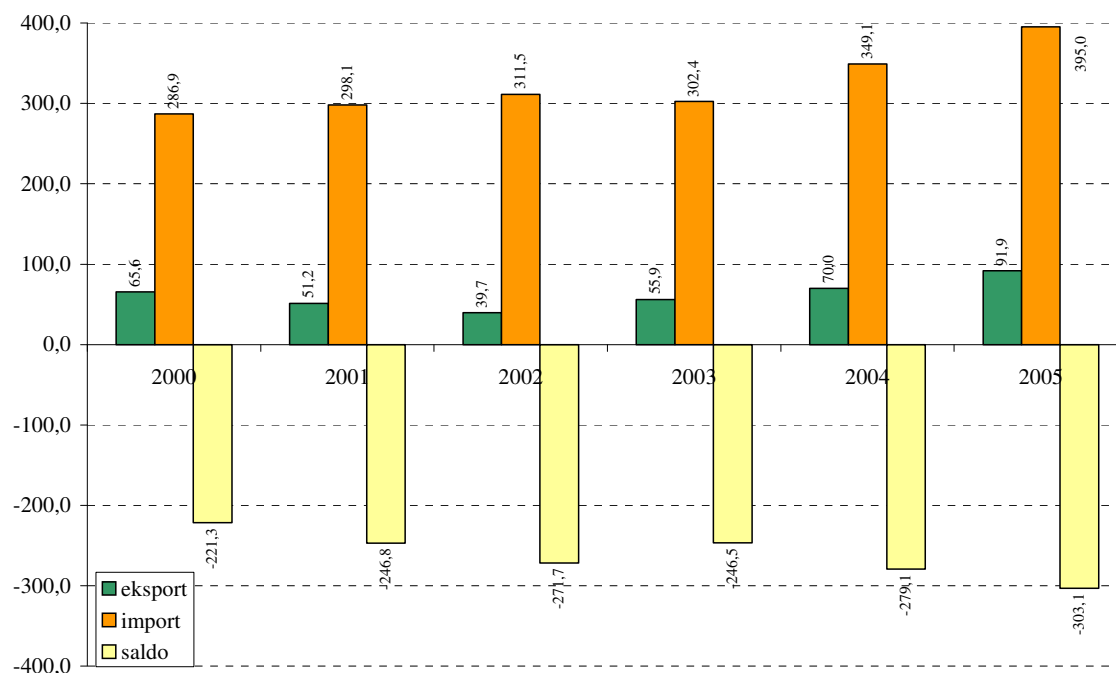

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Warto odnotować, że udział ten zmniejszył się z 4% w 2000 roku do 2,3% w 2005 roku. W ujęciu wartościowym eksport w tym okresie zwiększył się z 65,6 mln euro w 2000 roku do 91,9 mln euro w 2005 roku.

Wykres 55: Eksport, import oraz saldo obrotów handlowych Małopolski z krajami Dalekiego Wschodu w latach 2000-2005 (mln EUR)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W wymianie z krajami Dalekiego Wschodu wartość importu przewyższa wartość eksportu w stopniu większym niż w wymianie z jakimkolwiek innym rynkiem. W 2000 roku import z tego regionu wynosił 286,9 mln euro, a w 2005 wzrósł do 395 mln euro.

Lista najważniejszych partnerów handlowych z tego regionu obejmuje 12 krajów (oraz grupę tzw. pozostałych, z którymi handel jest bardzo rozproszony).

Tabela 38: Lista najważniejszych krajów Dalekiego Wschodu w **eksporcie** Małopolski (mln EUR oraz %) w latach 2000-2005

	2000		2001		2002		2003		2004		2005	
	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%
Chiny	4,4	6,7	13,0	25,3	13,9	35,1	24,4	43,6	23,0	32,8	49,1	53,4
Japonia	13,4	20,4	7,2	14,0	5,4	13,5	6,4	11,4	15,2	21,7	7,5	8,2
Tajwan	13,6	20,8	7,7	15,0	1,9	4,8	2,2	3,9	1,9	2,7	6,1	6,6
Kazachstan	8,4	12,8	5,4	10,5	4,0	10,1	7,6	13,5	8,4	12,0	5,6	6,1
Republika Korei	8,3	12,6	3,7	7,1	2,1	5,3	2,5	4,5	2,7	3,8	4,6	5,0
Indonezja	3,5	5,3	1,5	2,9	2,9	7,4	2,5	4,4	1,3	1,9	3,5	3,8
Hongkong	0,5	0,8	0,9	1,7	1,0	2,6	1,3	2,3	1,7	2,5	3,3	3,6
Turkmenistan	0,9	1,4	0,5	0,9	0,5	1,3	1,1	2,0	2,2	3,1	2,8	3,0
Sri Lanka	0,6	1,0	0,6	1,1	0,4	1,1	0,1	0,2	0,9	1,3	2,4	2,6
India	5,8	8,8	3,7	7,2	1,6	4,1	0,2	0,3	0,8	1,1	2,4	2,6
Tajlandia	4,0	6,1	4,6	9,1	3,2	8,0	4,8	8,5	5,1	7,4	2,2	2,4
Malezja	1,3	2,0	1,4	2,6	1,7	4,2	1,8	3,1	0,9	1,3	1,2	1,3
Pozostałe kraje	0,9	1,3	1,3	2,6	1,0	2,5	1,2	2,1	5,7	8,2	1,3	1,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analiza obrotów eksportowych wskazuje na ogromne zróżnicowanie roli partnerów handlowych jako odbiorców małopolskiego eksportu. Wystarczy wspomnieć, że największy importer z Dalekiego Wschodu – Chiny – zakupuje więcej produktów (w ujęciu wartościowym) niż wszystkie pozostałe kraje tego regionu łącznie (w 2005 roku eksport do Chin wynosił 49,1 mln euro, a do wszystkich pozostałych łącznie 42,9 mln euro).

Tabela 39: Lista najważniejszych krajów Dalekiego Wschodu w **importcie** Małopolski (mln EUR oraz %) w latach 2000-2005

	2000		2001		2002		2003		2004		2005	
	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%
Chiny	108,8	37,9	109,7	36,8	135,4	43,5	149,3	49,4	167,8	48,1	194,7	49,3
Japonia	42,2	14,7	44,3	14,9	46,5	14,9	43,0	14,2	49,2	14,1	60,3	15,3
Kazachstan	24,8	8,6	30,3	10,1	18,2	5,9	14,7	4,9	33,7	9,7	38,2	9,7
Tajwan	39,8	13,9	43,3	14,5	34,0	10,9	28,0	9,3	30,1	8,6	26,8	6,8
India	10,3	3,6	10,3	3,4	11,1	3,6	10,8	3,6	11,2	3,2	17,6	4,5
Republika Korei	15,7	5,5	14,6	4,9	17,4	5,6	11,4	3,8	11,5	3,3	12,3	3,1
Tajlandia	6,2	2,2	7,1	2,4	10,8	3,5	9,1	3,0	11,1	3,2	11,2	2,8
Indonezja	6,2	2,2	6,4	2,2	7,9	2,5	7,6	2,5	7,1	2,0	8,4	2,1
Malezja	20,0	7,0	18,8	6,3	16,9	5,4	15,3	5,1	13,4	3,8	7,0	1,8
Bangladesz	0,7	0,2	0,5	0,2	0,8	0,3	1,3	0,4	3,8	1,1	5,6	1,4
Pozostałe kraje	12,2	4,3	12,7	4,3	12,4	4,0	11,9	3,9	10,3	2,9	13,0	3,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Podobnie, jak w eksporcie, równie znacząca jest rola Chin w imporcie. Wydatki na zakup produktów w Chinach stanowią aż 49,3% nakładów ponoszonych na import z tego regionu świata. Warto zwrócić uwagę na to, że udział Chin w imporcie Małopolski z Dalekiego Wschodu zwiększył się z 37,9% w 2000 roku do 49,3% w 2005 roku.

Jak wiadomo, Chiny są obecnie bardzo dynamicznie rozwijającym się krajem, a jednym z podstawowych motorów ich rozwoju jest agresywny wzrost eksportu. Kraj ten wykorzystuje przede wszystkim niższe koszty pracy i „zalewa” wręcz rynki światowe tańszymi produktami. Strategia eksportowa wykorzystuje wszystkie legalne, a czasem i nielegalne (dumping) metody. Z tego względu znacząca obecność Chin w handlu Małopolski nie jest zjawiskiem nietypowym, a raczej potwierdzeniem zdolności tego kraju do zwiększania eksportu w wielu regionach świata.

Tabela 40: Saldo obrotów handlowych Małopolski z wybranymi krajami Dalekiego Wschodu w latach 2000-2005 (mln EUR)

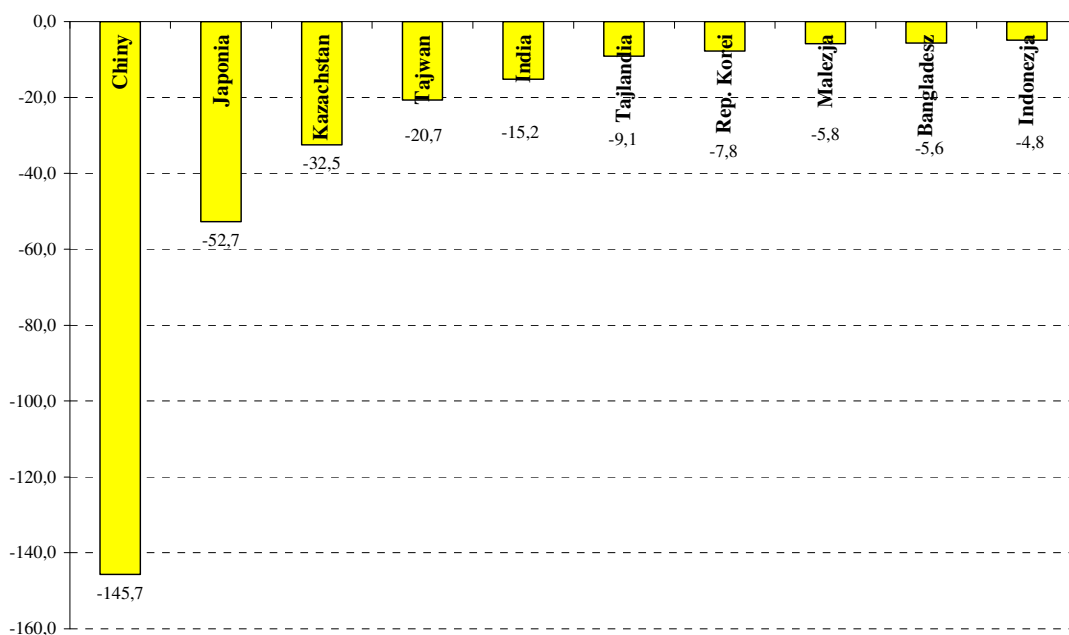
	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Chiny	-104,4	-96,7	-121,5	-125,0	-144,8	-145,7
Japonia	-28,8	-37,1	-41,2	-36,6	-34,0	-52,7
Kazachstan	-16,4	-24,9	-14,2	-7,1	-25,3	-32,5
Tajwan	-26,2	-35,7	-32,1	-25,8	-28,2	-20,7
India	-4,5	-6,6	-9,5	-10,6	-10,3	-15,2
Tajlandia	-2,2	-2,5	-7,7	-4,3	-5,9	-9,1
Rep. Korei	-7,4	-10,9	-15,3	-8,9	-8,8	-7,8
Malezja	-18,7	-17,4	-15,2	-13,6	-12,5	-5,8
Bangladesz	-0,7	-0,5	-0,7	-1,2	-3,7	-5,6
Indonezja	-2,7	-5,0	-5,0	-5,1	-5,8	-4,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jak już wcześniej wspomniano, w wymianie handlowej Małopolska z Dalekim Wschodem odnotowuje deficyt. Największe ujemne saldo powstaje w handlu z Chinami. W 2005 roku wynosiło ono -145,7 mln euro. Warto zauważyć, że od 2000 roku deficyt w wymianie z tym krajem systematycznie się pogłębiał (w 2000 roku kształtował się na poziomie -104,4 mln euro).

Rynkami dalekowschodnimi, z którymi wymiana przyniosła mniejsze ujemne saldo w 2005 roku w porównaniu do 2000 roku są: Tajwan (redukcja z -26,2 mln euro w 2000 roku do -20,7 mln euro w 2005 roku) i Malezja (odpowiednio -18,7 mln euro do -5,8 mln euro).

Wykres 56: Saldo obrotów handlowych Małopolski z wybranymi krajami Dalekiego Wschodu w roku 2005 (mln EUR)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Skalę ujemnego salda w handlu Małopolski z Chinami czytelnie widać na wykresie 56. Najmniejszy deficyt odnotowuje się w wymianie z Maleszją, Bangladeszem i Indonezją.

Największe wpływy z eksportu Małopolski do tego regionu świata generuje sprzedaż produktów organicznych (36,4% wartości eksportu na Daleki Wschód). Znacząca jest również rola tworzyw sztucznych i kauczuków (10,5% wartości eksportu) oraz hitu eksportowego regionu: kabli i przewodów (7,4%).

Tabela 41: Najważniejsze produkty w **eksportcie** Małopolski do krajów Dalekiego Wschodu w roku 2005 (mln EUR)

	mln EUR	%
Produkty organiczne	33,5	36,4
Tworzywa sztuczne i kauczuki	9,7	10,5
Kable i przewody	6,8	7,4
Surowce pierwotne dla hutnictwa metali nieżelaznych	5,0	5,5
Wyroby przemysłu jajczarsko-drobiarskiego	4,6	5,0
Meble i wyroby stolarskie	3,1	3,4
Tytoń i wyroby tytoniowe	3,0	3,3
Wyroby hutnicze metali nieżelaznych	2,8	3,1
Wyroby walcowane na gorąco gotowe	2,7	3,0
Surowce wtórne metali nieżelaznych	2,6	2,8
Maszyny i urządzenia ogólnego przeznaczenia pozostałe	2,5	2,7
Maszyny i urządzenia elektroenergetyczne	1,6	1,7
Środki transportu lotniczego	1,6	1,7
Surowce hutnicze	1,0	1,1
Wyroby garbarskie	0,9	1,0
Pozostałe	10,4	11,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na liście najważniejszych produktów (z punktu widzenia wartości importu) kupowanych przez Małopolskę na rynkach Dalekiego Wschodu, znajdują się: wyroby przemysłu elektronicznego (9% importu) oraz produkty naftowe i syntetyczne paliwa płynne (8%). Na liście najważniejszych produktów znajdują się także systemy komputerowe, urządzenia elektronicznej techniki komputerowej, aparatura pomiarowa, urządzenia laboratoryjne (bez optyczno - mechanicznych i optycznych). Jak już podkreślano, import tego typu produktów jest bardzo ważny, może się bowiem przyczynić do podniesienia innowacyjności poziomu gospodarki regionalnej. Jak jednak wskazują dane, wartość importu tego rodzaju dóbr nie jest duża.

Z Dalekiego Wschodu importowane są również produkty, które stwarzają bardzo duże zagrożenia konkurencyjne dla polskich towarów, a które rywalizują z rodzimymi artykułami głównie cenami. Są to: odzież i bielizna osobista z tkanin, wyroby dziewiarskie i pończosznicze, obuwie.

Tabela 42: Lista najważniejszych produktów w **importie** Małopolski z krajów Dalekiego Wschodu w roku 2005 oraz saldo wymiany tymi produktami

	import		saldo mln EUR
	mln EUR	%	
Wyroby przemysłu elektronicznego	35,4	9,0	-34,8
Produkty naftowe i syntetyczne paliwa płynne	31,4	8,0	-31,4
Systemy komputerowe, urządz. elektronicznej techniki komputerowej	20,0	5,1	-19,7
Środki transportu samochodowego	19,9	5,0	-19,7
Wyroby odlewni (łącznie z armaturą)	18,6	4,7	-18,2
Odzież i bielizna osobista z tkanin	16,5	4,2	-16,5
Wyroby dziewiarskie i pończosznice	13,9	3,5	-13,9
Obuwie (z wyjątkiem gumowego)	13,7	3,5	-13,7
Środki chemiczne dla różnych celów i wyroby azbestowo-kauczukowe	13,4	3,4	-13,4
Wyroby z tworzyw sztucznych	12,1	3,1	-11,6
Produkty organiczne	11,6	2,9	21,9
Wyroby metalowe przemysłowe	11,4	2,9	-11,2
Wyroby przemysłowe osobno nie wymienione	8,6	2,2	-8,6
Zabawki i gry towarzyskie	8,0	2,0	-7,9
Wyroby elektrotechniczne osobno nie wymienione	7,8	2,0	-7,5
Przetwory owocowe, warzywne i grzybowe	7,3	1,8	-7,3
Wyroby metalowe powszechnego użytku	7,2	1,8	-7,1
Maszyny i urządzenia elektroenergetyczne	6,8	1,7	-5,1
Blachy walcowane na zimno, blachy powlekane, inne wyroby hutnicze	6,3	1,6	-5,8
Maszyny i urządzenia dla pozostałych gałęzi przemysłu	6,2	1,6	-5,6
Wyroby gumowe	6,1	1,5	-6,0
Meble i wyroby stolarskie	5,6	1,4	-2,5
Wyroby przemysłu skórzanego pozostałe	5,2	1,3	-5,2
Motocykle, rowery i pochodne	5,0	1,3	-5,0
Aparatura pomiar. urządz. laborat. (bez optycz. - mechanicz i optycz.)	4,7	1,2	-4,4
Wyroby garbarskie	4,4	1,1	-3,4
Konstrukcje metalowe	4,2	1,1	-4,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jak już wspomniano, najważniejszym partnerem handlowym Małopolski w tym regionie świata są Chiny. Listę najważniejszych (z punktu widzenia wartości eksportu) towarów sprzedawanych do Chin przedstawiono w tabeli 43. Najważniejszym produktem eksportowym są produkty organiczne (56,7% wartości eksportu Małopolski do Chin). Kolejne miejsca zajmują: tworzywa sztuczne i kauczuki (15,5%), surowce pierwotne dla hutnictwa metali nieżelaznych (10%).

Tabela 43: Najważniejsze produkty w **eksportcie** Małopolski do Chin w latach 2002-2005 (mln EUR)

	2002		2003		2004		2005	
	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%
Produkty organiczne	11,7	84,0	14,4	59,1	17,5	76,3	27,8	56,7
Tworzywa sztuczne i kauczuki	0,0	0,3	0,0	0,2	0,0	0,1	7,6	15,5
Surowce pierwotne dla hutnictwa metali nieżelaznych	0,2	1,2	0,9	3,7	0,0	0,0	4,9	10,0
Kable i przewody	0,2	1,3	0,9	3,6	1,4	6,1	2,8	5,7
Surowce wtórne metali nieżelaznych	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	1,7	2,1	4,3
Surowce hutnicze	0,0	0,3	0,0	0,1	0,1	0,4	1,0	2,1
Maszyny i urządzenia elektroenergetyczne	0,4	3,0	5,0	20,7	1,5	6,7	0,8	1,7
Wyroby przemysłu jajczarsko-drobiarskiego	0,3	2,3	0,5	1,9	0,4	1,6	0,5	1,0
Pozostałe produkty	1,1	7,6	2,6	10,7	1,6	7,1	1,4	2,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najważniejszym produktem, który Małopolska importuje z Chin są wyroby odlewni (łącznie z armaturą), na które przypada 9,4% wydatków na import z tego kraju. Drugie miejsce zajmują wyroby przemysłu elektronicznego (7,1%).

Tabela 44: Najważniejsze produkty w **importcie** Małopolski z Chin w latach 2002-2005 (mln EUR)

	2002		2003		2004		2005	
	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%
Wyroby odlewni (łącznie z armaturą)	9,0	6,7	15,3	10,2	15,9	9,5	18,4	9,4
Wyroby przemysłu elektronicznego	7,7	5,6	10,2	6,8	13,3	7,9	13,9	7,1
Obuwie (z wyjątkiem gumowego)	2,4	1,8	5,7	3,8	7,6	4,5	12,3	6,3
Odzież i bielizna osobista z tkanin	7,1	5,3	11,1	7,4	10,6	6,3	12,3	6,3
Systemy komputerowe, urząd. elektronicznej techniki komputerowej	17,1	12,6	18,4	12,3	17,8	10,6	12,0	6,2
Wyroby dziewiarskie i pończosznice	7,4	5,5	7,3	4,9	6,1	3,6	8,4	4,3
Zabawki i gry towarzyskie	4,2	3,1	6,6	4,4	6,1	3,6	7,6	3,9
Wyroby przemysłowe osobno nie wymienione	4,5	3,3	4,5	3,0	5,0	3,0	7,3	3,7
Wyroby metalowe przemysłowe	4,4	3,3	4,9	3,3	6,3	3,8	7,0	3,6
Wyroby z tworzyw sztucznych	3,1	2,3	5,1	3,4	6,0	3,6	6,7	3,4
Wyroby elektrotechniczne osobno nie wymienione	3,1	2,3	3,8	2,6	4,9	2,9	5,7	2,9
Produkty organiczne	2,8	2,0	3,5	2,3	3,9	2,3	5,6	2,9
Wyroby metalowe powszechnego użytku	3,9	2,9	5,6	3,7	5,0	3,0	5,2	2,7
Wyroby przemysłu skórzanego pozostałe	2,6	1,9	3,0	2,0	3,2	1,9	4,8	2,5
Środki chemiczne dla różnych celów i wyroby azbestowo-kauczukowe	0,8	0,6	0,8	0,5	2,5	1,5	4,5	2,3
Maszyny i urządzenia elektroenergetyczne	16,1	11,9	1,5	1,0	3,1	1,9	4,2	2,1
Maszyny i urządzenia ogólnego przeznaczenia pozostałe	0,5	0,3	0,8	0,5	1,4	0,9	3,3	1,7
Meble i wyroby stolarskie	0,3	0,2	0,8	0,5	1,4	0,9	3,0	1,6
Motocykle, rowery i pochodne	3,2	2,4	4,4	2,9	2,9	1,7	2,9	1,5

	2002		2003		2004		2005	
	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%
Przetwory owocowe, warzywne i grzybowe	0,8	0,6	1,3	0,9	2,5	1,5	2,7	1,4
Aparatura pomiar. urz. laborat. (bez optycz. - mechanicz i optycz.)	0,8	0,6	1,0	0,7	0,8	0,5	2,7	1,4
Środki transportu samochodowego	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,3	2,4	1,3
Wyroby przemysłu metali nieżelaznych pozostałe	1,1	0,8	1,7	1,1	1,8	1,1	2,2	1,1
Produkty roślin przemysłowych, przyprawowych, leczniczych	1,7	1,2	1,5	1,0	1,3	0,8	2,0	1,0
Wyroby przemysłu odzieżowego pozostałe	1,0	0,7	1,4	0,9	2,1	1,2	2,0	1,0
Pozostałe	29,9	22,0	29,2	19,5	35,7	21,3	35,7	18,3

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Lista produktów importowanych z Chin jest dość zróżnicowana i obejmuje – obok nowoczesnych – tradycyjne, w produkcji których specjalizują się Chiny. Warto zauważyć, że wartość importu z Chin wzrasta. Dotyczy to wszystkich wymienionych w tabeli grup towarowych (z jednym wyjątkiem – motocykle, rowery i pochodne). W imporcie tej jedynej grupy odnotowano spadek wartości zakupów (z 3,2 mln euro w 2000 roku do 2,9 mln euro w 2005 roku).

13. Struktura eksportu według form własności

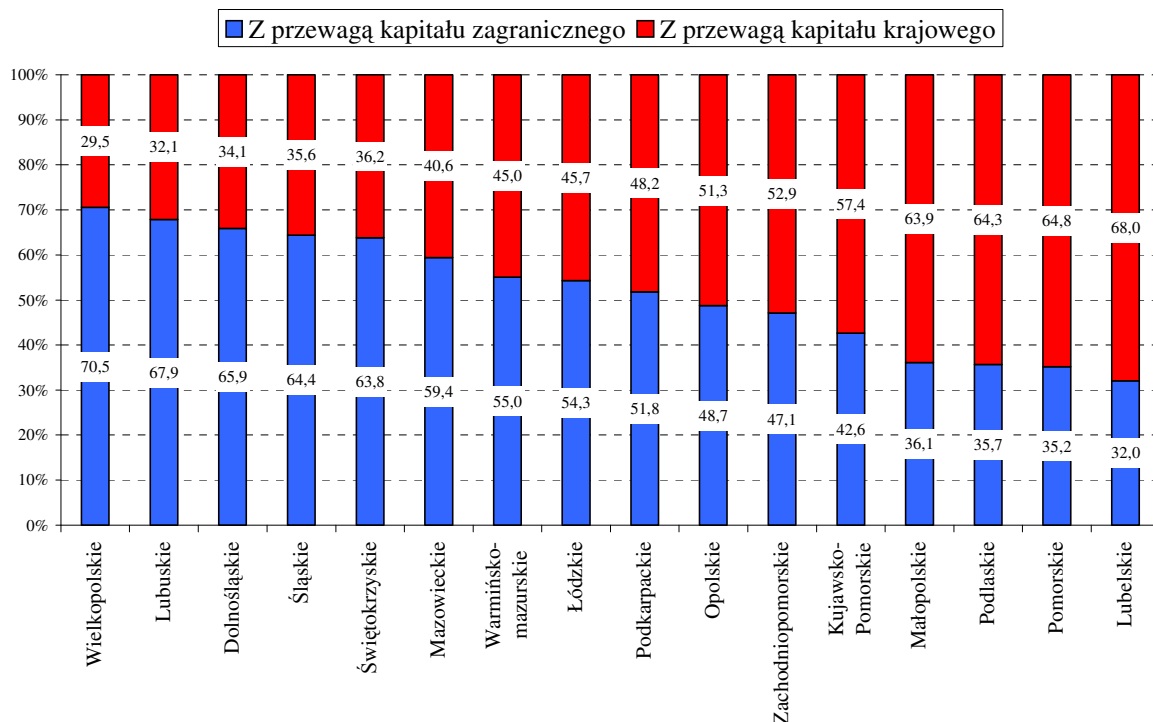
Ewolucja eksportu i importu w regionach Polski w nadchodzących latach będzie w znacznym stopniu zależała od aktywności firm z udziałem kapitału zagranicznego. Firmy te – w porównaniu z firmami własności krajowej – charakteryzują się bowiem bardzo wysoką skłonnością do importu oraz eksportu, o czym świadczy np. wysoka relacja eksportu do przychodów ze sprzedaży. Firmy te bardzo często wchodzą w skład korporacji ponadnarodowych.

Jak wynika z analiz prowadzonych przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową⁹, Małopolska należy do regionów o wysokiej atrakcyjności inwestycyjnej. Biorąc zatem pod uwagę relatywnie niski udział firm własności zagranicznej w eksporcie Małopolski w roku 2005 (36,1%) oraz wysoką atrakcyjność regionu, w najbliższych latach spodziewać się można raczej wzrostu tego udziału i przesunięć Małopolski w rankingu (wykres 57).

⁹Kalinowski T., red., et.all., „Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2005”, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk, 2005.

Wykres 57: Struktura eksportu województw Polski według form własności w roku 2005 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 45 przedstawia udział firm z przewagą kapitału zagranicznego w eksporcie poszczególnych grup produktów w roku 2005. W tabeli zaprezentowany zostały tylko te grupy produktów, których udział w eksporcie Małopolski ogółem w roku 2005 wynosił co najmniej 1%.

Tabela 45: Struktura eksportu grup towarowych (SWW) województwa małopolskiego według form własności w roku 2005 (%)

	Udział SWW w całości eksportu województwa	Udział firm z przewagą własności zagranicznej w eksporcie danej grupy SWW
Tytoń i wyroby tytoniowe	2,6	100,0
Wyroby poligraficzne	3,3	96,3
Maszyny i urządzenia elektroenergetyczne	2,4	93,1
Maszyny i urządzenia ogólnego przeznaczenia pozostałe	3,5	92,6
Materiały ogniotrwałe	1,0	89,8
Środki transportu samochodowego	6,5	82,4
Wyroby elektrotechniczne osobno nie wymienione	1,7	79,0
Wyroby przemysłu elektronicznego	2,3	75,4
Wyroby cukiernicze trwałe	1,5	75,0
Maszyny i urządzenia energetyczne	1,7	70,8
Wyroby gumowe	1,9	60,9
Przetwory papiernicze	1,3	53,2
Wyroby odlewni (łącznie z armaturą)	1,8	45,2
Wyroby z tworzyw sztucznych	1,8	37,4
Wyroby wyciskane i ciągnięte z metali nieżelaznych i ich	1,6	31,8

	Udział SWW w całości eksportu województwa	Udział firm z przewagą własności zagranicznej w eksporcie danej grupy SWW
stopów		
Kable i przewody	14,7	19,1
Maszyny, urządzenia dla handlu i innych działów gosp. narodowej	1,3	16,9
Przetwory owocowe, warzywne i grzybowe	1,5	16,6
Konstrukcje metalowe	1,4	14,0
Odzież i bielizna osobista z tkanin	1,3	12,8
Wyroby metalowe przemysłowe	3,6	12,4
Surowce wtórne metali nieżelaznych	1,3	10,0
Meble i wyroby stolarskie	2,0	9,6
Wyroby przemysłu metali nieżelaznych pozostałe	2,0	5,4
Szkło gospodarcze	1,6	2,1
Produkty przemysłu mięsnego - część I	1,0	1,8
Błachy walcowane na zimno, blachy powlekane, inne wyroby hutnicze	1,4	1,5
Produkty organiczne	3,9	0,2
Tworzywa sztuczne i kauczuki	4,2	0,1
Wyroby hutnicze metali nieżelaznych	2,0	0,0
Surowce pierwotne dla hutnictwa metali nieżelaznych	1,2	0,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W roku 2005 na firmy z przewagą własności zagranicznej przypadało 100% eksportu tytoniu i wyrobów tytoniowych Małopolski. Wysokie udziały firm z przewagą zagranicznej własności dotyczyły także: wyrobów poligraficznych, maszyn i urządzeń elektroenergetycznych, maszyny i urządzeń ogólnego przeznaczenia (pozostałych), materiałów ogniotrwałych, środków transportu samochodowego, wyrobów elektrotechnicznych, wyrobów przemysłu elektronicznego, wyrobów cukierniczych trwałych, maszyn i urządzeń energetycznych, wyrobów gumowych oraz przetworów papierniczych.

14. Prognozy strumieni handlu zagranicznego w Małopolsce do roku 2010

Prognozowanie wartości handlu zagranicznego w ujęciu regionalnym jest trudne, gdyż wartości eksportu i importu zależą od całej grupy, zmiennych czynników. Bazując na danych statystycznych dotyczących strumieni eksportu oraz importu, opracowane zostały trzy scenariusze prognozy.

W latach 2003-2005 dostrzegalne jest „zawieranie” zarówno w zakresie dynamiki eksportu, jak i importu. Rok 2003 był okresem oczekiwania na członkostwo Polski w UE. Był to rok niepewności, co do skutków członkostwa. W roku tym dynamika wzrostu eksportu firm Małopolski nieznacznie zmniejszyła się. W roku 2004, gdy Polska weszła do UE, wartość eksportu Małopolski wzrosła, warto jednak przypomnieć, że rok 2004 to spadek udziału

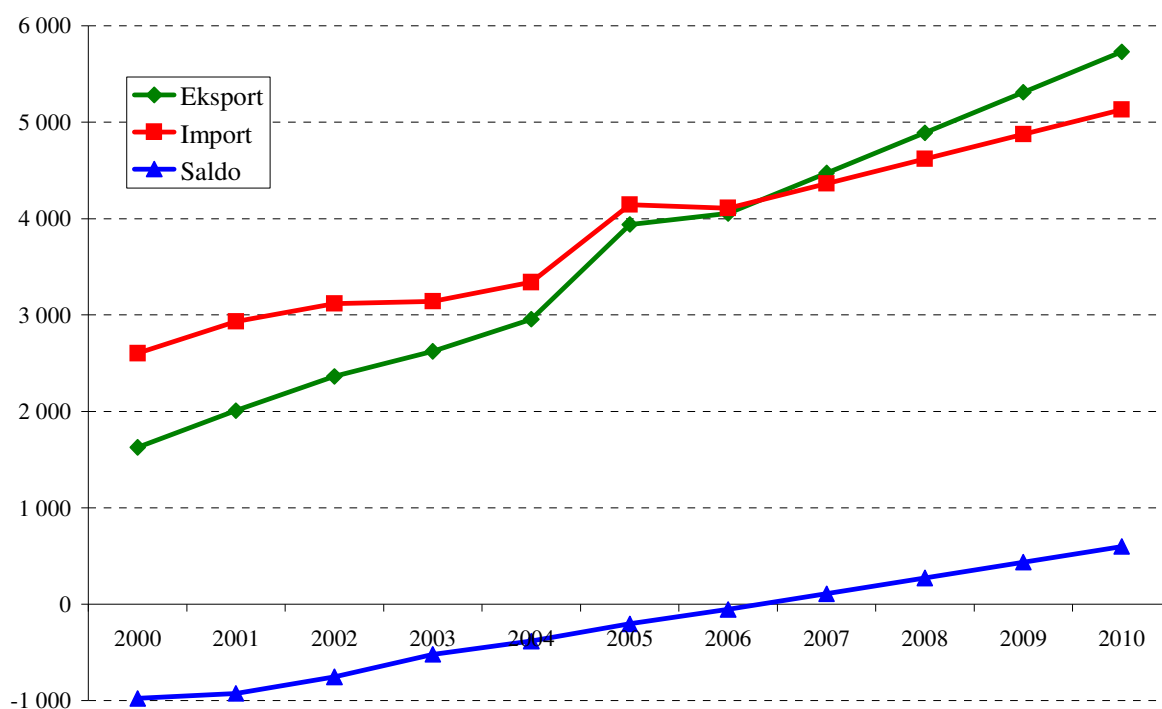
województwa w eksporcie ogólnopolskim, co oznacza, że eksport innych województw cechował się większą dynamiką. Natomiast w roku 2005 obserwujemy wyraźne przyspieszenie w eksporcie. Co więcej, dynamika wzrostu eksportu jest większa niż importu. Skutkiem tego jest poprawa w zakresie salda obrotów.

Scenariusz pierwszy (realny, umiarkowany) oparty jest na ekstrapolacji tendencji w eksporcie i imporcie obserwowanych w latach 2000-2005. Po „przyspieszeniu” eksportu i importu w latach 2004 i 2005, następuje powrót do obserwowanej wcześniej dynamiki zmian handlu zagranicznego. W 2007 roku dochodzi do pojawienia się nadwyżki w obrotach handlowych. Nadwyżka eksportu nad importem utrzymuje się w latach kolejnych. W roku 2010 eksport osiąga wartość 5,7 mld euro, prognozowany import wynosi 5,1 mld euro. Prognozowane saldo obrotów wynosi blisko 600 mln euro.

Scenariusz drugi można określić jako optymistyczny. „Poruszenie”, wywołane akcesją do UE, w imporcie i eksporcie utrzymuje się do roku 2007. Następnie dynamika wzrostu eksportu ulega nieznacznemu spowolnieniu, aczkolwiek jest wyższa, niż w scenariuszu pierwszym. Podobne trendy prognozujemy w imporcie. W tym scenariuszu w roku 2010 eksport wynosi 7,8 mld euro, import kształtuje się na poziomie 6,6 mld euro, natomiast saldo wynosi 1,2 mld euro.

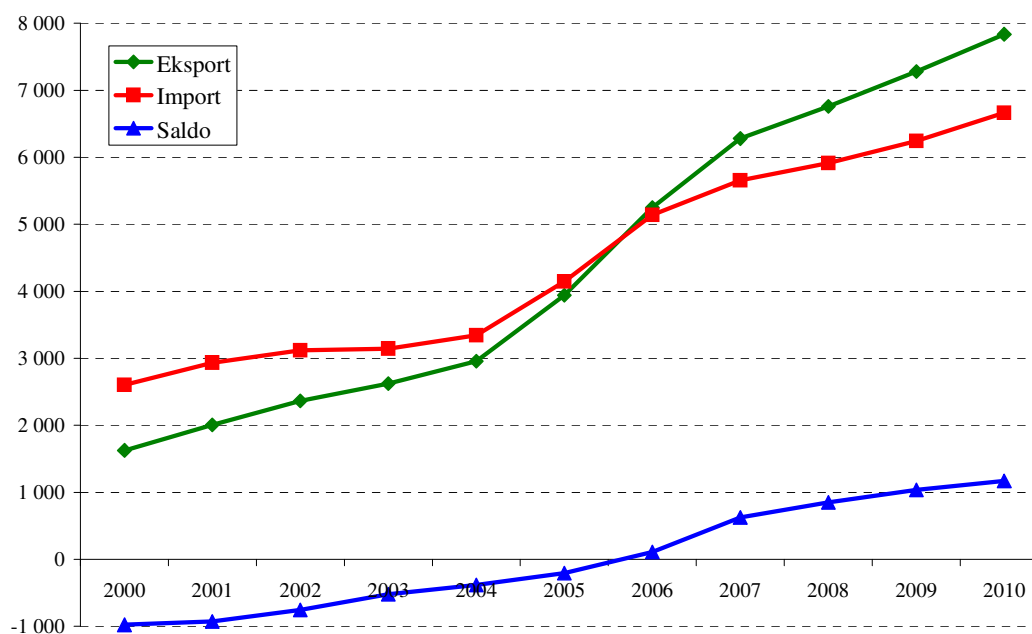
Scenariusz trzeci jest zmodyfikowanym wariantem scenariusza drugiego. Różnica polega na nieznacznym zmniejszeniu dynamiki eksportu od roku 2008 oraz na większej dynamice importu. Scenariusz ten może zaistnieć, gdy np. do Małopolski – regionu ocenianego jako coraz bardziej atrakcyjny dla inwestorów zagranicznych – zacznie szerzej napływać kapitał w formie zagranicznych inwestycji bezpośrednich. Inwestorzy, w pierwszych latach obecności w regionie, dokonując poważnych inwestycji, będą kreować import. Stąd saldo obrotów do roku 2010 zbliża się do zera (eksport zrównuje się z importem). Cechą charakterystyczną tego scenariusza jest jednak oczekiwana, długookresowa poprawa w zakresie eksportu i salda obrotów. W długim okresie bowiem obecność w regionie konkurencyjnych, proeksportowo nastawionych firm z kapitałem zagranicznym zaowocuje wzrostem eksportu.

Wykres 58: I scenariusz prognozy handlu zagranicznego Małopolski do roku 2010 (mln EUR)

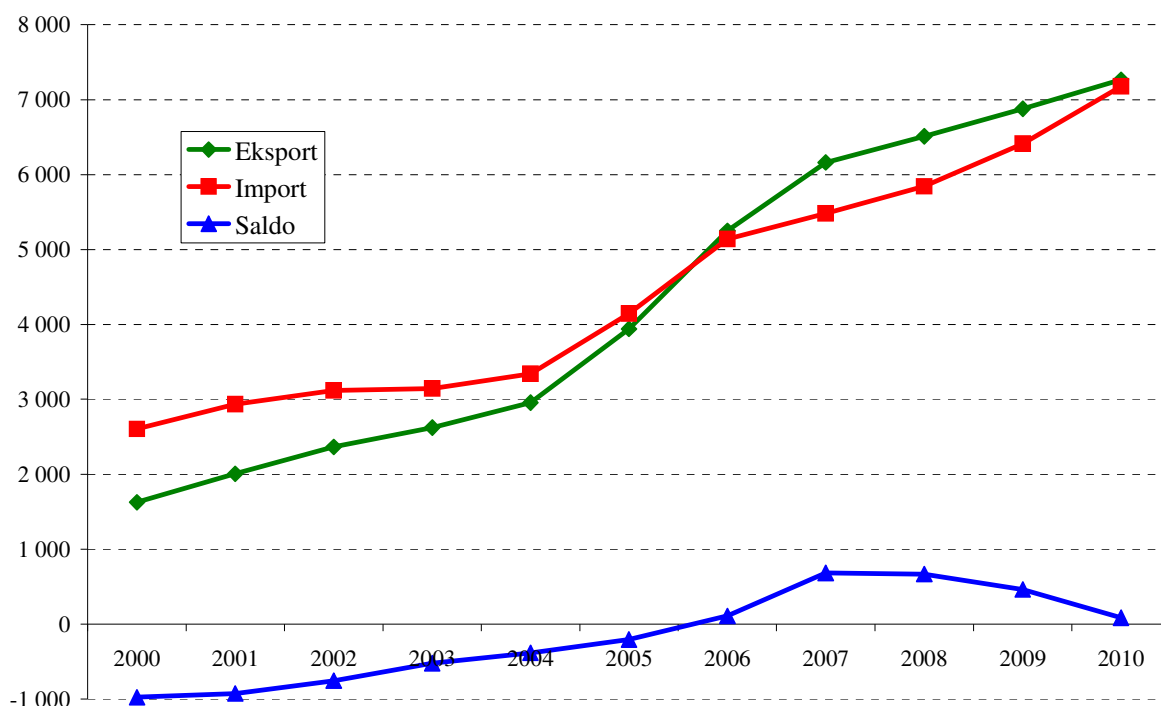
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 59: II scenariusz prognozy handlu zagranicznego Małopolski do roku 2010 (mln EUR)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 60: III scenariusz prognozy handlu zagranicznego Małopolski do roku 2010 (mln EUR)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

15. Analiza clusters

Analizując handel zagraniczny borykamy się często z problemem szczegółowości danych statystycznych. Z jednej strony jest to oczywista korzyść, z której wynika możliwość dokładnego określenia struktury handlu zagranicznego na poziomie regionalnym, z drugiej natomiast analizując cały szereg szczegółowych danych, w kilkuletnich szeregach czasowych, trudno jest uchwycić najważniejsze prawidłowości i tendencje. W tym pomocna jest analiza tzw. wiązek, bądź skupień (ang. clusters).

Celem analizy dotyczącej handlu jest pogrupowanie regionów w skupienia, w obrębie których województwa – z punktu widzenia badanych cech – są najbardziej podobne. Obliczenia przeprowadzone zostały w programie Statistica, przy wykorzystaniu modułu analizy skupień. Grupowania województw w skupienia dokonano przy pomocy metody k-średnich, z sortowaniem odległości i pobieraniem obserwacji ze stałym interwałem.

Do kryteriów, które uwzględniono dokonując podziału regionów zaliczono:

- udział produktów rolnych i spożywczych w eksporcie,
- wartość eksportu na jednego mieszkańca,
- udział Unii Europejskiej (UE 15) w eksporcie województwa,
- udział firm z przewagą kapitału zagranicznego w eksporcie województwa,
- udział dóbr technologicznie intensywnych w eksporcie województwa.

Cechy takie wyodrębniono z następujących względów:

1. Wysoki udział artykułów rolno-spożywczych w eksporcie jest szansą dla wielu województw, także tych słabiej rozwiniętych w sytuacji, gdy po akcesji do UE oferowane przez Polskę artykuły te okazały się bardzo konkurencyjne na rynkach krajów UE oraz poza UE, ze względu na dopłaty do eksportu.
2. Wysoka wartość eksportu na jednego mieszkańca świadczy o tym, że producenci są w stanie znaleźć nabywców na wytwarzane przez siebie dobra na konkurencyjnych rynkach zagranicznych, co potwierdza atrakcyjność oferty produkcyjnej i eksportowej regionu, i tym samym jest dowodem na wysoką zdolność do sprzedaży.
3. Wysoki udział UE w całości eksportu jest dowodem aktywności firm i ich zdolności wejścia na wysoko konkurencyjny rynek. Członkostwo Polski w UE może tę zdolność wzmocnić.
4. Firmy z udziałem kapitału zagranicznego charakteryzują się dużymi możliwościami eksportowymi. Wpływają zatem na aktualny i przyszły potencjał eksportowy województw.
5. Udział dóbr technologicznie intensywnych jest korzystny, ponieważ są to produkty, których sprzedaż jest szczególnie opłacalna i najmniej wrażliwa na wahania koniunktury na rynkach zagranicznych.

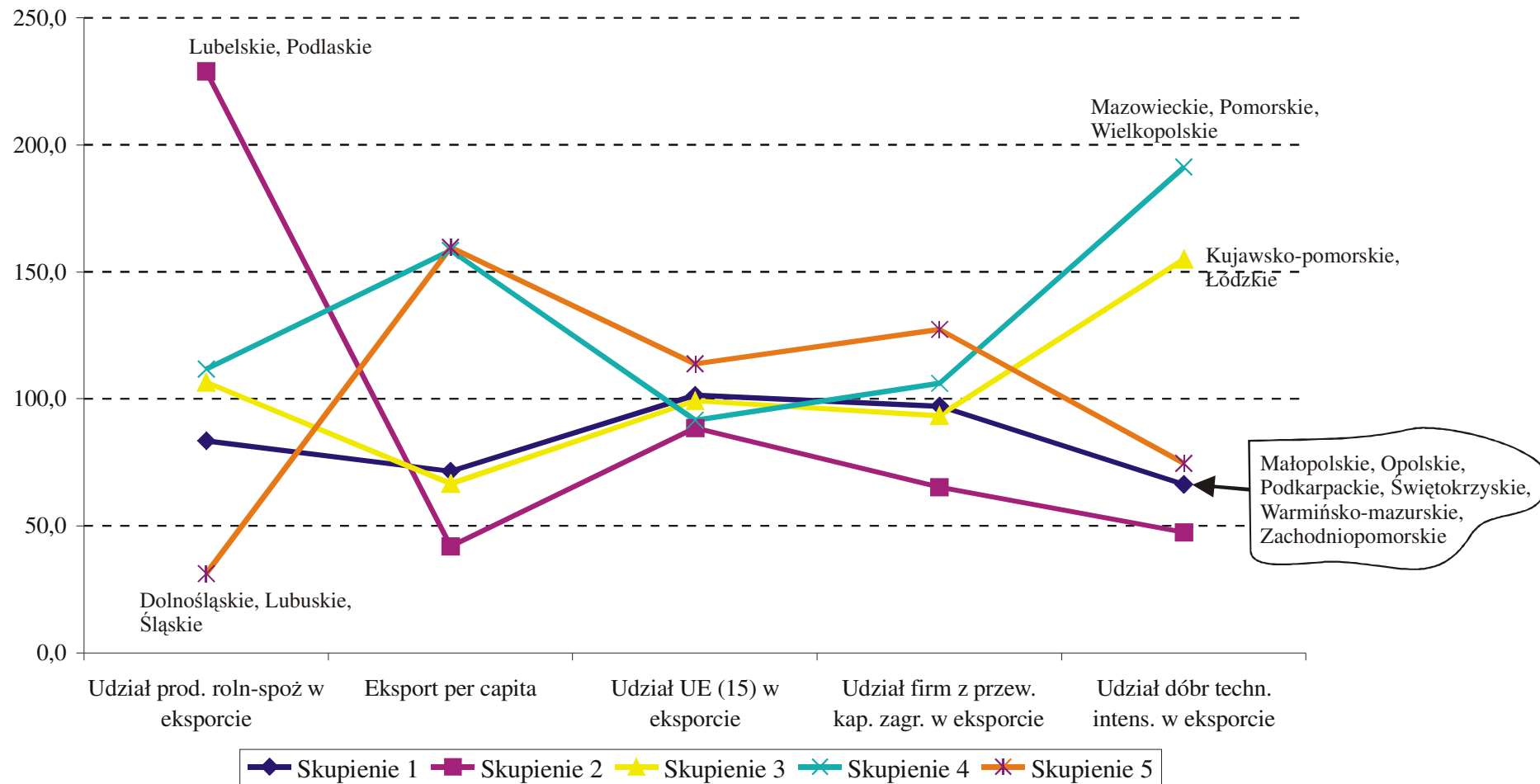
W wyniku przeprowadzonej procedury badawczej ustalono średnią wartość wskaźników charakteryzujących handel zagraniczny. Poziom ich kształtowania się w poszczególnych skupieniach przedstawiono na wykresie.

W skupieniu **pierwszym** znalazły się: **Małopolskie**, Opolskie, Podkarpackie, Świętokrzyskie, Warmińsko-mazurskie oraz Zachodniopomorskie. Cechy tej grupy to: średni/niski udział produktów rolnych w eksporcie, średnia wartość eksportu *per capita*, średni udział UE w eksporcie, średni/niski udział firm z przewagą własności zagranicznej w eksporcie oraz średni/niski udział dóbr technologicznie intensywnych w eksporcie.

W skupieniu **drugim** znalazły się dwa województwa: lubelskie i podlaskie. Cechy tej grupy to: bardzo wysoki udział produktów rolnych w eksporcie, niska wartość eksportu *per capita*, niski udział UE w eksporcie, niski udział firm z przewagą własności zagranicznej w eksporcie oraz niski udział dóbr technologicznie intensywnych w eksporcie.

Skupienie **trzecie** tworzą Kujawsko-pomorskie oraz Łódzkie. Cechuje je: średni/wysoki udział produktów rolnych w eksporcie, średnia wartość eksportu *per capita*, średni udział UE w eksporcie, średni/niski udział firm z przewagą własności zagranicznej w eksporcie oraz wysoki udział dóbr technologicznie intensywnych w eksporcie. Skupienie trzecie jest bardzo podobne do skupienia pierwszego, wyróżnia się jednak wysokim udziałem produktów *high-tech* w eksporcie.

Wykres 61: Charakterystyka poszczególnych skupień województw z punktu widzenia udziału towarów rolno-spożywczych w eksporcie, wartości eksportu per capita, udziału krajów UE(15) w eksporcie, udziału firm z przewagą kapitału zagranicznego w eksporcie oraz udziału dóbr wysokich technologii w eksporcie

Źródło: Opracowanie własne, obliczenia wykonane w programie Statistica, na podstawie danych GUS, dane za rok 2005

W skupieniu **czwartym** znalazły się następujące województwa: mazowieckie, pomorskie oraz wielkopolskie. Cechy tej grupy to: średni/wysoki udział produktów rolnych w eksporcie, wysoka wartość eksportu *per capita*, niski udział UE w eksporcie, średni/wysoki udział firm z przewagą własności zagranicznej w eksporcie oraz bardzo wysoki udział dóbr technologicznie intensywnych w eksporcie.

Do skupienia **piątego** zaklasyfikowane zostały Dolnośląskie, Lubuskie oraz Śląskie. Cechy tego skupienia to: niski udział produktów rolnych w eksporcie, wysoka wartość eksportu *per capita*, wysoki udział UE w eksporcie, wysoki udział firm z przewagą własności zagranicznej w eksporcie oraz średni/niski udział dóbr technologicznie intensywnych w eksporcie.

16. Podsumowanie

O wielkości obrotów, strukturze i dynamice handlu zagranicznego Małopolski decydują przede wszystkim uwarunkowania wewnętrzne. Wielkość i asortyment eksportu zdeterminowany jest istniejącą bazą przemysłu, jej możliwościami produkcyjnymi, jakością oferty, cenami produktów itd. Dużą rolę odgrywa również umiejętność nawiązywania kontaktów z potencjalnymi odbiorcami eksportu oraz skuteczność w poszukiwaniu rynków zbytu.

Analizując wymianę zagraniczną województwa małopolskiego ze światem nie można jednak abstrahować od sytuacji zewnętrznej. To właśnie zmiany tej sytuacji w istotny sposób oddziałują na warunki handlu i przyczyniają się aktywizowania wymiany z pewnymi grupami krajów. Do takich ważnych zmian, które wpłynęły na wymianę handlową Małopolski należała niewątpliwie integracja Polski z UE. Pozwoliła ona na ostateczne usunięcie wielu barier istniejących w handlu, zlikwidowała lub ograniczyła przeszkody natury fiskalnej i ułatwiła dostęp do rynków zbytu.

Korzystny wpływ integracji na eksport Małopolski znajduje swój wyraz w dynamicznym wzroście obrotów handlowych z tym regionem świata. W porównaniu do innych polskich województw, bardzo dobrze rozwija się też wymiana z „nowymi” krajami członkowskimi.

Analizując sytuację na arenie międzynarodowej, nie sposób pominąć jeszcze jednego fenomenu, który w sposób coraz bardziej znaczący kształtuje międzynarodowe stosunki ekonomiczne. Jest nim pojawienie się nowego potężnego „gracza”, a mianowicie Chin, których eksport jest tak wielki, zróżnicowany i konkurencyjny, że budzi obawy producentów działających na wielu rynkach, w tym również w Małopolsce.

Handel zagraniczny polskich regionów był w znacznej mierze zdeterminowany przez wymienione, zarówno wewnętrzne jak i zewnętrzne, przemiany. Oceniając te przeobrażenia, należy stwierdzić, że Małopolska, na tle innych województw zajmuje

miejsce szczególne: charakteryzuje się jeszcze stosunkowo niewielkim wolumenem eksportu, ale dynamika wzrostu sprzedaży za granicę w latach 2000-2005 należy do najwyższych w kraju.

W latach 2000-2005 eksport zwiększył się z 1627 mln euro do 3940 mln euro (czyli o 2313 mln euro). Te pozytywne trendy potwierdza wartość eksportu na jednego mieszkańca. W 2000 roku Małopolsce wynosiła ona 1206 euro w porównaniu do 503 w 2000 roku. Oznacza to, że od 2000 roku wzrosła o 700 euro, a zatem kwota, o jaką zwiększył się eksport na jednego mieszkańca w ciągu tych sześciu lat była wyższa od wartości eksportu *per capita*, którą odnotowano w województwie w 2000 roku. Wskazuje to na znaczne przyspieszenie ekspansji Małopolski na rynki zagraniczne.

Mimo wyraźnej poprawy, eksport *per capita* w województwie jest ciągle niższy niż wynosi jego średnia wartość dla kraju. W 2005 roku eksport na mieszkańca Polski kształtował się na poziomie 1766 euro (w 2000 roku 886 euro). W „najlepszym” pod tym względem województwie śląskim osiągnął kwotę 2656 (w porównaniu do 1223 w 2000 roku).

Znaczące zwiększenie eksportu Małopolski w latach 2002-2005 jest jednak faktem, który świadczy o tym, że oferta eksportowa regionu jest dla partnerów zagranicznych coraz bardziej atrakcyjna. Utrzymujący się stały wzrost sprzedaży stanowi również dowód na to, że zlokalizowane tu firmy cechuje elastyczność i zdolność do konkurowania w warunkach globalizacji i silnej rywalizacji na rynkach światowych.

Wysokość wskaźnika udziału w eksporcie ogólnopolskim plasuje województwo małopolskie na 6. miejscu w kraju (po śląskim, mazowieckim, wielkopolskim, dolnośląskim i pomorskim). Mimo zatem dynamicznego wzrostu ekspansji na rynki zagraniczne, należy stwierdzić, że wkład regionu do krajowego eksportu jest nadal relatywnie niski i wydaje się być nieadekwatny w stosunku do możliwości województwa.

W latach 2000-2005 następował również wzrost wartości importu, jednak tempo zmian było wolniejsze. Import zwiększył się z 2604 mln w 2000 roku do 4144 mln euro w 2005 (czyli o 1540 mln euro). Szybszy wzrost eksportu niż importu spowodował istotne zmniejszenie ujemnego salda wymiany z zagranicą, które uległo redukcji z kwoty -977 mln euro w 2000 roku do -204 mln euro w 2005 roku.

Rolę eksportu w gospodarce potwierdza wskaźnik charakteryzujący relację eksportu do wartości sprzedanej przemysłu Małopolski. W 2005 roku osiągnął wysokość 39,2%. Poziom ten uznać za bardzo korzystny, tym bardziej, że w 2000 roku wynosił 18,5%. Oznacza to, że w latach 2000-2005 wzrósł ponad dwukrotnie. Taka skala zmian jest tym bardziej znacząca, jeżeli uwzględnimy fakt, że w okresie tym zwiększyła się również wartość produkcji sprzedanej regionu.

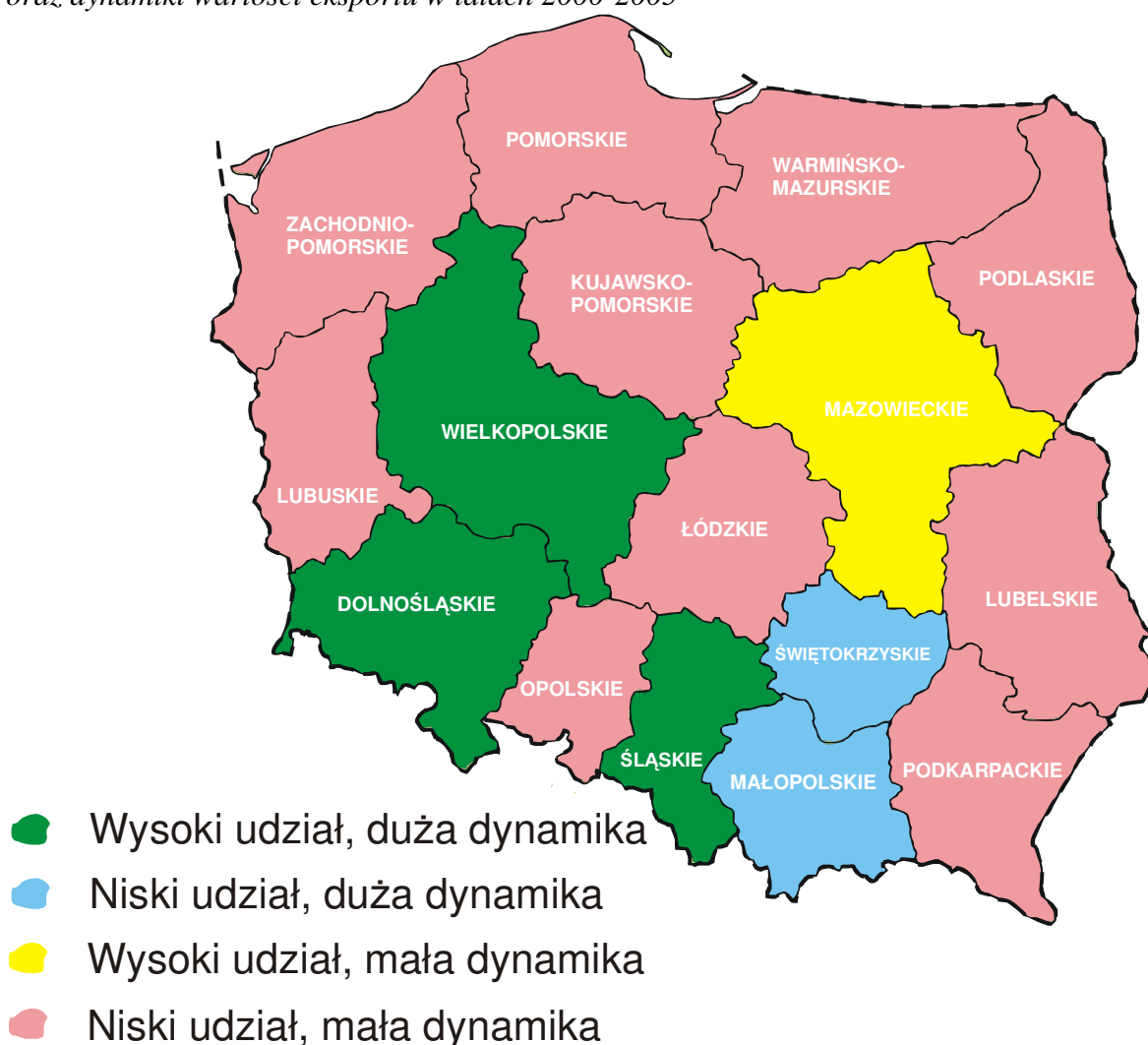
Z kolei wskaźnik udziału eksportu w PKB w 2003 roku kształtował się na poziomie 18,7% i wzrósł w porównaniu do 2000 roku o 6,7 punktów procentowych. Z punktu widzenia wysokości tego miernika, Małopolska zajmuje 12. lokatę w Polsce. Przeciętne, analogiczne wskaźniki dla Polski wynosiły w 2003 roku 24,6%, a w 2000 18,4%.

Oceniając trendy w handlu zagranicznym w porównaniu do innych województw, można zaliczyć Małopolskę do grupy tych regionów, które charakteryzują się relatywnie niskim udziałem w obrotach eksportowych kraju, ale stosunkowo wysoką ich dynamiką. Jeżeli tego rodzaju trend uległby utrwaleniu, doprowadzi to zapewne do zwiększenia udziału Małopolski w eksporcie Polski. Wnioskowanie na podstawie okresów krótkich (lata 2000-2005) jest obciążone ryzykiem pewnych błędów, ponieważ mogą wystąpić okoliczności, które zakłócą dotychczasowy przebieg koniunktury i linia trendu ulegnie zmianom lub załamaniu. Można jednak stwierdzić, że w badanym okresie wystąpił efekt, który określa się w ekonomii, jako *catch up*, czyli doganianie. Małopolska w tych latach cechowała się wyższą dynamiką wzrostu niż wynosiły średnie wartości dla Polski.

Na pozytywną ocenę zasługuje również analiza trendów dotyczących wartości i dynamiki eksportu *per capita*. Małopolska znajduje się w grupie województw, które cechuje relatywnie niski poziom wskaźnika eksportu na jednego mieszkańca, natomiast dynamika wzrostu tego wskaźnika jest na tyle wysoka (2. miejsce w Polsce), że jeżeli trend ten nie ulegnie załamaniu, dystans dzielący region od liderów rankingu powinien się zmniejszyć.

Na mapie przedstawiono sytuację Małopolskiego jako eksportera na tle innych polskich regionów. Mapa obrazuje sytuację województw z punktu widzenia ich udziału w eksporcie Polski w roku 2005 oraz w aspekcie dynamiki wartości eksportu w latach 2000-2005.

Mapa 4: Syntetyczny obraz województw według udziału w eksporcie Polski w roku 2005 oraz dynamiki wartości eksportu w latach 2000-2005

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z punktu widzenia interesów regionu, ważna jest dywersyfikacja rynków zbytu. Nadmierna koncentracja geograficzna eksportu może spowodować duże trudności w przypadku wprowadzenia np. drastycznych restrykcji na import pewnych artykułów. Dlatego w najkorzystniejszej sytuacji znajdują się producenci, którzy sprzedają swoje produkty do wielu krajów.

W 2005 roku eksport Małopolski trafił do 155 państw. Oznacza to, że liczba partnerów handlowych wzrosła w stosunku do 2000 roku, kiedy to było ich 146, natomiast zmniejszyła się w porównaniu 2002 oraz 2003 i 2004, kiedy Małopolska sprzedawała swoje towary do 165 i 162 krajów. Ta niewielka zmiana nie jest jednak istotna, a jej powodem może być np. wygaśnięcie terminowych kontraktów. Generalnie, liczba krajów importujących z Małopolski jest bardzo duża. Stanowi to kolejne potwierdzenie skuteczności firm województwa w pozyskiwaniu rynków zbytu i ich zdolności do konkurowania w warunkach gospodarki otwartej.

Stosunkowo najmniej eksportuje Małopolska do krajów Dalekiego Wschodu, następnie do Rosji, Ukrainy i Białorusi. Najpoważniejszym importerem towarów małopolskich jest Unia Europejska. Łączny udział starych i nowych krajów członkowskich w eksporcie województwa w 2005 roku wyniósł 68,6%.

Warto zauważyć, że od roku 2000 nastąpił wzrost sprzedaży w ujęciu wartościowym na wszystkie rynki. Najbardziej zwiększyła się wartość eksportu do UE (od 2000 do 2005 roku o 1409,1 mln euro). Mimo, że liberalizacja handlu z UE rozpoczęła się w 1992 roku, to nie ulega kwestii, że wstąpienie Polski do UE stanowiło silny bodziec do wzrostu obrotów, dzięki postępującym ułatwieniom w handlu i lepszym kontaktom z kontrahentami. Z drugiej strony przyczyniło się do tego zapewne rozszerzenie asortymentu i jakości produkcji w samym województwie. Obserwując trendy rozwoju eksportu Małopolski do UE, można wskazać na dwie istotne cechy:

- udział eksportu województwa małopolskiego w eksporcie ogólnopolskim do Unii Europejskiej w roku 2005 wzrósł w stosunku do roku 2000 (w 2000 roku wynosił 4,0% w 2005 natomiast 5,4%),
- dynamika eksportu Małopolski na rynek UE była najwyższa spośród wszystkich województw. Eksport Małopolski na rynek UE w latach 2000-2005 wzrósł aż o 147%. Wskaźnik ten był najwyższy wśród wszystkich polskich województw. Podobnie – najwyższy przyrost eksportu – miał miejsce w roku 2005 w porównaniu do 2004 (o 35,2%).

Gdyby taka dynamika wzrostu eksportu na unijne rynki utrwaliła się, może dojść do nasilenia intensywności powiązań handlowych Małopolski z UE.

Generalnie, wzrostowi wolumenu eksportu w latach 2000-2005 towarzyszyły niewielkie zmiany udziałów poszczególnych rynków w eksporcie. Zmniejszył się udział sprzedaży na Daleki Wschód oraz do tzw. pozostałych krajów. Niewielkie wzrosty udziałów odnotowano w eksporcie na rynki „starych” i „nowych” członków UE oraz Rosji, Ukrainy i Białorusi.

Największe znaczenie w eksporcie małopolski posiadają dobra kapitałochłonne. Ich udział w całości sprzedaży za granicę w roku 2005 wynosił 47,5% i (poza spadkiem tego udziału w 2003 roku) systematycznie wzrastał. Niewielkie zmniejszenie udziałów w latach 2000-2005 nastąpiło natomiast w grupie dóbr surowco- i pracochłonnych (przy wzroście ich eksportu w ujęciu wartościowym). Zgodnie z teoriami handlu, taka specjalizacja świadczy o tym, że w Małopolsce występuje względna obfitość kapitału, co przejawia się w relatywnie dużej produkcji i eksporcie dóbr kapitałochłonnych.

Największy udział w eksporcie Małopolski w ciągu całego analizowanego okresu ma grupa produktów: kable i przewody. Wartość sprzedaży tych artykułów wzrosła z 323,4

mln euro w 2002 roku do 577,4 mln euro w 2005 euro, a ich udział we wpływach ze sprzedaży na rynki zagraniczne z 13,7 do 14,7%. Kolejną pozycję pod względem wielkości udziału i wartości sprzedaży zajmują środki transportu samochodowego. Pozostała część eksportu jest dość znacznie rozproszona.

Dużym uznaniem – mimo znacznej konkurencji na rynkach międzynarodowych – cieszą się również polskie produkty rolno-spożywcze. W 2005 roku ich udział w małopolskim eksporcie kształtował się na poziomie 10,6%, był zatem minimalnie wyższy od średniej krajowej, która wynosiła 10,4%.

W wymianie międzynarodowej Małopolski można odnotować zjawisko handlu wewnątrzgałęziowego. Najwyższe wskaźniki cechują następujące grupy towarów (w 2005 roku): wyroby przemysłu metali nieżelaznych pozostałe, tytoń i wyroby tytoniowe, tworzywa sztuczne i kauczuki, wyroby przemysłu elektronicznego. Zwraca uwagę fakt, że poza wyrobami przemysłu elektronicznego wymiana wewnątrzgałęziowa dotyczy produktów stosunkowo nisko przetworzonych.

Na podstawie wszechstronnej analizy eksportu Małopolski można stwierdzić, że obecna sytuacja plasuje województwo w grupie regionów, które leży „na styku” silnych i słabszych eksporterów. Z jednej strony wolumen eksportu Małopolski jest relatywnie niski, z drugiej strony dynamika wzrostu eksportu należy do najwyższych w kraju. Jeżeli trend taki utrzyma się, województwo może znaleźć się w grupie regionalnych liderów polskiego eksportu.

W tabeli poniżej zaprezentowana została analiza SWOT eksportu Małopolski.

Tabela 46: Analiza SWOT eksportu Małopolski

Słabe strony	Do słabych stron eksportu Małopolski zaliczyć należy przede wszystkim niską wartość obrotów, w porównaniu z potencjałem gospodarczym mierzonym takimi wskaźnikami, jak udział regionu w liczbie ludności Polski, krajowym PKB czy także produkcji sprzedanej przemysłu. Województwo charakteryzuje się niskim – na tle innych województw – udziałem eksportu w PKB. Na relatywnie niskim poziomie pozostaje także udział produktów <i>high-tech</i> w sprzedaży zagranicznej.
Szanse	Paradoksalnie jednak, słabe strony bazy eksportowej regionu są podstawą szans . W myśl znanej w ekonomii prawidłowości, w regionach słabszych (w eksporcie) bardzo często zachodzą tzw. procesy doganiania (nadrabiania zaległości). Z pewnością doświadcza ich Małopolska. Dowodem na to jest ponadprzeciętna – w porównaniu z innymi województwami – dynamika widoczna np. w zakresie wzrostu wartości obrotów eksportu, wzrostu wartości obrotów w przeliczeniu na mieszkańca oraz pokrycia importu eksportem. Szansą, którą firmy regionu już obecnie wykorzystują, są dobre stosunki handlowe z sąsiednimi krajami, które wraz z Polską w 2004 roku weszły do UE. W kolejnych latach wartość obrotów z tą grupą krajów będzie rosła. W sytuacji, w której firmy z Małopolski mają duże doświadczenie w eksporcie na te rynki, oczekiwać należy dalszego zacieśnienia kontaktów handlowych. Wśród szans wskazać należy też na bliskość geograficzną względem silnie rozwijających się regionów Polski, które są także najważniejszymi eksporterami: Śląsk oraz Dolnośląskie. Kooperacja z firmami z tych regionów umożliwi skuteczniejszy dostęp do atrakcyjnych rynków zbytu. Szans upatrywać należy także w rozbudowie sieci transportowej Polski i stosunkowo dobrej pozycji regionu w tejże sieci.
Mocne strony	Pośród mocnych stron eksportu wskazać należy przede wszystkim na znaczne zdywersyfikowanie struktury zarówno produktowej, jak też geograficznej. Województwo jest zatem relatywnie mniej narażone na szoki gospodarcze np. w postaci załamania popytu. Silną stroną eksportu jest też atrakcyjność wyspecjalizowanych produktów, w zakresie których region wnosi istotny wkład do eksportu Polski. Szansą będą także produkty regionalne, które po spełnieniu określonych wymogów formalnych będą swoistą wizytówką regionu na rynkach UE (dotyczyć będzie to przede wszystkim produktów żywnościowych). W tym względzie istotna jest duża rozpoznawalność np. Krakowa, a zwłaszcza Zakopanego.
Zagrożenia	Wśród zagrożeń wymienić można przede wszystkim niepewność, co do rozwoju sytuacji gospodarczej na najważniejszym rynku zbytu dla firm regionu – w Niemczech. Zagrożeniem – w dłuższej perspektywie – może być także relatywnie silniejszy napływ kapitału zagranicznego do tak samo jak Małopolska, atrakcyjnych regionów Polski i ryzyko wystąpienia tzw. efektu wysysania najlepszych kadr, które emigrować będą z Małopolski, co pośrednio może wpłynąć na pogorszenie bazy eksportowej regionu. Zagrożenie może się też wiązać z ewolucją w zakresie struktury napływającego kapitału zagranicznego do Polski. Jeśli wzrastać będzie rola usług w napływie bezpośrednich inwestycji zagranicznych, to niekorzystnie wpłynie to na bazę eksportową Małopolski, z tego względu, że usługi charakteryzują się mniejszym stopniem umiędzynarodowienia, i są tzw. sektorem <i>non-tradable</i> (nie-handlowym).

Źródło: Opracowanie własne

17. Bibliografia

1. Gawlikowska-Hueckel K., „Procesy rozwoju regionalnego w Unii Europejskiej. Konwergencja czy polaryzacja?”, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk
2. Gawlikowska-Hueckel K., Umiński S., „How Internal is Poland’s Regional Foreign Trade”, w: "Enlarged European Union in House of Europe: New Internal and External Problems", Kestutis Kriscunas red., Kaunas University of Technology, Kaunas, 2005
3. Kalinowski T., red., et.all., „Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2005”, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk, 2005
4. Misala J., „Współczesne teorie wymiany międzynarodowej i zagranicznej polityki ekonomicznej”, Szkoła Główna Handlowa, 2003
5. Zielińska-Głębocka A., „Wprowadzenie do ekonomii międzynarodowej, teoria handlu i polityki handlowej”, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk, 1997